

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

**ΠΜΣ στην Οργάνωση και Διοίκηση Δημοσίων Υπηρεσιών, Δημοσίων
Οργανισμών και Επιχειρήσεων**

Ευρωπαϊκή Ένωση και πολιτιστική πολιτική

Σεϊντή Δήμητρα (marp12039)

Επιβλέπων καθηγητής: κ. Λιαργκόβας Παναγιώτης

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος που με την παρουσία τους έκαναν τα μαθήματα ακόμα πιο ενδιαφέροντα και μας προσέφεραν τις γνώσεις τους απλόχερα.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες στον καθηγητή και επιβλέποντα της εργασίας μου, κ. Παναγιώτη Λιαργκόβα για τη συμπαράσταση και την καθοδήγησή του.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο πολιτισμός είναι κυρίαρχο δομικό στοιχείο των κοινωνιών, των εθνών και των κρατών. Όπως τα εθνικά κράτη έτσι και η Ευρωπαϊκή Ένωση στην προσπάθεια της να αποκτήσει εθνική ταυτότητα προσπάθησε και συνεχίζει μέχρι και σήμερα να εμφυσήσει στους πολίτες της την κοινή τους πολιτισμική καταγωγή, την κοινή κουλτούρα, φιλοσοφία, ήθη και έθιμα μέσω προγραμμάτων ενίσχυσης της πολιτιστικής πολιτικής όπως αυτά που αναφέρονται στην παρούσα εργασία.

Λέξεις Κλειδιά: Ευρώπη, πολιτισμός, πολιτιστική πολιτική

ABSTRACT

Culture is the dominant component of societies, nations and states. As the nation states and so the European Union in an effort to obtain national identity fought and continues to this day to inspire the citizens of their common cultural origin, common culture, philosophy, customs and traditions through programs to boost cultural policy as mentioned in this work.

Keywords: Europe, culture, cultural policy

Πίνακας περιεχομένων

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ...2

ΠΕΡΙΛΗΨΗ...3

ABSTRACT...4

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο:ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

1.1Η αρχή και η ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής κοινότητας...10

1.2Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) και η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ)...12

1.2.1 ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ...15

1.3Η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως ανάγκη προς την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση...16

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο : ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

2.1 Ορισμός...21

2.2 Θετικές και αρνητικές όψεις του σύγχρονου τεχνικού πολιτισμού...24

2.3 Προτάσεις για την αντιμετώπιση των αρνητικών συνεπειών...27

2.4 Ο πολιτισμός ως εργαλείο ανάπτυξης και προόδου...28

2.5 Πολιτιστική διαχείριση και ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών...30

2.6 Τοπικός πολιτισμός και τοπική ιστορία...32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

3.1Εισαγωγή...233

3.2Ευρωπαϊκή Ένωση και πολιτιστική πολιτική...37

3.3Φορείς που προωθούν την πολιτιστική συνεργασία μεταξύ των λαών της Ευρώπης...41

3.3.1 Το Συμβούλιο της Ευρώπης...41

3.3.2 Το Ευρωμεσογειακό ίδρυμα διαλόγου των πολιτισμών (Anna Lindh)... 42

3.3.3 Ο Ευρασιατικός διάλογος (ASEM) ...44

3.3.4 Η πρωτοβουλία Αδριατικής – Ιονίου...45

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ...47

4.1 Εισαγωγή...47

4.2 Κύριος στόχος της περιφερειακής πολιτικής...48

4.3 Τα διαρθρωτικά ταμεία περιφερειακής πολιτικής...49

4.4 Πολιτιστική πολιτική και περιφερειακή ανάπτυξη...50

4.5 Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην περιφερειακή πολιτιστική πολιτική...50

4.6 Πολιτιστική αποκέντρωση...51

ΜΕΡΟΣ Β – ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ... 54

5.1 Το πρόγραμμα «Καλειδοσκόπιο» (πρόγραμμα Ε.Ε.)... 54

5.1.1 Δράσεις οι οποίες υλοποιήθηκαν στην Ελλάδα στο πλαίσιο του προγράμματος «Καλειδοσκόπιο»... 61

5.2 Το πρόγραμμα “Raphael” ...61

5.2.1 Δράσεις του προγράμματος οι οποίες ξεκίνησαν το 1996...68

5.2.2 Δράσεις του προγράμματος οι οποίες ξεκίνησαν το 1997...69

5.2.3 Δράσεις του προγράμματος οι οποίες ξεκίνησαν το 1998...70

5.2.4 Δράσεις του προγράμματος οι οποίες ξεκίνησαν το 1999...71

5.2.5 Σχέδια που υλοποιήθηκαν στην Ελλάδα στο πλαίσιο του προγράμματος Raphael...72

5.3 Το πρόγραμμα «Πολιτισμός 2000»...73

5.3.1 Ενέργειες υποστήριξης της Ε.Ε για το πρόγραμμα «Πολιτισμός» ...78

5.3.2 Πολιτιστικό σημείο επαφής..83

5.3.3 Αξιολόγηση του προγράμματος «Πολιτισμός 2000»... 85

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο: ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ...87

6.1 Εισαγωγή στον πολιτιστικό τουρισμό...87

6.1.1 Εξέλιξη του Τουρισμού διαχρονικά...91

6.1.2 Παράγοντες που συνέβαλαν στην ανάπτυξη του Πολιτιστικού Τουρισμού...92

6.2 Οικονομική κρίση, πολιτιστικός τουρισμός και οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες...93

6.2.1 Το φαινόμενο της Οικονομικής κρίσης...93

6.2.2 Η χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-2008...94

6.2.2.1 Η κρίση στις ΗΠΑ και η επέκτασή της...95

6.2.2.2 Η κρίση στην Ελλάδα...96

6.2.2.3 Επιρροή της κρίσης στον Τουρισμό παγκόσμια και στην Ελλάδα...97

6.2.3 Πολιτιστικός τουρισμός και οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες...99

6.2.4 Ο τουρισμός στην Ελλάδα...9

6.3 Προτάσεις για τον Ελληνικό πολιτιστικό τουρισμό...104

6.4 Στατιστικά στοιχεία...105

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ...110

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ...112

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι να διερευνηθεί ο όρος «ευρωπαϊκή πολιτιστική πολιτική» και να μελετηθεί η χρησιμότητα και η προσφορά του πολιτισμού στην προσπάθεια για τη δημιουργία μιας ενιαίας κουλτούρας στους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η εργασία αυτή αποτελείται από δύο μέρη, το μέρος Α' στο οποίο γίνεται η θεωρητική επισκόπηση της πολιτιστικής πολιτικής της Ε.Ε και το μέρος Β' το οποίο είναι και το ερευνητικό τμήμα της εργασίας και αναφέρεται σε συγκεκριμένα προγράμματα και δράσεις που υλοποίησε η Ε.Ε στο τομέα του πολιτισμού.

Στο πρώτο μέρος, κεφάλαιο 1ο επιχειρείται μια θεωρητική ανασκόπηση της δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας μέσα από τους διάφορους σταθμούς που χρονικά είχε η πορεία αυτή. Στο δεύτερο κεφάλαιο πραγματοποιείται μια εισαγωγή στην έννοια του όρου «πολιτισμός» και αναδεικνύεται η σημασία του ως πανανθρώπινο αγαθό. Το τρίτο κεφάλαιο, αναφέρεται στις αρχές, τις αξίες και στη σημασία της ευρωπαϊκής πολιτιστικής πολιτικής, ενώ το τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο του μέρους Α' συνδέει τον πολιτισμό με θέματα περιφερειακής πολιτικής που αναπτύσσονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση και αναλύει τη συμβολή της περιφέρειας στη διατήρηση και ενίσχυση του πολιτισμού.

Ακολουθεί ύστερα το δεύτερο, ερευνητικό μέρος της εργασίας το οποίο αποτελείται από δύο κεφάλαια. Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται συγκεκριμένα προγράμματα και δράσεις τα οποία είχε εκπονήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση στη προσπάθεια δημιουργίας κοινής πολιτιστικής κουλτούρας των λαών της Ευρώπης. Ενδεικτικά στην εργασία αυτή

αναλύονται τα προγράμματα «Καλειδοσκόπιο, Raphael, Πολιτισμός 2000» και σημασία αυτών στην προσπάθεια δόμησης μιας ενιαίας ευρωπαϊκής πολιτιστικής κουλτούρας και πολιτικής.

Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο της εργασίας παρουσιάζεται η τρέχουσα οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στον πολιτιστικό τουρισμό, αναδεικνύεται η σημασία του ευρωπαϊκού πολιτισμού ως μέσο οικονομικής ανάπτυξης των χωρών της ένωσης και αντιμετώπισης της τρέχουσας οικονομικής κρίσης και αναλύεται η περίπτωση της Ελλάδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

1.1 Η αρχή και η ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής κοινότητας

Μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο η Ευρώπη διαιρέθηκε σε δύο διαφορετικές ομάδες κρατών. Στην Ανατολική Ευρώπη κυριάρχησε η Σοβιετική Ένωση, που λόγω της πληθυσμιακής «υπεροχής» και της «ενωτικής ιδεολογίας» της επιβλήθηκε στις μικρότερες και φτωχότερες γειτονικές της χώρες. Με αυτό τον τρόπο κατόρθωσε να τις ελέγχει πολιτικά και οικονομικά, αφού εγκαθίδρυσε τα επιθυμητά σ' αυτήν πολιτικά καθεστώτα και εξασφάλισε μια αγορά για την ικανοποίηση των βασικών αναγκών τους. Στη Δυτική Ευρώπη, αν και στα περισσότερα κράτη είχαν εφαρμοστεί δημοκρατικά καθεστώτα, δεν είχε επιτευχθεί πλήρως η οικονομική τους ανεξαρτησία και ελλόχευε πάντοτε ο κίνδυνος της Σοβιετικής Ένωσης που εκφραζόταν και από εσωτερικά πολιτικά κόμματα.

1

Ήδη από το 1949, τα περισσότερα δυτικοευρωπαϊκά κράτη, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τη Σοβιετική απειλή και οποιοδήποτε εξωτερικό κίνδυνο εντάχθηκαν στον Οργανισμό της Βορειοατλαντικής συμμαχίας (NATO) και τέθηκαν υπό την Αμερικανική προστασία.² Ωστόσο, οι κατεστραμμένες από τον πρόσφατο πόλεμο οικονομίες τους δεν είχαν ουσιαστικά βελτιωθεί, με αποτέλεσμα οι κοινωνικές αναταραχές, που προέρχονταν από τις εκατοντάδες ανέργων και από όλους αυτούς που δεν μπορούσαν να διασφαλίσουν αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, συνεχίζονταν και

¹ Nugent N, (2004), Πολιτική και διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Σαββάλας

² Μούσης Ν. (2011), Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτική, Παπαζήσης

εντείνονταν. Παράλληλα οι οικονομίες των κρατών ήταν απομονωμένες, εξαιτίας και υψηλών τελωνειακών δασμών και άλλων δυσχερειών, περιοριζόνταν στην εσωτερική αγορά και εμπόδιζαν το εξωτερικό εμπόριο και τον ανταγωνισμό, καθώς και την συνεπακόλουθη ανάπτυξη. Η έξοδος από την απομόνωση και η ευρωπαϊκή ενοποίηση απαιτούσαν την πολιτική απόφαση που θα οδηγούσε στην πολυεθνική ολοκλήρωση, πέρα από την απλή διακυβερνητική συνεργασία.

Η Μεγάλη Βρετανία και οι Σκανδιναβικές χώρες υποστήριζαν την απελευθέρωση του εμπορίου στην Ευρώπη με ελεύθερες συναλλαγές μέσω διακυβερνητικής συνεργασίας, ώστε να επισπευτούν οι διεργασίες που είχαν ξεκινήσει το 1947, με τη γενική συμφωνία περί δασμών και εμπορίου (GATT), χωρίς παραχωρήσεις εθνικής κυριαρχίας. Παράλληλα, από τις αρχές της δεκαετίας του 1950, με συνεργασία των δυτικοευρωπαϊκών κρατών και των ΗΠΑ, λειτουργούσε ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία, για να διαχειριστούν το σχέδιο Μάρσαλ των ΗΠΑ, σχετικά με την ανοικοδόμηση της Ευρώπης. Στη συνέχεια εξελίχθηκε στον σημερινό Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), στον οποίο εντάσσονται οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, οι ΗΠΑ, οι υπόλοιπες αγγλοσαξονικές χώρες και η Ιαπωνία.³

Κάποιες ευρωπαϊκές χώρες, όμως σε μια προσπάθεια να αποφύγουν ένα νέο εμφύλιο πόλεμο στην Ευρώπη προσπάθησαν να προχωρήσουν και πέρα από την απλή απελευθέρωση του εμπορίου³, στην πολυεθνική ενοποίηση.⁴ Η διαδικασία αυτή ήταν εκείνη την εποχή ριζοσπαστική γιατί ξεπερνούσε τις έννοιες του κράτους – έθνους και της εθνικής κυριαρχίας, όπως ήταν έως τότε γνωστές και κατοχυρωμένες και επίσης

³ Nugent N, (2004), Πολιτική και διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Σαββάλας

⁴ Μούσης Ν.(2011), Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτική, Παπαζήσης

ήταν ριψοκίνδυνη, γιατί απαιτούσε την εγκαθίδρυση υπερεθνικών εξουσιών αντί για τις εθνικές εξουσίες. Όμως, το δέλεαρ ήταν μεγάλο, γιατί συντελούσε αποφασιστικά στη δημιουργία μιας αδιατάρακτης εταιρικής σχέσης ανάμεσα σε πρώην αντιπάλους. Αρχικά, έξι κράτη αποδέχτηκαν αυτό το εγχείρημα: η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία, η Ολλανδία, το Λουξεμβούργο και το Βέλγιο που ξεκίνησαν την πρώτη προσπάθεια ενοποίησης τους από τους τομείς του άνθρακα και του χάλυβα.

Με αυτό τον τρόπο τα συγκεκριμένα ευρωπαϊκά κράτη, που μόλις είχαν επανακτήσει με επίπονους αγώνες, βγαίνοντας από το Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο, την εθνική κυριαρχία τους, δεν θα έπρεπε να την εγκαταλείψουν πλήρως, αλλά αρκούσε να παραχωρήσουν μερικά τμήματα της σε ορισμένους τομείς. Σε αντιστάθμισμα θα ωφελούνταν σημαντικά καθώς θα είχαν πλέον τη δυνατότητα να ελέγχουν τις υποθέσεις των εταίρων τους σε αυτούς τους τομείς. Γι' αυτό η διακυβερνητική συνεργασία όχι μόνο δε θα περιόριζε και τις εθνικές κυριαρχίες αλλά θα τις διεύρυνε και θα δημιουργούσε νέους ορίζοντες δράσης.

1.2 Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) και η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ)

Στις 9 Μάιου 1950, ιστορική ημερομηνία για την ευρωπαϊκή ενοποίηση, όπως αναφέρεται και από το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, ο Robert Schuman, Υπουργός οικονομικών της Γαλλίας, αξιοποιώντας την ιδέα του Jean Monnet, που ήταν εμπνευσμένη από τις οικονομικές και πολιτικές του δραστηριότητες⁵ με τους συμμάχους κατά τη διάρκεια του πολέμου, παρουσίασε επακριβώς με τη διακήρυξή του την έννοια της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης: « Η Ευρώπη δεν θα γίνει με μιας ούτε με ενιαίο σχέδιο. Η

⁵ Χριστοδουλίδης Θ. (2001), Η ιστορική διαδρομή της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης, Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Σιδέρη

Ευρώπη θα οικοδομηθεί με συγκεκριμένες πραγματοποιήσεις που θα δημιουργήσουν πρώτα μια πραγματική αλληλεγγύη». Με την ιδέα αυτή συντάχθηκαν αμέσως η Γερμανία, η Ιταλία, το Βέλγιο, η Ολλανδία και το Λουξεμβούργο. Στις 18 Απριλίου 1951, στο Παρίσι συμφωνήθηκαν και οι λεπτομέρειες αυτού του σχεδίου και υπογράφηκε η συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ), που αποτέλεσε και την πρώτη πραγματοποίηση της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της ΕΚΑΧ αποδείχθηκε ότι η πιλοτική αυτή προσπάθεια ήταν επιτυχής και άνοιγε το δρόμο και στα υπόλοιπα προϊόντα. Στις 3 Ιουλίου 1955 οι υπουργοί εξωτερικών των έξι ιδρυτικών κρατών μελών της ΕΚΑΧ ασχολήθηκαν με δημιουργία κοινής αγοράς για όλα τα προϊόντα και τη δημιουργία μιας κοινότητας για την πυρηνική ενέργεια και εγκαινίασαν τις διαπραγματεύσεις για τη δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) και μιας Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ). Το Μάρτιο του 1957, οι έξι ιδρυτικές χώρες της ΕΚΑΧ υπέγραψαν, στη Ρώμη, τις ιδρυτικές συνθήκες για τις δύο νέες κοινότητες.

Στη συνέχεια, η πορεία της Ευρωπαϊκής ενοποίησης επηρεάστηκε καθοριστικά από το ρόλο του Ηνωμένου Βασιλείου και την αντιπαράθεσή του με τη γαλλική κυβέρνηση του Σαρλ ντε Γκωλ. Αρχικά το Ηνωμένο Βασίλειο, που ήταν επιφυλακτικό με την ιδέα της ευρωπαϊκής ενοποίησης, πρότεινε στα έξι ιδρυτικά κράτη-μέλη της ΕΚΑΧ τη δημιουργία μιας ευρείας ζώνης ελεύθερων συναλλαγών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και των άλλων ευρωπαϊκών κρατών μελών του ΟΟΣΑ. Οι συζητήσεις δεν ευοδώθηκαν εξαιτίας βασικών διαφωνιών μεταξύ της Γαλλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου και εγκαταλείφθηκαν το 1958. Το 1959 δημιουργήθηκε τελικά η Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ), που πρέσβευε τη διακυβερνητική συνεργασία και στην οποία εντάχθηκαν το Ηνωμένο Βασίλειο, η Νορβηγία, η Σουηδία, η

Δανία, η Αυστρία, η Πορτογαλία, η Ισλανδία, η Ελβετία και αργότερα η Φινλανδία.

Σταδιακά όμως η βρετανική κυβέρνηση άρχισε να καταλαβαίνει ότι δεν θα μπορούσε να διατηρήσει τον πρωταγωνιστικό της ρόλο στην Ευρώπη και στον κόσμο βασισμένη μόνο στη διακυβερνητική συνεργασία της ΕΖΕΣ. Γι' αυτό και το 1961 υπέβαλε επίσημα την υποψηφιότητα της για να γίνει πλήρες μέλος των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και την ακολούθησαν δύο άλλα μέλη της ΕΖΕΣ, η Δανία και η Νορβηγία, καθώς και η Ιρλανδία.⁷

Ο πρόεδρος της Γαλλικής δημοκρατίας, όμως, στρατηγός Ντε Γκώλ ήταν πολύ διστακτικός με τις προθέσεις του Ηνωμένου Βασιλείου και εμπόδισε την ένταξη των προαναφερόμενων χωρών διακόπτοντας την πορεία των διαπραγματεύσεων το 1963. Το Ηνωμένο Βασίλειο αναγκάστηκε να υποβάλει δεύτερη αίτηση ένταξης, η οποία ακολούθηθηκε επίσης από την Ιρλανδία, τη Δανία και τη Νορβηγία. Οι αιτήσεις όμως δεν εξετάστηκαν ως την παραίτηση του στρατηγού Ντε Γκώλ το 1969. Οι συνθήκες ένταξης υπογράφηκαν τελικά στις 22 Ιανουαρίου του 1972 και η τυπική ένταξη του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ιρλανδίας και της Δανίας έγινε την 1^η Ιανουαρίου του 1973, αφού επικυρώθηκαν από τα εθνικά κοινοβούλια. Η Νορβηγία δεν εντάχθηκε τελικά στη Κοινότητα, γιατί ο νορβηγικός λαός με δημοψήφισμα αντιτάχθηκε στην ένταξη. Η ΕΟΚ είχε πλέον διευρυνθεί, αφού τα μέλη της αυξήθηκαν από έξι σε εννέα.

Περαιτέρω διεύρυνση της ΕΟΚ πραγματοποιήθηκε όταν, μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας στην Ελλάδα, την Πορτογαλία και την Ισπανία, οι χώρες αυτές υπέβαλαν αιτήσεις ένταξης στις Ευρωπαϊκές

⁶ Μούσης Ν. (2011), Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτική, Παπαζήσης

⁷ Nugent N, (2004), Πολιτική και διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Σαββάλας

Κοινότητες, η πρώτη το 1975 και οι άλλες δύο το 1977. Οι χώρες αυτές προτίμησαν να συμμετάσχουν στην ΕΟΚ επειδή πίστευαν ότι η πολυεθνική ολοκλήρωση μπορούσε όχι μόνο να διευκολύνει την οικονομική τους ανάπτυξη αλλά και την ισχυροποίηση των αδύναμων δημοκρατικών τους καθεστώτων, επειδή προϋπόθετε την εύρυθμη λειτουργία δημοκρατικών θεσμών στα κράτη-μέλη. Η Ελλάδα εντάχθηκε την 1^η Ιανουαρίου 1981, η Ισπανία και η Πορτογαλία, την 1^η Ιανουαρίου 1986. Η ΕΟΚ έγινε τότε γνωστή ως η «ένωση των δώδεκα».

1.2.1 ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Αναλυτικότερα, το πρώτο βήμα στην πορεία της Ελλάδας για την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ήταν η αίτηση της που υπέβαλε στη νεοσύστατη Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), το 1959. Το 1961 υπέγραψε τη Συμφωνία Σύνδεσης Ελλάδας – ΕΟΚ, η οποία εμποδίστηκε όμως από την εγκαθίδρυση της στρατιωτικής δικτατορίας στην Ελλάδα (1967-1974).

Μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας υποβλήθηκε, τον Ιούνιο του 1975, αίτηση ένταξης της Ελλάδας ως πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής κοινότητας προκειμένου να επιτύχει τη σταθεροποίηση του δημοκρατικού πολιτικού της συστήματος, την ισχυροποίηση της θέσης της και την εξασφάλιση της ανάπτυξης και του εκσυγχρονισμού της οικονομίας και κοινωνίας.

Τον Ιούλιο 1976 άρχισαν οι διαπραγματεύσεις για την ένταξη, οι οποίες ολοκληρώθηκαν το Μάιο 1979, στην Αθήνα με την υπογραφή της Πράξης Προσχώρησης που κυρώθηκε από το Ελληνικό Κοινοβούλιο στις 28 Ιουνίου 1979. Η Ελλάδα εντάχθηκε επίσημα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα την 1^η Ιανουαρίου 1981. Η συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή

Κοινότητα / Ένωση στην περίοδο 1981-2002 μπορεί να διακριθεί σε τρεις βασικές χρονικές περιόδους:

Η πρώτη περίοδος, 1981-1985 είναι περίοδος έντονης αμφισβήτησης ορισμένων σημαντικών πτυχών της ευρωπαϊκής ενοποίησης και κατά τη διάρκειά της εγκαινιάστηκε η ανάπτυξη της διαρθρωτικής πολιτικής από πλευρά Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η δεύτερη περίοδος, 1985-1995 χαρακτηρίζεται από εντονότερες ενοποιητικές θέσεις και η Τρίτη περίοδος, 1996 ως σήμερα διακρίνεται για την αυξημένη αποδοχή της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και την πραγματοποίηση της ενοποίησης σε όλους τους τομείς. Επίσης είναι η περίοδος που επιτεύχθηκε η συμμετοχή της χώρας ως πλήρες μέλος στο ενιαίο νόμισμα (ευρώ) και από την 1η Ιανουαρίου 2002 στην οικονομική και Νομισματική Ένωση (ONE). Το πρώτο εξάμηνο του 2003 κατά τη διάρκεια της τέταρτης Ελληνικής Προεδρίας, με την ένταξη δέκα νέων κρατών μελών πραγματοποιήθηκε και η μεγαλύτερη διεύρυνση στη μέχρι τότε ιστορία της Ευρωπαϊκής ένωσης.⁸

1.3 Η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως ανάγκη προς την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση⁹

Στις 17 Φεβρουαρίου 1986 υπογράφηκε αρχικά από τα εννέα κράτη-μέλη της ΕΟΚ και στη συνέχεια και από τη Δανία, Ιταλία, Ελλάδα η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη(ΕΕΠ) η οποία αναθεώρησε τη Συνθήκη της Ρώμης. Άρχισε να ισχύει επίσημα από την 1^η Ιουλίου 1987. Επέτρεψε την μετατροπή, την 1η Ιανουαρίου 1993, της κοινής αγοράς σε ενιαία αγορά και εγκαινίασε την πολιτική ολοκλήρωση και την οικονομική και νομισματική ένωση.

⁸ <http://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stin-ee/i-poreia-tis-elladas-stin-europaiki-enosi.html>

⁹ <http://eur-lex.europa.eu/>

Τέσσερις μεταγενέστερες συνθήκες τροποποίησαν την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη(ΕΕΠ) :

- **Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, που είναι γνωστή ως «συνθήκη του Μάαστριχτ» (1992)** που ένωσε τις τρεις Κοινότητες (Ευρατόμ, ΕΚΑΧ, ΕΟΚ) σε ένα ενιαίο σύνολο, την Ευρωπαϊκή Ένωση και δημιούργησε την οικονομική και νομισματική ένωση, έθεσε σε εφαρμογή νέες κοινοτικές πολιτικές, ανάμεσα στις οποίες και ο πολιτισμός και αύξησε τις αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
- **Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997)** αύξησε τις αρμοδιότητες της Ένωσης (πολιτική για την απασχόληση, κοινοτικοποίηση θεμάτων δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων, ενισχυμένη συνεργασία Ένωσης και κρατών - μελών και επέκταση διαδικασία συναπόφασης)
- **Συνθήκη της Νίκαιας (2001)** ασχολήθηκε με θεσμικά ζητήματα που δεν είχαν επιλυθεί με Συνθήκη του Άμστερνταμ
- **Συνθήκη της Λισσαβόνας (2007)** είναι καθοριστική αφού κατάργησε ουσιαστικά την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και προχώρησε σε νέα κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ ΕΕ και κρατών μελών και σε αλλαγή του τρόπου λειτουργίας των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και του τρόπου λήψης αποφάσεων. Τέλος ρύθμισε πολλές εσωτερικές και εξωτερικές πολιτικές της Ε.Ε.¹⁰

Επίσης η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη(ΕΕΠ) τροποποιήθηκε επίσης από τις ακόλουθες συνθήκες προσχώρησης που διαμόρφωσαν σταδιακά τη σημερινή σύσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης :

¹⁰

http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_singleact_el.htm

- **Συνθήκη προσχώρησης της Αυστρίας, της Φινλανδίας και της Σουηδίας (1994)**, που αύξησε τα κράτη-μέλη από δώδεκα σε δεκαπέντε
- **Συνθήκη προσχώρησης της Κύπρου, της Εσθονίας, της Ουγγαρίας, της Λετονίας, της Λιθουανίας, της Μάλτας, της Πολωνίας, της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Σλοβακίας και της Σλοβενίας (2003)**, που αυξάνει τον αριθμό των κρατών μελών από δεκαπέντε σε εικοσιπέντε.
- **Συνθήκη ένταξης της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας (2005)**. Με τη συνθήκη αυτή τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης γίνονται είκοσι επτά.

Οι τρεις σημαντικότεροι πυλώνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι:

- η Ευρωπαϊκή Κοινότητα (ΕΚ),
- η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ)
- η δικαιοσύνη των εσωτερικών υποθέσεων (ΔΕΥ).

Η εικόνα της ΕΕ με τρεις πυλώνες ελαχιστοποιεί τη θέση της κοινότητας, η οποία είναι ισχυρή εφόσον αυτή περιέχει όλες τις κοινές πολιτικές και τη νομοθεσία που έχει υιοθετηθεί βάσει των τριών πρώτων Συνθηκών του 1952. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σαν ένα οικοδόμημα το οποίο βρίσκεται υπό κατασκευή.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο καταμερισμός της κυριαρχίας ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή ένωση και στα κράτη-μέλη της, τα περιθώρια δράσης των δύο πλευρών, οι αρχές που τις διέπουν και το συνταγματικό πλαίσιο δράσης τους. Πρόκειται για μια σύνθετη προσπάθεια εξισορρόπησης δυνάμεων με τελικό στόχο την εφαρμογή των βέλτιστων επιλογών.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα υφίσταται ως Ευρωπαϊκή Ένωση με διεθνή, νομική προσωπικότητα και πιο συγκεκριμένα με ικανότητα δημιουργίας συνθηκών και νόμων μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των άλλων εκτελεστικών της οργάνων. Εφαρμόζει μια θεμελιώδη κοινή πολιτική, που υπερτερεί των μεμονωμένων εθνικών πολιτικών στην καλύτερη επίτευξη των στόχων των κρατών μελών αλλά προκαλεί και μια σχετική απώλεια εθνικής κυριαρχίας. Τα κράτη-μέλη χάνουν δηλ. κάποια ανεξαρτησία ως προς τους στόχους και τα μέσα των εθνικών πολιτικών, καθώς ορισμένα τμήματα των εθνικών κυριαρχιών τους περιορίζονται από την εφαρμογή της «μερισμένης κυριαρχίας» που στοχεύει στην καλύτερη εξυπηρέτηση των εθνικών τους συμφερόντων. Η απώλεια κυριαρχίας αντισταθμίζεται με δύο μέσα⁸:

1. Με την συνεχή επιρροή των κρατών μελών στην ανάπτυξη των κοινών πολιτικών, μέσω των κοινών οργάνων της Ευρωπαϊκής ένωσης στα οποία και συμμετέχουν
2. Με τη δυνατότητα επιλογής από τα κράτη μέλη, χάρη στην αρχή της επικουρικότητας, των μέσων που επιτείνουν στην επίτευξη των στόχων των κοινών πολιτικών.

Οι λειτουργίες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας καθορίζονται από τρεις βασικές αρχές:

- την αρχή της επικουρικότητας
- την αρχή της αναλογικότητας και
- την «ανοικτή μέθοδο συντονισμού»

Η αρχή της επικουρικότητας σημαίνει ότι μια δράση που μπορεί καλύτερα να ρυθμιστεί ή να διαχειριστεί λόγω των διαστάσεων ή των αποτελεσμάτων της σε εθνικό επίπεδο, δεν πρέπει να επιχειρείται ή να ρυθμίζεται σε κοινοτικό επίπεδο. Η κοινότητα δρα μέσα στα όρια των αρμοδιοτήτων που της επιβάλουν οι ισχύουσες συνθήκες και δίνει τη δυνατότητα επίλυσης

ζητημάτων και σε τοπικό επίπεδο. Βασική προϋπόθεση είναι η διακυβέρνηση διαφόρων επιπέδων να γίνεται με πνεύμα συνεργασίας μεταξύ των βαθμίδων εξουσίας.

Η αρχή της αναλογικότητας εξετάζει την περίπτωση που μια ενέργεια της κοινότητας αποδεικνύεται απαραίτητη για την επίτευξη των στόχων της Συνθήκης, αν η εκτέλεσή της απαιτεί νομοθετική ρύθμιση ή αν μπορεί να χρησιμοποιηθούν άλλα μέσα.

Η «ανοικτή μέθοδος συντονισμού»¹¹ θεσπίστηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας και αναφέρεται στους τομείς, όπου δεν έχουν θεσπιστεί κοινές πολιτικές. Είναι ο κύριος τρόπος εφαρμογής βέλτιστων πρακτικών και επίτευξης μεγαλύτερης σύγκλισης των εθνικών πολιτικών. Καθορίζει κοινούς στόχους, που μετατρέπονται σε πολιτικές και στρατηγικές σε εθνικό επίπεδο με τις οποίες επιτυγχάνεται περιοδική παρακολούθηση με πρακτικές και δείκτες που έχουν από κοινού αποφασισθεί. Υπάρχει συνεχής αξιολόγηση των κρατών-μελών από άλλα κράτη-μέλη προκειμένου να επανακαθοριστούν οι στόχοι. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι εθνικές αρχές έχουν πολλές δυνατότητες δράσης, αλλά η Ευρωπαϊκή Κοινότητα αποτρέπει τον δημοκρατικό έλεγχο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και τον δικαστικό έλεγχο του Ευρωπαϊκού δικαστηρίου στη λήψη των αποφάσεων¹².

Το Σύνταγμα της Ευρωπαϊκής δεν αναιρεί τη μεταβίβαση κυριαρχικών δικαιωμάτων από τα κράτη μέλη στην Ένωση, αλλά την ορίζει βάσει

¹¹ Borrás S and Jacobsson K.. (2004), The open method of co-ordination and new governance patterns in the European Union, Journal of European Public Policy

¹² Stone Sweet A. (2004), The judicial construction of Europe, Oxford University Press

συγκεκριμένων απαραβίαστων αρχών και εγγυάται την τήρησή τους . Σύμφωνα με το Σύνταγμα, αυτές οι αρχές είναι: ¹³

1. Η αρχή της δοτής αρμοδιότητας, κατά την οποία η ένωση ενεργεί στα όρια των αρμοδιοτήτων που της παρέχουν τα κράτη μέλη με το Σύνταγμα. Αυτό σημαίνει ότι τα κράτη-μέλη μπορούν μεταβιβάσουν στην ένωση εξουσίες του σκληρού πυρήνα κυριαρχίας μόνο εφόσον θεωρούν ότι η Ένωση εξυπηρετεί καλύτερα τα συμφέροντά τους.

2. Η διάκριση των αρμοδιοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε αποκλειστική (η Ένωση έχει δικαίωμα να θεσπίσει νομικά δεσμευτικές πράξεις), συντρέχουσα (εκδίδονται νομικές πράξεις με τη σύμπραξη της Ένωσης και του κράτους-μέλους εφόσον η Ένωση δεν ασκεί την αρμοδιότητά της σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας) και συντονιστική (στους τομείς που θεωρούνται αποκλειστικής αρμοδιότητας του κράτους-μέλους η Ένωση μπορεί να βοηθήσει χωρίς να θεσπίσει νομοθεσία)

3. Η άσκηση των προαναφερόμενων αρμοδιοτήτων με τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, σύμφωνα και με τον έλεγχο των εθνικών κοινοβουλίων¹⁴.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο : ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

2.1 Ορισμός

Ο όρος πολιτισμός εμφανίστηκε στα ελληνικά γράμματα από τον Αδαμάντιο Κοραή τον 18ο αιώνα και έκτοτε χρησιμοποιείται καλύπτοντας και την έννοια του “culture” λόγω έλλειψης ακριβούς απόδοσης στα

¹³ Άρθρο 3β, Λισσαβόνα

¹⁴ Stone Sweet A. (2004), The judicial construction of Europe, Oxford University Press

ελληνικά. Πολιτισμός¹⁵¹⁶ως έννοια σημαίνει την υλική, πνευματική και ηθική εξέλιξη του ανθρώπου κατά τη διάρκεια της μακράς ιστορικής του πορείας και είναι άμεσα συνδεδεμένος¹⁷ με την καλλιέργεια και την παιδεία που συντελούν στην διάδοση των πολιτιστικών αγαθών. Η πολυεπίπεδη, επομένως, έννοια του πολιτισμού διακρίνεται σε:

1. Τεχνικό πολιτισμό, δηλαδή σε ανάπτυξη των τεχνικών και των υλικών αγαθών
2. Πνευματικό πολιτισμό που περιλαμβάνει την επιστήμη, τις τέχνες και τα γράμματα
3. Σε ηθικό πολιτισμό, που περιλαμβάνει έννοιες όπως: ηθική, δίκαιο, ισότητα, ελευθερία, ανθρωπιά κτλ.

Ο πολιτισμός ήταν το αποτέλεσμα μιας αδιάκοπης ομαδικής προσπάθειας, γεωγραφικών, κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων, προκειμένου ο άνθρωπος να γίνει κυρίαρχος της φύσης και να πετύχει ηθική και πνευματική ανύψωση.¹⁸ Ο πολιτισμός αποτελεί το μέσο, με το οποίο οι άνθρωποι μαθαίνουν να ζουν και να επικοινωνούν μεταξύ τους και κυρίως να δημιουργούν κοινότητες. Σπουδαίο ρόλο στην ανάπτυξη και στην εξέλιξη του πολιτισμού, που ιδανικά θα πρέπει να ορίζεται με σαφήνεια, παίζει η δυνατότητα της κάθε κοινωνίας να μεταβιβάζει τις αξίες στις επόμενες γενιές.¹⁹

¹⁵Αγραφιώτης Δ. (1994), Μια πρώτη οριοθέτηση των όρων : πολιτισμικό, πολιτιστικό, λαϊκή παράδοση. Πρακτικά συνεδρίου της τοπικής ένωσης δήμων και κοινοτήτων νομού αττικής "Πολιτισμός και τοπική αυτοδιοίκηση"

¹⁶<http://el.wikipedia.org/wiki/Πολιτισμός>

¹⁷Γεωργιτσογιάννη Ε. (2011), Εισαγωγή στην Ιστορία του Πολιτισμού, Διάδραση

¹⁸Αγραφιώτης Δ. (1994), Μια πρώτη οριοθέτηση των όρων : πολιτισμικό, πολιτιστικό, λαϊκή παράδοση. Πρακτικά συνεδρίου της τοπικής ένωσης δήμων και κοινοτήτων νομού αττικής "Πολιτισμός και τοπική αυτοδιοίκηση"

¹⁹BraudelF.(2001) Γραμματική των πολιτισμών

Σήμερα, η έννοια του «πολιτισμού» έχει λάβει διαστάσεις κοινωνικού αγαθού και αντιπροσωπεύει την ενότητα ενός λαού, ενώ η σημασία του είναι υπερεθνική. Όταν δύο ή περισσότεροι λαοί επικοινωνούν, εξάγουν και δέχονται πολιτισμικά στοιχεία. Αυτά τα στοιχεία άλλοτε γίνονται αποδεκτά, άλλοτε προσαρμόζονται και άλλοτε αφομοιώνονται πλήρως.²⁰²¹

Όπως είναι αναμενόμενο, το να δέχεται κάποιος λαός ξένα πολιτιστικά στοιχεία, οδηγεί στη μεταβολή και διαφοροποίηση του πολιτισμού του σε σχέση με το παρελθόν και πολλές φορές σε απώλεια της πολιτισμικής ταυτότητας. Λόγω της παγκοσμιοποίησης και για να μην εκλείψουν τα μοναδικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν κάθε λαό, απαιτείται η κατανόηση των διαφορετικών πολιτισμικών παραδόσεων, ο ανοιχτός διάλογος μεταξύ πολιτών και φορέων πολιτισμού καθώς και η αναγνώριση του δικαιώματος της πολιτισμικής πολυφωνίας και ποικιλομορφίας. Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης αυτό εκφράζεται μέσω του διαπολιτισμικού διαλόγου.

Η συνεχής κίνηση ανθρώπων ανάμεσα στις διάφορες χώρες, η ανταλλαγή εκπαιδευτικών και κυρίως τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών έχουν ήδη αυξήσει τις επαφές διαφορετικών πολιτισμών και ανθρώπων. Οι πολιτισμικές συναντήσεις στο χώρο της ιστορικής εκπαίδευσης συνιστούν μεγάλη πρόκληση στα πλαίσια της παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας μας.²² Αποστολή πλέον κάθε πολιτείας πρέπει να είναι να βοηθήσει τις νέες γενιές να συνυπάρχουν με άλλους λαούς, σεβόμενοι την διαφορετικότητά τους, την ιδιαίτερη πολιτιστική ταυτότητα και ταυτόχρονα να διατηρήσουν την εθνική τους πολιτιστική κληρονομιά και τα εθνικά τους πολιτιστικά στοιχεία.²³ Έτσι, μέσω του διαπολιτισμικού διαλόγου καταφέρνουμε να

²⁰Βρύζας Κ. (2001), Παγκόσμια επικοινωνία και πολιτιστικές ταυτότητες, Gutenberg

²¹Μπενέκος Δ.(2006), Πολιτισμική παράδοση και εκπαίδευση

²²Λεοντσίνης Γ.(2007), Πολυπολιτισμικότητα και σχολική ιστορία, Ατραπός

²³Harvey D. (2001), Heritage pasts and heritage presents: temporality meaning and the scope of the heritage studies, International Journal of heritage

εξαλείψουμε τις προκαταλήψεις και να χρησιμοποιήσουμε την πολιτισμική διαφορετικότητα ως παράγοντα προόδου αναβαθμίζοντας έτσι την δημοκρατία και εδραιώνοντας την ειρήνη ανάμεσα στους λαούς. Εξάλλου η πολιτιστική ποικιλομορφία δεν θα πρέπει να διχάζει αλλά να θεωρείται αναγκαία προϋπόθεση για τη συλλογική αυτογνωσία των λαών, ειδικά στα πλαίσια της Ε.Ε.²⁴ Ο διαπολιτισμικός διάλογος μπορεί να προβάλει τους διάφορους πολιτισμούς και την πολιτισμική κληρονομιά του καθενός σεβόμενος τις ατομικές και τοπικές ιδιαιτερότητες οδηγώντας σε μια νέα σκέψη.

Σημαντικό ρόλο στην προβολή διαφορετικών πολιτισμών και στην διατήρηση της ποικιλομορφίας παίζουν οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης. Μέσω αυτών διασφαλίζεται και αξιοποιείται η πολιτισμική κληρονομιά ως παράγοντας κοινωνικής συνοχής με αποτέλεσμα οι νέες γενιές να αποκτήσουν περισσότερο πλούσιες και συμμετοχικές πολιτισμικά κοινωνίες.²⁵

2.2 Θετικές και αρνητικές όψεις του σύγχρονου τεχνικού πολιτισμού

Ο σύγχρονος πολιτισμός είναι μονομερής και μονοδιάστατος. Στη σημερινή εποχή δίνεται μεγάλη σημασία και προτεραιότητα στον τεχνικό πολιτισμό και παράλληλα παραμελείται ο πνευματικός. Το αποτέλεσμα είναι ο πρώτος να αναπτύσσεται ραγδαία σε σχέση με τον δεύτερο. Υπάρχουν διάφορες

²⁴Κόκκινος Γ.(2000), Αναζητώντας την Ευρώπη,Μεταίχμιο

²⁵Αγραφιώτης Δ. (1994), Μια πρώτη οριοθέτηση των όρων : πολιτισμικό, πολιτιστικό, λαϊκή παράδοση. Πρακτικά συνεδρίου της τοπικής ένωσης δήμων και κοινοτήτων νομού αττικής "Πολιτισμός και τοπική αυτοδιοίκηση"

θετικές επιδράσεις ²⁶του σύγχρονου πολιτισμού στο κοινωνικό σύνολο όπως είναι οι εξής:

1. Η ανάπτυξη των επιστημών και η γενίκευση της παιδείας. Ουσιαστικά αναφέρεται στην ανάπτυξη της τεχνολογίας, στην καταπολέμηση του αναλφαβητισμού, στη διεύρυνση των γνώσεων καθώς και στην εξάλειψη των δεισιδαιμονιών και των προκαταλήψεων.
2. Οι ανέσεις της σύγχρονης ζωής που προήλθαν από την τεράστια ανάπτυξη της τεχνολογίας. Τέτοιες ανέσεις είναι για παράδειγμα οι οικιακές συσκευές, ο ηλεκτρισμός, το ψυγείο κλπ που μας εξυπηρετούν στην καθημερινότητά μας.
3. Με τη χρήση των σύγχρονων ιατρικών μεθόδων και μηχανημάτων αποφεύγονται τα πολλά λάθη και οι επίπονες χειρωνακτικές εργασίες, πράγμα που συντελεί στην, εν μέρει, καταπολέμηση του πόνου και του κόπου.
4. Λόγω της προόδου της ιατρικής, έχει αυξηθεί το προσδόκιμο ζωής, έχει μειωθεί η παιδική θνησιμότητα κτλ.
5. Η γεωργική και βιομηχανική ανάπτυξη έχουν βοηθήσει στον περιορισμό της πείνας.
6. Με τα μηχανήματα εξασφαλίζεται περισσότερος ελεύθερος χρόνος προς διάθεση της προσωπικής εξέλιξης των ατόμων.
7. Η ανάπτυξη των μέσων μαζικής μεταφοράς έχει συντελέσει στον εκμηδενισμό των αποστάσεων με αποτέλεσμα ο καθένας μας να μπορεί να ταξιδέψει οπουδήποτε στον κόσμο.

²⁶Βρύζας Κ. (2001), Παγκόσμια επικοινωνία και πολιτιστικές ταυτότητες, Gutenberg

8. Το τηλέφωνο, το φαξ και ο ηλεκτρονικός υπολογιστής είναι μόνο μερικές από τις συσκευές που προδίδουν την τελειοποίηση των μέσων επικοινωνίας καθιστώντας την τελευταία δυνατή ακόμα και ανάμεσα σε άτομα που κατοικούν σε διαφορετικές ηπείρους.

9. Τα μέσα ψυχαγωγίας όλο και αυξάνονται.

Εκτός όμως από τις θετικές επιπτώσεις ο σύγχρονος πολιτισμός έχει επιδράσει και αρνητικά στον άνθρωπο. Σύμφωνα με τον Φρόντ ο πολιτισμός είναι ένα εργαλείο για να προστατευτούμε από τη δυστυχία που όμως καταλήγει να είναι η μεγαλύτερη πηγή της.²⁷ Σε μια σειρά από καθημερινές και περιοδικές πράξεις, για παράδειγμα η ποιότητα της ζωής πολλών ατόμων έχει υποβαθμιστεί σημαντικά. Αιτίες αυτής της υποβάθμισης μπορούν να θεωρηθούν οι παρακάτω:^{28,29}

1. Η αυτοματοποίηση της εργασίας.

Στη σημερινή εποχή που σχεδόν τα πάντα γίνονται με τη βοήθεια των μηχανών, ο άνθρωπος φαίνεται υπόδουλος των τελευταίων. Τα άτομα πλέον στερούνται τη χαρά της προσωπικής δημιουργίας γιατί η παραγωγή γίνεται με τυποποιημένες και ομοιόμορφες κινήσεις.

2. Αυτή η εξάρτηση από τις μηχανές δημιουργεί στον άνθρωπο άγχος και εκνευρισμό.

3. Η ανεργία. Εξαιτίας των μηχανών και των αυτοματοποιημένων κινήσεων ο άνθρωπος δεν είναι πλέον τόσο χρήσιμος και συχνά αντικαθίσταται από μηχανήματα.

²⁷FreudSigmund (1994), Ο πολιτισμός πηγή δυστυχίας, Επίκουρος

²⁸<http://www.eiet.2.gr/content/view/3241/183/>

²⁹<http://ta4mx.blogspot.gr/2011/01/blog-post.html> (άρθρο που βασίζεται σε βιβλιογραφία των Ε.Π.Παπανούτσου και Άρη Γαβριήλ

4. Πλέον οι ηθικές αξίες καταρρέουν. Επικρατεί εκμετάλλευση, ανειλικρίνεια, απανθρωπιά, λανθασμένες μορφές ψυχαγωγίας, ναρκωτικά και κυρίως οι άνθρωποι στρέφονται προς τον υλικό ευδαιμονισμό κάνοντας τα πάντα για να πετύχουν το σκοπό τους.

5. Ο άνθρωπος αρχίζει να αποστασιοποιείται από συλλογικές δράσεις και προτιμάει να δρα ατομικά εκτός και αν το αποτέλεσμα που θα προκύψει από τη συμμετοχή του σε μια συλλογική δράση θα είναι προς το συμφέρον του.

6. Τα άτομα χειραγωγούνται εύκολα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης κυρίως. Με αυτό τον τρόπο χάνουν την κρίση τους, αποπροσανατολίζονται, χάνουν την λογική τους με αποτέλεσμα μακροχρόνια αυτό να δημιουργήσει κίνδυνο για τη δημοκρατία.

7. Στα μεγάλα αστικά κέντρα ιδιαίτερα, μπορούμε να παρατηρήσουμε σύγχρονους τρόπους βίας και εγκλήματος.

Οι βασικές αδυναμίες στο σύγχρονο πολιτισμό εντοπίζονται στο γεγονός ότι δε προσφέρεται στην ολότητα των ανθρώπων ούτε ποιοτικά ούτε ποσοτικά. Η μειοψηφία απολαμβάνει την ψυχαγωγία, τα ταξίδια, ακόμα και το αυτονόητο αγαθό της εργασίας ενώ πάρα πολλοί στερούνται ακόμη και τα απαραίτητα για την επιβίωσή τους.

Τέλος, επιβάλλεται να επισημανθεί πως ο άνθρωπος ευθύνεται για τις αρνητικές πλευρές του τεχνικού πολιτισμού που προέρχονται από τις καταχρήσεις του.

2.3 Προτάσεις για την αντιμετώπιση των αρνητικών συνεπειών³⁰

³⁰FreudSigmund (1994), Ο πολιτισμός πηγή δυστυχίας, Επίκουρος

Έχουν αναπτυχθεί διάφορες απόψεις σχετικά με την αντιμετώπιση των αρνητικών πλευρών του σύγχρονου πολιτισμού. Ορισμένες από αυτές είναι οι παρακάτω:

1. Πρέπει να αναπτυχθούν παράλληλα ο τεχνικός με τον ηθικοπνευματικό πολιτισμό. Έτσι θα δοθεί η δυνατότητα στον άνθρωπο να επαναπροσδιορίσει τις αξίες και τα ιδεώδη του και να ξεφύγει από την λατρεία των υλικών απολαύσεων.
2. Πρέπει οι μηχανές να πάψουν να μειώνουν την προσωπική ελευθερία του ανθρώπου.
3. Πρέπει να αποκτηθεί κοινωνική συνείδηση γιατί μόνο με αυτό τον τρόπο το άτομο θα συμμετέχει ξανά σε συλλογικές δραστηριότητες, θα δημιουργεί ιδανικά και σωστές διαπροσωπικές σχέσεις.
4. Πρέπει ο άνθρωπος να αντιμετωπίζεται ως σημαντικός παράγοντας και όχι να γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης.
5. Τέλος, πρέπει να αναπτυχθούν στον ίδιο βαθμό η αισθητική και η προσωπική δημιουργία.

2.4 Ο πολιτισμός ως εργαλείο ανάπτυξης και προόδου³¹

Μέχρι πριν μερικά χρόνια, η προστασία των πολιτιστικών αγαθών ερχόταν σε αντιπαράθεση με την ανάπτυξη. Στις μέρες μας όμως, οι δύο αυτές έννοιες συνέκλιναν κάτω από τη στέγη της βιώσιμης ανάπτυξης.³²

³¹Πασχαλίδης Γ.(1999) Εισαγωγή στην έννοια του πολιτισμού ΕΑΠ Πάτρα

³²Στεφάνου Ι. (2004), Νησιά του Αιγαίου. Προστασία του Περιβάλλοντος, στα πρακτικά διημερίδας: «Συμβούλιο αρχιτεκτονικής κληρονομιάς Ελληνικής εταιρίας για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς», Αθήνα

Στη σημερινή εποχή που κυριαρχείται από την παγκοσμιοποίηση, για να αναπτυχθούν ολοκληρωμένα οι χώρες, θα πρέπει να διατηρήσουν και να αναδείξουν την πολιτιστική κληρονομιά τους.³³ Εξάλλου, τα πολιτιστικά αγαθά είναι εργαλεία οικονομικής συνοχής, μειώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό και δημιουργούν απασχόληση.³⁴

Οι τόποι σημαντικής πολιτισμικής κληρονομιάς έχουν σημαντική αξία για όλο τον κόσμο. Πρέπει λοιπόν, να διατηρούνται και να προστατεύονται γιατί συντελούν στην κοινωνική, οικονομική, πολιτική, νομοθετική και τουριστική ανάπτυξη. Η προσπάθεια διατήρησης μιας πόλης, παράδειγμα, αποτελεί ταυτόχρονα προσπάθεια διατήρησης του ακουστικού, οσφρητικού και γαστρονομικού τοπίου.

Ειδικότερα στην περίπτωση της Ελλάδας, η διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς είναι εθνική υπόθεση εδώ και πολλά χρόνια. Υπάρχουν θεσμοθετημένοι φορείς που βοηθούν στη διατήρηση, συντήρηση και διάσωση των μνημείων της Ελλάδας. Αυτοί οι φορείς αναλαμβάνουν και την προβολή των μνημείων και την ανάδειξή τους στο εξωτερικό κάνοντας έτσι την Ελλάδα ανταγωνιστική στον τομέα του τουρισμού.³⁵

Ο πολιτισμός και η προστασία του μπορούν να βοηθήσουν ποικιλοτρόπως μια χώρα σε προβλήματα που έχουν να κάνουν με την απασχόληση, τον τουρισμό, το περιβάλλον κ.α. δημιουργώντας κοινωνικά και πολιτισμικά οφέλη.³⁶ Λόγω της μεγάλης σημασίας του, ο πολιτισμός λαμβάνει

³³ Hackett B.(1980), Landscape conservation, Packard Publishing Ltd

³⁴ΥΠ.ΠΟ Επιχειρησιακό πρόγραμμα, Πολιτισμός 2001

³⁵Κόνσολα Ντ. (1990), Πολιτιστική δραστηριότητα και κρατική πολιτική στην Ελλάδα. Η περιφερειακή διάσταση, Παπαζήσης

³⁶Σταματίου Ελ. (2004), «Επιδιώξεις αισθητικής αναβάθμισης του αστικού χώρου. Πολιτική παρεμβάσεων, τάσεις και εφαρμογές στην Αθήνα και στην περιφέρεια», στο ΥΠΕΧΩΔΕ-ΥΠ.ΠΟ.-ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΑΘΗΝΑΣ, Η αισθητική των πόλεων και η πολιτική των παρεμβάσεων – συμβολή στην αναγέννηση του αστικού χώρου, πρακτικά επιστημονικού συνεδρίου, 13-14 Οκτωβρίου, Αθήνα

διαστάσεις στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα μέχρι και στην ατομική ζωή του κάθε ανθρώπου ο οποίος έχει υποχρέωση να τον προστατεύσει.

2.5 Πολιτιστική διαχείριση και ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών

Η ανάπτυξη μιας περιοχής στοχεύει κυρίως στην ενεργοποίηση των μέσων και των δυνατοτήτων της. Η «βιώσιμη ανάπτυξη» για να επιτύχει τους στόχους της πρέπει να λάβει υπόψη της τις ανάγκες των επόμενων γενεών τόσο στον τομέα του πολιτισμού όσο και στους τομείς των οικονομικών και της κοινωνίας. Έτσι, η πολιτιστική πολιτική αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της βιώσιμης ανάπτυξης στις ανεπτυγμένες χώρες του κόσμου.³⁷

Σήμερα, ο κύριος μοχλός εφαρμογής πολιτιστικής πολιτικής είναι οι περιφέρειες και πιο συγκεκριμένα οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.).³⁸³⁹ Όλα τα σύγχρονα προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης λαμβάνουν σοβαρά υπόψη την ανάδειξη της πολιτισμικής κληρονομιάς και του φυσικού περιβάλλοντος. Ιδιαίτερα στις προβληματικές περιφέρειες, η ανάδειξη των παραπάνω στοιχείων αποτελεί σημαντικό πλουτοπαραγωγικό πόρο.⁴⁰

Το δομημένο και το φυσικό περιβάλλον προσελκύει τον πολιτιστικό τουρισμό δημιουργώντας νέες δυνατότητες ανάπτυξης, νέες θέσεις

³⁷Cleere H. (1984), "World culture resource management: problems and perspectives", in Henry Cleere, ed. Approaches to the archaeological heritage, Cambridge University Press

³⁸Ψύλλα Μ. (1992), «Η πολιτιστική διάσταση της Τοπικής Ανάπτυξης»

³⁹Μπιτσάνη Ε. (2004), Πολιτισμική διαχείριση και περιφερειακή ανάπτυξη, Διόνικος

⁴⁰Harvey D. (2001), Heritage pasts and heritage presents: temporality meaning and the scope of the heritage studies, International Journal of heritage

εργασίας, συγκράτηση πληθυσμού στην επαρχία αποτρέποντας την οικονομική κατάρρευση των περιφερειών.⁴¹

Η πολιτιστική πολιτική πρέπει να αξιοποιεί τα πολιτιστικά αγαθά βοηθώντας στη διατήρηση της αρχιτεκτονικής των τοπίων και των πόλεων. Τα αρχαιολογικά μνημεία και τα κτίρια που αναδεικνύουν κομμάτια της ιστορίας ενός τόπου πρέπει να είναι αντικείμενο επενδύσεων της πολιτιστικής πολιτικής εφόσον αντανάκλουν το πλούσιο πολιτισμικό υπόβαθρο κάθε περιοχής.⁴² Μπορούμε εύκολα να κατανοήσουμε τη σημασία αυτών των ιστορικών μνημείων αν πάρουμε για παράδειγμα τον Παρθενώνα στην Αθήνα, το BigBen στο Λονδίνο, τον Πύργο της Πίζας, τον Πύργο του Άιφελ στο Παρίσι. Όλα αυτά τα μνημεία αποτελούν σήμα κατατεθέν των συγκεκριμένων πόλεων και σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος. Εκτός όμως από τα κτίρια πολιτιστικό ενδιαφέρον έχουν και ορισμένα γεγονότα που συνδέονται με διάφορες πόλεις όπως το φεστιβάλ της Βερόνας κτλ.⁴³

Από τη διεθνή εμπειρία μπορούμε να κατανοήσουμε ότι η αποτελεσματικότητα της πολιτιστικής πολιτικής εξαρτάται από πολλούς παράγοντες ένας εκ των οποίων είναι η συμμετοχή των πολιτών. Σύμφωνα με τη διακυβερνητική σύσκεψη του Ελσίνκι το 1972, των πολιτιστικών δράσεων.

Στον ελλαδικό χώρο, χαρακτηριστικά παραδείγματα οικονομικής, τουριστικής και πολιτιστικής ανάπτυξης λόγω αξιοποίησης της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελούν οι Δελφοί, η Ολυμπία, η Επίδαυρος, η Ρόδος, η Βεργίνα. Εκτός όμως από την Ελλάδα, πολλές χώρες για να

⁴¹Βαγιωνά Α. (1992), «Πολιτιστική ανάπτυξη και τοπική αυτοδιοίκηση»,

⁴² Girard A. (1983), (Genevieve Gentil) "Cultural development: experiences and policies", UNESCO

⁴³Μητούλα Ρ. (2001), Συνθήκες διαμόρφωσης της σύγχρονης ελληνικής πόλης, Μελέτες πολιτικής οικονομίας και διπλωματίας, Ινστιτούτο Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής, Σιδέρης

ενισχύσουν την ανάπτυξή τους στρέφονται στην ανάδειξη της πολιτιστικής τους κληρονομιάς. Έτσι, προσπαθούν να αναδείξουν στοιχεία όπως οι τέχνες, τα ήθη, τα έθιμα, οι λαϊκές παραδόσεις, η λογοτεχνία, τα τοπία κλπ. Η χώρα μας συμμετέχει και αυτή σε διεθνή επιχειρησιακά προγράμματα σχετικά με την αξιοποίηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της όπως είναι το πρόγραμμα «πολιτισμός 2007-2013». Τέτοια προγράμματα συντελούν στην προώθηση των διαφόρων ευρωπαϊκών πόλεων, αυξάνοντας την ανταγωνιστικότητά τους και προωθώντας πολιτιστικές συνεργασίες.

2.6 Τοπικός πολιτισμός και τοπική ιστορία⁴⁴⁴⁵

Τα φυσικά και πολιτιστικά στοιχεία καθορίζουν την ταυτότητα μιας πόλης και αναδεικνύουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της. Με την εισροή ολοένα και περισσότερων κρατών στην ΕΕ, εμπλουτίζονται όλοι οι πολιτισμοί με νέα στοιχεία και οι λαοί συνυπάρχουν αποδεχόμενοι την διαφορετικότητα των άλλων.⁴⁶ Ειδικά όταν οι άνθρωποι διακατέχονται από συναισθήματα αποδοχής και σεβασμού, μπορούν ευκολότερα να δεχτούν και να ανταλλάξουν εμπειρίες και σκέψεις, να σεβαστούν τους υπόλοιπους λαούς και τη γλώσσα τους, διατηρώντας ταυτόχρονα την εθνική τους και πολιτισμική τους ταυτότητα.⁴⁷

⁴⁴Guizot F. (2004), Η ιστορία του Πολιτισμού στην Ευρώπη, Στοχαστής

⁴⁵http://citybranding.gr/2012/07/blog-post_25.html άρθρο των Καραμπέκου Λ., Μιχαήλογλου Κ., Νικολακοπούλου Χ., Χαραλάμπογλου Μ., με τίτλο "ο τοπικός πολιτισμός ως μοχλός ανάπτυξης" βασισμένο σε βιβλιογραφία των Deffner, Metaxas, Banks, Gray, Mercer, Κεφαλά, Γεροδήμου, Μπαγινέτα, Ανδρεάτου, Γοσποδίνη

⁴⁶Μπενέκος Δ. (2006), Πολιτισμική παράδοση και εκπαίδευση. Μορφωτική προσέγγιση. Εκπαιδευτικές εφαρμογές, Δάρδανος

⁴⁷Γκότοβος Α. (2002), Εκπαίδευση και ετερότητα. Ζητήματα διαπολιτισμικής παιδαγωγικής, Μεταίχμιο

Η ενίσχυση της εθνικής ταυτότητας και της τουριστικής προβολής μπορεί να πραγματοποιηθεί με τη βοήθεια της εκπαίδευσης και των φορέων του πολιτισμού σε ότι αφορά την ιστορία και τον πολιτισμό του κάθε έθνους.⁴⁸ Μέσω της μεταβίβασης των γνώσεων του τοπικού πολιτισμού από τη μια γενιά στην άλλη, αναπτύσσονται και οι ηθικές αξίες του σεβασμού προς την πολιτισμική ποικιλομορφία και έτσι επιτυγχάνεται σταδιακά πολιτισμική σύγκλιση.

Η γνώση της ιστορίας και της διδασκαλία της στις επόμενες γενιές βοηθάει στην προσέγγιση και κατανόηση των διαφορετικών πολιτισμικών στοιχείων μέσα σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία όπως είναι η σημερινή. Μέσω της ιστορίας, οι άνθρωποι κατανοούν ότι υπάρχει άμεση σύνδεση του περιβάλλοντος με τη ζωή τους.

Ένας άλλος εξίσου σημαντικός παράγοντας σεβασμού της διαφορετικότητας είναι η γνώση του τόπου με την έννοια του χώρου στον οποίο ζουν άνθρωποι λόγω μετανάστευσης. Ζούμε σε μια εποχή μέγιστης κινητικότητας, επομένως υπάρχει αυτή η αναγκαιότητα γνωριμίας του τόπου ώστε η ένταξη στο νέο περιβάλλον να γίνει πολύ ομαλά.⁴⁹

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

3.1 Εισαγωγή⁵⁰⁵¹⁵²

Η Ε.Ε. είναι μια οικονομική και πολιτική ένωση (Διεθνής Οργανισμός) 28 ευρωπαϊκών κρατών η οποία ιδρύθηκε την 1 Νοεμβρίου 1993 βασιζόμενη στις τότε ευρωπαϊκές κοινότητες (Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα,

⁴⁸Μερακλής Μ (1989), Λαογραφικά ζητήματα, Χ. Μπούρας, Αθήνα

⁴⁹Βαϊνά Μ. (1992), Θεωρητικό πλαίσιο διδακτικής της τοπικής ιστορίας για τον 21ο αιώνα, Gutenberg

⁵⁰ Βερνίκος Ν., Δασκαλοπούλου Σ., Μπαντιμαρούδης Φ. (2005), Πολιτιστικές βιομηχανίες, Κριτική

⁵¹ http://europa.eu/pol/cult/overview_el.htm

⁵² Μούσης Ν., Ευρωπαϊκή Ένωση : Δίκαιο, οικονομία, πολιτική, Παπαζήσης

Ευρωπαϊκή Οικονομική κοινότητα, Ευρωπαϊκή κοινότητα Ατομικής Ενέργειας). Έκτοτε νέες διευρύνσεις έχουν αυξήσει τον αριθμό Κρατών Μελών της και μεταγενέστερες τροποποιητικές ρυθμίσεις έχουν επεκτείνει τις αρμοδιότητές της σε πολλούς τομείς μεταξύ αυτών και ο τομέας του πολιτισμού με σκοπό μέσα από στόχους και γενικές αρχές να επιτευχθεί μια διαρκής ανάπτυξη και να προωθηθεί η λογική χρήση των πόρων, με σεβασμό της ποικιλομορφίας, της φυσικής και της πολιτισμικής κληρονομιάς και να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις που παρουσιάζονται για τον πολιτισμό με την ανάπτυξη των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας .

Οι ευρωπαϊκοί πληθυσμοί ανταλλάσσουν συνέχεια στοιχεία κουλτούρας λόγω της συνεχούς επικοινωνίας τους μέσω των μεταναστευτικών ρευμάτων. Για να συνυπάρξουν όμως αρμονικά θα πρέπει να σέβονται την διαφορετικότητα. Στη συνθήκη του Μάαστριχτ το 1992 διατυπώνεται η πολυπολιτισμική ταυτότητα της Ευρώπης, που συνδυάζει στοιχεία πολιτιστικής και γλωσσικής πολυμορφίας, ενώ στη συνθήκη του Άμστερνταμ το 1999, θέτεται ως βασική αρχή η υπεράσπιση της πολιτισμικής διαφορετικότητας. Σε αυτές τις δύο συνθήκες τονίζεται ότι η ΕΕ πρέπει να ενθαρρύνει τις πολιτικές για συνεργασία μεταξύ των κρατών σε ό,τι αφορά πολιτιστικά στοιχεία με σκοπό τη διάδοση του πολιτισμού και της ιστορίας των διάφορων ευρωπαϊκών λαών, ενώ παράλληλα πρέπει να προβάλλεται και να συντηρείται η πολιτιστική κληρονομιά και η ιδιαίτερη πολιτιστική ταυτότητα που προσδιορίζεται από το πολιτιστικό και επιστημονικό υπόβαθρο, τις αξίες, τις ιδεολογίες, τη γλώσσα. Ο πολιτικός πολιτισμός της ΕΕ οριοθετείται από τον πολιτικό πολιτισμό των κρατών μελών της, ο οποίος θέτει όρια στην ύπαρξη και ολοκλήρωση του πρώτου.⁵³

⁵³ Κέντας Γ., Κόντος Μ.,(2006) Η Ευρωπαϊκή Ένωση μπροστά στο μέλλον, power publishing

Τη δεκαετία του 1990 προκειμένου να στηριχθεί και να ενισχυθεί ο πολιτισμός δημιουργήθηκαν ορισμένα προγράμματα. Κάθε χρόνο από το 1983, στις 18 Απριλίου γιορτάζουμε την «Παγκόσμια ημέρα πολιτιστικής κληρονομιάς». Η ημέρα καθιερώθηκε από την UNESCO και από το διεθνές συμβούλιο μνημείων με σκοπό να ευαισθητοποιήσει τους πολίτες των διαφόρων χωρών σχετικά με την προστασία της πολιτισμικής τους κληρονομιάς.⁵⁴

Σαν συνέχεια αυτής της δράσης θεσπίστηκε ο θεσμός της «Ευρωπαϊκής πόλης πολιτισμού» το 1985 με σκοπό να προσεγγίσει τους λαούς της Ευρώπης. Το 1999 μετονομάστηκε σε «Ευρωπαϊκή πολιτιστική πρωτεύουσα» με στόχο να καταστήσει γνωστό τον πλούσιο αριθμό πολιτιστικών στοιχείων σε όλους τους λαούς της Ευρώπης και παράλληλα να δώσει το μήνυμα των κοινών ευρωπαϊκών ριζών των κρατών της Ευρώπης ώστε να αισθανθούν όλοι σαν μια οικογένεια με κοινά όνειρα για το μέλλον. Στο πλαίσιο αυτό γίνεται λόγος για τους όρους «κουλτούρα» και «πολυπολιτισμικότητα», αφού η συνύπαρξη μέσα στα όρια της Ευρωπαϊκής Ένωσης δημιούργησε την ανάγκη να γεφυρωθούν διαφορετικές αξίες και πολιτιστικές ταυτότητες που χαρακτηρίζονται από δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ τους.

Στο ίδιο πνεύμα το Συμβούλιο της Ευρώπης και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 1991 καθιέρωσαν τις «Ευρωπαϊκές ημέρες κληρονομιάς», με στόχο να δημιουργήσουν στους ευρωπαίους πολίτες το αίσθημα της κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας και να τους ευαισθητοποιήσουν ώστε να προστατεύσουν την πολιτισμική τους κληρονομιά. Η συμμετοχή της Ελλάδας στο συγκεκριμένο πρόγραμμα χρονολογείται από το 1994. Το Υπουργείο Πολιτισμού της Ελλάδας συνεργάζεται με τους ΟΤΑ, των οποίων ο ρόλος σε θέματα διατήρησης και προβολής πολιτιστικής

⁵⁴ Myerscough J (1994), European cities of culture and cultural months, Network of cities of Europe

κληρονομιάς έχει αναδειχθεί σε μεγίστης σημασίας, αλλά και με μουσεία, πνευματικά κέντρα και ιδιωτικές εταιρίες για πολιτισμικά ζητήματα.

Κατά την περίοδο 2000 έως 2007, η ΕΕ στηρίχτηκε πολύ, για θέματα σχετικά με τον πολιτισμό, στο πρόγραμμα «Πολιτισμός». Τα κύρια γνωρίσματα του προγράμματος αυτού αφορούσαν τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής και την κοινή πολιτισμική κληρονομιά. Η ΕΕ μέσω αυτού του προγράμματος προσπαθούσε να προωθήσει την διαπολιτισμικότητα και να διαδώσει την ευρωπαϊκή καλλιτεχνική δημιουργία. Με αυτό τον τρόπο η ΕΕ προσπαθεί να υποστηρίξει την διαφορετικότητα των λαών της και την ιδιαιτερότητα του κάθε τύπου διαφυλάσσοντας τους κράτη μέλη από την πολιτισμική ομογενοποίηση και την απώλεια της πολιτιστικής τους ιδιαιτερότητας.

Μια συνέχεια του προγράμματος «Πολιτισμός 2000» αποτελεί το πρόγραμμα «Πολιτισμός 2013». Μέσα από αυτό το πρόγραμμα πρέπει να αναδειχθεί ο ευρωπαϊκός πολιτιστικός χώρος και η κοινή πολιτιστική κληρονομιά μέσα από ένα κοινό πνεύμα συνεργασίας ανάμεσα στα κράτη μέλη της ΕΕ.⁵⁵ Ο προϋπολογισμός του συγκεκριμένου προγράμματος ανέρχεται σε 400.000.000€. Στόχος του είναι να ενδυναμώσουν οι πολιτισμικές σχέσεις μεταξύ των κρατών της ΕΕ. Οι βασικοί στόχοι του συγκεκριμένου προγράμματος είναι τρεις:

1. Εκ νέου προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου
2. Προώθηση των καλλιτεχνικών έργων
3. Προώθηση της διακρατικής συνεργασίας σε θέματα πολιτισμού

Το πρόγραμμα «Πολιτισμός 2013» απευθύνεται σε ιδιωτικούς αλλά και σε δημόσιους φορείς για την υλοποίησή του και περιλαμβάνει τρία σκέλη με ξεχωριστούς άξονες προτεραιότητας οι οποίοι παρουσιάζονται συνοπτικά παρακάτω:

⁵⁵ <http://www.ccp.culture.gr>

Το 1^ο σκέλος περιλαμβάνει σχέδια για πολιτιστική συνεργασία σε διάφορες πολιτιστικές δράσεις. Έχει βασικούς άξονες προτεραιότητας την λογοτεχνική μετάφραση διαφόρων κειμένων, την εφαρμογή μέτρων για την σωστή συνεργασία των κρατών και ειδικές δράσεις όπως πολιτιστικά βραβεία και προώθηση των συνεργασιών με τρίτες χώρες. Το 2^ο σκέλος του προγράμματος περιλαμβάνει την στήριξη της ΕΕ σε λειτουργικές δαπάνες των φορέων που αφορούν τον πολιτισμό. Το 3^ο σκέλος αφορά μελέτες και αναλύσεις σχετικά με την στήριξη και μεγιστοποίηση των πολιτιστικών σημείων επαφής. Σε αυτό το σκέλος η ΕΕ προσφέρει συμβουλές και βοήθεια στους αιτούντες όπως επίσης και τους πληροφορεί για τα προγράμματα επιδοτήσεων.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί ότι τα σχέδια του «Πολιτισμός 2013» πρέπει να προβάλλουν την ισότητα, να εντάσσουν τις κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες και να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα έχει διατομεακό χαρακτήρα εφόσον συμπεριλαμβάνει τομείς όπως το θέατρο, η μουσική, η πολιτιστική κληρονομιά και οι εικαστικές τέχνες.

3.2 Ευρωπαϊκή Ένωση και πολιτιστική πολιτική⁵⁶

Η Συνθήκη της Ρώμης παραγκώνισε ορισμένες πολιτιστικές δραστηριότητες παρακάμπτοντας τα κοινοτικά πλαίσια στήριξης αλλά το 1980 ψηφίστηκαν ορισμένα μέτρα όπως για παράδειγμα ότι κάθε χρόνο μια ευρωπαϊκή πρωτεύουσα θα ανακηρύσσεται «Πολιτιστική Πρωτεύουσα» και είναι αναγκαίο να δημιουργηθούν διεθνείς πολιτιστικοί διάδρομοι για να καταπολεμηθεί ο πολιτιστικός μαρασμός.⁵⁷ Η Ε.Ε είναι αποφασισμένη να βοηθήσει όλους εκείνους που δραστηριοποιούνται σε διάφορους τομείς των

⁵⁶ Camus A.(2004), Το μέλλον του ευρωπαϊκού πολιτισμού, Αλεξάνδρεια

⁵⁷ Camus A.(2004), Το μέλλον του ευρωπαϊκού πολιτισμού, Αλεξάνδρεια

τοπικών κοινοτήτων που επιθυμούν να αναδείξουν την πολιτιστική τους κληρονομιά.

Μετά το 1980, η ευρωπαϊκή κοινότητα προωθεί το βιβλίο και γενικότερα την ανάγνωση λογοτεχνικών και άλλων κειμένων.⁵⁸ Η κοινότητα δίνει μεγαλύτερη σημασία στην μετάφραση έργων σε γλώσσες όχι τόσο διαδεδομένες στον ευρωπαϊκό χώρο, όπως για παράδειγμα τα ελληνικά. Για να επιβραβεύσει τέτοιες ενέργειες απονέμει κάθε χρόνο τρία βραβεία: Το ευρωπαϊκό λογοτεχνικό βραβείο, το βραβείο μετάφρασης και το «Αριστείον».

Η Επιτροπή που αποφασίζει για τους νικητές των βραβείων έχει και άλλες δράσεις πιο μόνιμου χαρακτήρα όπως οι παρακάτω:

1. Δίνει χορηγίες στα ιδρύματα που προωθούν την τέχνη
2. Χορηγεί υποτροφίες καλλιτεχνικής κατάρτισης
3. Δίνει επιδοτήσεις ετησίως σε σχέδια συντήρησης και προώθησης έργων με μεγάλη αρχιτεκτονική σημασία όπως είναι ο Παρθενώνας.

Η ΕΕ επιδιώκει την ανάπτυξη της πολιτιστικής δημιουργίας μέσα από πολιτιστικές εκδηλώσεις σε όλους τους καλλιτεχνικούς τομείς. Με αυτό τον τρόπο ενθαρρύνεται η πολιτιστική δημιουργία. Η Επιτροπή αναγνωρίζει και υποστηρίζει τέτοιες ενέργειες και οι πιο γνωστοί δημιουργοί πολιτιστικών δρώμενων είναι: η Ορχήστρα νέων και η Ορχήστρα Μπαρόκ της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ έθεσε τον πολιτισμό έναν από τους πρωταρχικούς σκοπούς στο πεδίο δράσης της ΕΕ. Σύμφωνα με αυτή θα πρέπει τα κράτη μέλη να διατηρήσουν την διαφορετικότητά τους ενώ παράλληλα να προσπαθήσουν να εναρμονίσουν τις πολιτισμικές τους

⁵⁸ Resolution of the Council and the Ministers responsible for cultural affairs meeting within the Council of 18 May 1989 concerning the promotion of books and reading

ταυτότητες. Η πρόκληση που έχει να αντιμετωπίσει η Ε.Ε. είναι το πώς θα διαχειριστεί τον εμπλουτισμό της πολυμορφίας από τα νέα κράτη-μέλη που «κατακερματίζουν» την ένωση λόγω γλωσσικών και πολιτιστικών διαφορών. Συγκεκριμένα στο άρθρο 151 της Συνθήκης, δηλώνεται ότι η κοινότητα δεν λειτουργεί μεμονωμένα, βοηθά στην πολιτισμική ανάπτυξη στο πλαίσιο της συνεργασίας που προσδίδει δυνατότερα αποτελέσματα ενώ παράλληλα σέβεται την πολυμορφία και προβάλλει σε όλους τους λαούς την κοινή πολιτιστική της κληρονομιά. Αν κρίνει η ΕΕ ότι είναι αναγκαίο μπορεί να συντονίσει και να βοηθήσει τη δράση των εκάστοτε φορέων στους παρακάτω τομείς:

1. Βελτίωση των μορφών διάδοσης του πολιτισμού
2. Χρηματοδοτήσεις για τη διατήρηση, προώθηση και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς σε συνδυασμό με την ενιαία αγορά
3. Διαφύλαξη της ιστορίας των ευρωπαϊκών λαών και προστασία της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς.
4. Ενθάρρυνση της καλλιτεχνικής και λογοτεχνικής δημιουργίας σε συνδυασμό με την ανταλλαγή πολιτιστικών στοιχείων συμπεριλαμβάνοντας και τον οπτικοακουστικό τομέα.

Προς επίτευξη των σκοπών αυτών, η ΕΕ έχει δημιουργήσει τα παρακάτω μέσα:

1. Συνεργασία ανάμεσα στα κράτη -μέλη
2. Λήψη αποφάσεων με γνώμονα τις κοινοτικές πολιτικές
3. Συνεργασία με τρίτες χώρες καθώς και με τους αρμόδιους φορείς πολιτισμού
4. Συναπόφαση και ομοφωνία του συμβουλίου της ΕΕ σχετικά με μέτρα για την στήριξη των δράσεων των κρατών μελών. Παρ' όλα αυτά, ένα κράτος μέλος δεν γίνεται να εξαναγκαστεί από την κοινότητα να αναλάβει

ορισμένες δράσεις που έρχονται σε αντίθεση με την πολιτισμική του ταυτότητα.

Θα πρέπει να συνδυάζονται οι στόχοι για οικονομική ολοκλήρωση με τους στόχους για προστασία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Στο Συμβούλιο της ΕΕ υπάρχει διάταξη που προβλέπει την εξαγωγή πολιτιστικών αγαθών, με ιστορική ή αρχαιολογική σημασία, από μια χώρα με επίδειξη άδειας εξαγωγής η οποία εκδίδεται στο κράτος που κατέχει νόμιμα το εκάστοτε αγαθό. Σύμφωνα με την οδηγία 93/7, τα έργα που έχουν φυγαδευτεί παράνομα μετά την 1^η Ιανουαρίου 1993 θα πρέπει να επιστρέψουν στο κράτος μέλος που ανήκουν με συνεργασία των αρμόδιων αρχών.

Για να εξασφαλιστούν τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας η ΕΕ μέσω μιας οδηγίας, ορίζει τη διάρκεια προστασίας του δικαιώματος του δημιουργού στα 70 έτη από το θάνατό του σε ό,τι αφορά λογοτεχνικά, κινηματογραφικά, καλλιτεχνικά και οπτικοακουστικά έργα. Με αυτό τον τρόπο διασφαλίζεται η ευρωπαϊκή πολιτιστική δημιουργικότητα και η αξιοπρέπεια των δημιουργών.

Κλείνοντας την ενότητα αυτή πρέπει να αναφερθεί πως οι πολιτιστικές δραστηριότητες της Ένωσης προωθούν την πολυπολιτισμικότητα αντί την ενιαία κουλτούρα ή εναλλακτικά την πολλαπλότητα των πολιτισμών αντί της ομοιογένειας του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Πρόκειται για το δίλημμα της αποδοχής ή απόρριψης της πρωτοκαθεδρίας της δυτικής λογικής έναντι μιας, μάλλον στραμμένης προς ανατολάς, έννοιας της παρόρμησης.⁵⁹ Σε αυτό το πλαίσιο οι εθνικές πολιτιστικές δραστηριότητες δεν πρέπει να προσπαθούν να βρεθούν σε ανώτερο επίπεδο από την κοινή πολιτιστική ταυτότητα. Η αίσθηση μιας κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς δημιουργεί στους ανθρώπους την αίσθηση μιας ενιαίας προσπάθειας για να ενωθούν

⁵⁹ <http://archive.avgi.gr/ArticleActionshow.action?articleID=754557>

όλοι οι λαοί της Ευρώπης, να κατανοηθεί η ιστορία του καθενός και να συγκλίνουν οι πολιτισμοί τους.

3.3 Φορείς που προωθούν την πολιτιστική συνεργασία μεταξύ των λαών της Ευρώπης

3.3.1 Το Συμβούλιο της Ευρώπης

Το συμβούλιο της Ευρώπης⁶⁰ ως διεθνής διακυβερνητικός οργανισμός 47 κρατών Ευρώπης και Ανατολικής περιφέρειας, 5 κρατών παρατηρητών του Συμβουλίου και 3 κρατών της Συνέλευσης, ιδρύθηκε στις 5 Μαΐου του 1949 με σκοπό αφενός την δημιουργία στενότερων δεσμών ανάμεσα στα κράτη-μέλη(ο παλιότερος οργανισμός με στόχο την Ευρωπαϊκή ενοποίηση) και αφετέρου την διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης. Εδρεύει στο Στρασβούργο και έχει ευρύ πεδίο δράσης με προτεραιότητα στα ανθρώπινα δικαιώματα. Επίσης το Συμβούλιο της Ευρώπης ασχολείται με θέματα επικοινωνίας και Μ.Μ.Ε., πολιτιστικής διπλωματίας και του πολιτισμού ως κλάδου των Διεθνών σχέσεων, κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων, υγείας, παιδείας, αθλητισμού, περιβάλλοντος, νομικής συνεργασίας κ.α. ⁶¹Ο πολιτιστικός τομέας δίνει ιδιαίτερη έμφαση τόσο στην προβολή της πολιτιστικής ταυτότητας και κληρονομιάς, όσο και στη διακρατική πολιτιστική συνεργασία σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Η δραστηριότητα του συμβουλίου στον τομέα του πολιτισμού και της πολιτιστικής κληρονομιάς θεμελιώνεται στην Ευρωπαϊκή σύμβαση για τον πολιτισμό, η οποία δίνει έμφαση στην εδραίωση του διαπολιτισμικού διαλόγου, στην αποδοχή της πολιτισμικής πολυμορφίας και

⁶⁰ http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-council/index_el.htm

⁶¹ Τζουμάκα Ε. (2005), Πολιτιστική διπλωματία, διεθνή δεδομένα και ελληνικές προοπτικές, Σιδέρης

διαφορετικότητας, και στη συνειδητοποίηση της σημασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς.⁶²

Το Συμβούλιο της Ευρώπης διοργανώνει συνέδρια και διασκεύεις στο τέλος των οποίων υπογράφονται οι διακηρύξεις και οι συμβάσεις. Όργανα του Συνεδρίου είναι η επιτροπή πολιτισμού και εκπαίδευσης, τα τμήματα πολιτιστικής πολιτικής και δράσης και πολιτιστικής κληρονομιάς και το συμβούλιο πολιτιστικής συνεργασίας, στο οποίο γίνονται οι συζητήσεις και καθορίζονται ποιες στρατηγικές πορείες θα ακολουθήσει ο οργανισμός.

3.3.2 Το Ευρωμεσογειακό ίδρυμα διαλόγου των πολιτισμών (Anna Lindh)

Το Ευρωμεσογειακό ίδρυμα διαλόγου⁶³ των πολιτισμών είναι ο πρώτος οργανισμός που ιδρύθηκε και χρηματοδοτείται και από τα 37 κράτη-μέλη της Ευρωμεσογειακής συνεργασίας. Άρχισε την δράση του στη Βαρκελώνη(Διάσκεψη της Βαρκελώνης) το 1995 όπου συζητήθηκε η ανάγκη δημιουργίας διαπολιτισμικού διαλόγου των χωρών της Μεσογείου και η σύσταση ενός υπερεθνικού δικτύου. Το δίκτυο αυτό έχει έδρα τη βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας⁶⁴, έχει συνεργαστεί με το Ειδικό Ινστιτούτο και μια από τις κατευθύνσεις του είναι η ανάπτυξη του πολιτιστικού διαλόγου που στηρίζεται σε μια βάση αρχών μέσα από το πολιτισμό και την ανταλλαγή ιδεών μεταξύ των λαών. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι κατά τη διάρκεια της ελληνικής προεδρίας 26-27 Μαΐου 2003 αποφασίστηκαν οι δράσεις και οι στόχοι του ιδρύματος σε σχέση με τον διαπολιτισμικό διάλογο ενώ στη διάσκεψη των υπουργών εξωτερικών στη Βαλέντσια το

⁶² Μουτσάκη Ε. (2005), «Πολυμελής και περιφερειακή πολιτιστική διπλωματία και ο συναφής ρόλος της Ελλάδας», διπλωματική εργασία για την Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης

⁶³ <http://hfc.gr/wmt/webpages/index.php?pid=47%lid=1>

⁶⁴ <http://www.rhodes.gr/userfiles/f3d32225-c364-4819-aea4-00cf65c58887/KsanthisAgapitos.pdf>

2002 περιλαμβάνεται υπόμνημα για τη δημιουργία του Ευρωμεσογειακού ιδρύματος.

Ο βασικός στόχος του ιδρύματος Anna Lindh είναι να μειώσει το πολιτισμικό κενό ανάμεσα στις δύο πλευρές των λαών της Μεσογείου αναπτύσσοντας το ανθρώπινο δυναμικό και θέτοντας την νεολαία κύρια ομάδα για τις δράσεις του. Ως ειδικότεροι στόχοι του ιδρύματος αναφέρονται:

1. Η αποφυγή στερεοτύπων ανάμεσα στους πολίτες της Μεσογείου και η ταυτόχρονη αναβάθμιση και προώθηση περιοχών που έχουν καταφέρει μια σχετική πολιτιστική σύγκλιση.
2. Ο συνεχής διάλογος ανάμεσα στα κράτη κομμάτια του οποίου βρίσκονται εκτός από τους τυπικούς διπλωματικούς διαλόγους.
3. Σημαντική προώθηση της συνεργασίας ατόμων διαφορετικών επιπέδων με κύριο και πρωταρχικό στόχο την νεολαία και τις δραστηριότητές της.

Το ίδρυμα αποτελεί στην ουσία ένα δίκτυο 37 εθνικών δικτύων τα οποία έχουν ιδρυθεί από τα κράτη-μέλη της ευρωμεσογειακής συνεργασίας. Κάθε χώρα ξεχωριστά αποφασίζει ποια είναι τα πλέον κατάλληλα εθνικά της ιδρύματα τα οποία θα έχουν σκοπό την προώθηση του διεθνούς διαλόγου, και τελικά επιλέγει ένα ίδρυμα ή έναν οργανισμό για να ηγείται αυτού του εθνικού της δικτύου. Την Ελλάδα την αντιπροσωπεύει το ελληνικό ίδρυμα πολιτισμού. Τα όργανα που αποτελούν το Anna Lindh είναι : το διοικητικό συμβούλιο, η συμβουλευτική επιτροπή, ο διευθύνοντας σύμβουλος και το διοικητικό προσωπικό. Η ΕΕ χρηματοδοτεί τις ενέργειες του συγκεκριμένου ιδρύματος αλλά δέχεται και εισφορές από τα μέλη της ευρω-μεσογειακής συνεργασίας. Το ευρωμεσογειακό ίδρυμα διαλόγου των πολιτισμών θεωρεί πως πρέπει οι πολίτες της ευρωμεσογειακής περιοχής να μαθαίνουν τουλάχιστον μία ξένη γλώσσα, όπως επίσης και την θρησκεία και τις πολιτισμικές παραδόσεις και άλλων λαών. Αυτό θα βοηθήσει στον ομαλό διάλογο μεταξύ διαφορετικών ανθρώπων και άρα διαφορετικών πολιτισμών.

Ενδιαφέρον στοιχείο της ευρωμεσογειακής συνεργασίας είναι και το μεσογειακό forum. Η συμβολή της Ελλάδας στο συγκεκριμένο forum είναι πολύπλευρη. Αρχικά, στη συνάντηση των υπουργών εξωτερικών των 11 κρατών που μετέχουν στο forum στην Ταγγέρη το 2001, οι προτάσεις του έλληνα υπουργού εξωτερικών για διάλογο σε ότι αφορά τις θρησκείες και τον πολιτισμό, συμπεριελήφθησαν στα συμπεράσματα της διάσκεψης γιατί κρίθηκε ότι αυτές οι προτάσεις θα οδηγούσαν σε μεγέθυνση εντάσεων στη μεσογειακή περιοχή.

3.3.3 Ο Ευρασιατικός διάλογος (ASEM)⁶⁵⁶⁶

Σύμφωνα με στοιχεία από την ιστοσελίδα του⁶⁷, ο ASEM αποτελεί ένα ανεπίσημο κομμάτι συνεργασίας και διαλόγου μεταξύ 29 μελών της ΕΕ 20 ασιατικών χωρών, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ασιατικής Γραμματείας. Ιδρύθηκε το 1996 στην Μπανγκόκ και μεταξύ των ασιατικών χωρών συμμετέχουν η Κίνα και η Ιαπωνία που εκπροσωπούν το μισό περίπου πληθυσμό της γης, ενώ το ΑΕΠ (Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν) αντιστοιχεί περίπου σε 46 % του παγκοσμίου ΑΕΠ. Ο ευρασιατικός διάλογος ασχολείται με πολιτικά, οικονομικά και πολιτιστικά θέματα και έχει στόχο την βελτίωση των σχέσεων και τη συνεργασία μεταξύ Ευρώπης και Ασίας.⁶⁸

Κύριο στοιχείο του ευρασιατικού διαλόγου είναι το ότι δεν είναι επίσημος και έχει πολλές διαστάσεις. Ακόμα, σημαντικό του στοιχείο αποτελεί η έμφαση που δίνει στην συνεργασία μεταξύ αυτών των κρατών και στις υψηλού επιπέδου συνομιλίες στα πλαίσιά του.

⁶⁵ <http://www.naftemporiki.gr/search?q=asem>

⁶⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Asia%E2%80%93Europe_Meeting

⁶⁷ www.aseminfoboard.org

⁶⁸ <http://europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P5-TA-2001-0330+0+DOC+XML+V0//EL>

Κάθε χρόνο, ο ASEM διοργανώνει συναντήσεις στην Ευρώπη ή στην Ασία καλύπτοντας ζητήματα γενικού ενδιαφέροντος ενώ οι δραστηριότητές του μπορούν να κατανεμηθούν σε 3 πυλώνες: τον πολιτικό, τον οικονομικό και τον πολιτιστικό. Η συμμετοχή των υπουργών εξωτερικών των πολιτικών των οικονομικών και των κοινωνικοπολιτιστικών εκπροσώπων της κάθε χώρας προάγει τις συναντήσεις σε πολλά επίπεδα. Καθώς ο τομέας στον οποίο αφορά η παρούσα εργασία είναι ο τρίτος αξίζει να αναφερθεί ότι μέσω του ASEM έχει επιτευχθεί ο ευρύς διάλογος ανάμεσα στις δύο ηπείρους και συνεργάζονται αποτελεσματικά σε ό,τι αφορά πολιτιστικά ζητήματα. Η συνεργασία αυτή ενισχύεται μέσω της ανταλλαγής φοιτητών και νεολαίας στα πλαίσια των καλλιτεχνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Η επόμενη σύνοδος κορυφής του ASEM θα πραγματοποιηθεί μέχρι το τέλος του 2014.

Όσον αφορά την Ελλάδα, είναι σημαντική η συμμετοχή της στον ευρασιατικό διάλογο λόγω της πολιτιστικής της κληρονομιάς αλλά κυρίως λόγω της γεωγραφικής της θέσης παρόλο που προς το παρόν δεν έχει λάβει κάποια πρωτοβουλία στα πλαίσια αυτού του δικτύου.

3.3.4 Η πρωτοβουλία Αδριατικής – Ιονίου ⁶⁹

Η πρωτοβουλία Αδριατικής-Ιονίου, ως περιφερειακή δράση της Αδριατικής και του Ιονίου αποτελεί μια συνεργασία ανάμεσα στις χώρες της νότιας Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Θεσμοθετήθηκε το Μάιο του 2000 στη διακήρυξη της Ανκόνας.

Οι χώρες που συμμετέχουν στην πρωτοβουλία Αδριατικής-Ιονίου είναι: η Ελλάδα, η Ιταλία, η Αλβανία, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Αρμενία, η Κροατία, η Σλοβενία και η Σερβία-Μαυροβούνιο. Στόχος αυτής της συνεργασίας είναι η ανάπτυξη και ευημερία των περιοχών αυτών, η οικονομική τους

⁶⁹ www.wikipedia.gr

ολοκλήρωση αλλά και γενικότερα η ανάπτυξη καλών γειτονικών σχέσεων ώστε να προωθηθεί η δημοκρατία και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κάθε έτος μία χώρα μέλος αναλαμβάνει την προεδρία ενώ οι αποφάσεις και οι συζητήσεις σχετικά με όλα τα πεδία χάραξης πολιτικής γίνονται στα πλαίσια στρογγυλών τραπεζών δύο φορές το χρόνο.⁷⁰ Οι στρογγυλές τράπεζες έχουν επιφέρει σημαντικά αποτελέσματα στον τομέα του πολιτισμού καθώς επίσης και στην μετάδοση γνώσεων στον τομέα διατήρησης και προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς κατά μήκος της ακτής Αδριατικής-Ιονίου, με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη του τουρισμού ενώ ως ομάδες εργασίας της ΠΑΙ(ομάδες μικρομεσαίων επιχειρήσεων, μεταφορών, τουρισμού-πολιτισμού-διαπανεπιστημιακής συνεργασίας-περιβάλλοντος και πυροπροστασίας) είναι υπεύθυνες για τις εργασίες της πρωτοβουλίας.

Σε ό,τι αφορά τον πολιτισμό, τα κράτη – μέλη της πρωτοβουλίας Αδριατικής-Ιονίου συνεργάζονται στους παρακάτω τομείς: υποβρύχια αρχαιολογία, πολιτιστική κληρονομιά, μουσεία, βιβλιοθήκες, καθώς επίσης οργανώνουν πολιτιστικές διαδρομές. Επίσης, ένα σημαντικό αποτέλεσμα αυτής της συνεργασίας είναι και η δημιουργία ενός δικτύου μουσείων σε συνεργασία με τη Unesco με σκοπό την επίλυση των μουσειακών προβλημάτων.

Στο πλαίσιο αυτών των συζητήσεων, τον Απρίλιο του 2005 συμφωνήθηκαν τα κάτωθι σε σχέση με τα πολιτιστικά ζητήματα:

1. Πρέπει να γίνουν προτάσεις ένταξης ιδρυμάτων και οργανισμών στο δίκτυο της υποβρύχιας αρχαιολογίας.
2. Πρέπει όλες οι χώρες-μέλη να δημιουργήσουν κοινή χάραξη πολιτικής σχετικά με την πολιτιστική κληρονομιά, τη σύγχρονη καλλιτεχνική

⁷⁰ <http://www.aii-ps.org/>

δημιουργία και την καλύτερη συνεργασία ανάμεσα σε φυσικά, εθνογραφικά και ναυτικά μουσεία.

3. Πρέπει να αποκτήσουν, διαμέσου επαφών, γνώση σε διοικητικά ζητήματα στον τομέα της βιβλιοθηκονομίας και να προωθήσουν τη μετάφραση λογοτεχνικών έργων ανάμεσα στις χώρες-μέλη.

4. Με σκοπό την ανάπτυξη των περιφερειών πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα απόκτησης πόρων από τα ευρωπαϊκά ταμεία και η χρησιμοποίησή τους βάσει κοινών σχεδίων.

Κατά την περίοδο 2001-2002 και 2008(Ιούλιος)-2009(Μάιος), η Ελλάδα είχε την προεδρία της πρωτοβουλίας και είχε θέσει σημαντικά για την ίδια ζητήματα. Ενδεικτικά κάποια από αυτά είναι:

A. Οι νέες τεχνολογίες και η τέχνη σε συνεργασία με το Φεστιβάλ Mediaterra

B. Η αξιοποίηση και διαχείριση των αρχαίων θεάτρων

Γ. Η δημιουργία δικτύου περιφερειακών θεάτρων

Δ. Η ανάπτυξη δικτύων έρευνας της πολιτιστικής κληρονομιάς

Παρ' όλες τις πρωτοβουλίες της Ελλάδας η προεδρία της Ιταλίας το 2011 και της Σερβίας το 2012 έχει σχεδόν απαξιώσει τη δημιουργία του forum και ίσως θα έπρεπε η συγκεκριμένη πρωτοβουλία να επαναπροσδιοριστεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

4.1 Εισαγωγή

Η περιφερειακή πολιτική ασχολείται κυρίως με τις φτωχότερες χώρες που δυσκολεύονται να αντιμετωπίσουν τον έντονο ανταγωνισμό της ενιαίας αγοράς και της οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος με τον οποίο γίνεται αναδιανομή των πόρων ανάμεσα στις πλουσιότερες και φτωχότερες χώρες καθώς και ανάμεσα σε χώρες εντός και εκτός της Ευρωζώνης. Έτσι για την αποτελεσματικότερη επίτευξη της οικονομικής και κοινωνικής σύγκλισης

κρίνεται αναγκαίος ο συντονισμός των εθνικών και κοινοτικών πολιτικών και η σωστή κατανομή των πόρων.

4.2 Κύριος στόχος της περιφερειακής πολιτικής.⁷¹

Η Ε.Ε. μέσω της περιφερειακής της πολιτικής στοχεύει στο να :

1. Μεταβιβάσει κοινοτικούς πόρους προς τις «προβληματικές περιοχές» για να μειώσει τις υπάρχουσες περιφερειακές ανισότητες και να αποφύγει τη δημιουργία νέων.
2. Λειτουργεί συμπληρωματικά με τις εθνικές πολιτικές χωρίς να τις αντικαθιστά , ενθαρρύνοντας έτσι τον υγιή ανταγωνισμό.
3. Υποστηρίζει έμπρακτα αυτή τη προσπάθεια η επιτροπή περιφερειών της κοινότητας.

Επομένως θεωρείται απαραίτητη μια κοινή περιφερειακή πολιτική για τα εξής:⁷²

1. αποτελεσματικότερη κατανομή των πόρων.
2. ενίσχυση οικονομικής ανάπτυξης αλλά και κοινωνικής συνοχής μέσω της ανάπτυξης υποδομών.
3. αύξηση των ενισχύσεων στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες και παράλληλη μείωση των ενισχύσεων σε ανεπτυγμένες
4. συντονισμός για την ισόρροπη ανάπτυξη.
5. σωστή διαχείριση των μηχανισμών της αγοράς.

⁷¹ Μούσης Ν.,(2005) Ευρωπαϊκή ένωση, δίκαιο-οικονομία-πολιτική,Παπαζήση

⁷² Mora T.,Vaya E., Surinach J.,(2004) The enlargement of the European Union and the spatial distribution of economic activity,eastern European economics

4.3 Τα διαρθρωτικά ταμεία περιφερειακής πολιτικής.

1. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)

Είναι το σημαντικότερο ταμείο εφόσον αποτελεί το κύριο όργανο της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής. Λειτουργεί από το 1975. Έχει ως κύριο στόχο τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων στο εσωτερικό της Ένωσης. Το ΕΤΠΑ συμβάλλει στη μείωση του χάσματος μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιφερειών της Ένωσης και υποβοηθά τις προβληματικές περιφέρειες. Οι χρηματοδοτήσεις του ανάμεσα σε άλλα αφορούν την έρευνα, την καινοτομία, τα περιβαλλοντικά ζητήματα, την πρόληψη των κινδύνων και την αειφόρο αστική ανάπτυξη.

2. Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)

Από το 1958 επικεντρώνεται στη βελτίωση της απασχόλησης και άρα στην καταπολέμηση της ανεργίας. Ειδικότερα, χρηματοδοτεί τις δράσεις των κρατών-μελών για τη βελτίωση της ικανότητας προσαρμογής των εργαζομένων και των επιχειρήσεων, για τη βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση, την ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης ατόμων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση κ.α.

3. Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ)

Η αγροτική πολιτική και ανάπτυξη της υπαίθρου στηρίζεται οικονομικά σε αυτό. Χρηματοδοτεί τη κοινή ευρωπαϊκή πολιτική με στόχο της ενίσχυση της αγροτικής ανάπτυξης.

4. Χρηματοδοτικό μέσο προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΑ)

Από το 1993 στοχεύει στη διαφοροποίηση των οικονομιών των περιοχών που εξαρτώνται από την αλιεία και στη δημιουργία νέων εξοπλισμών.

Σκοποί των διαρθρωτικών ταμείων είναι οι εξής :

- Στήριξη των οικονομικά και κοινωνικά αδύναμων περιοχών με την κατάλληλη ανασυγκρότησή τους .
- Ανασυγκρότηση και εξέλιξη της λιγότερο αναπτυγμένης περιφέρειας.
- Αναβάθμιση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης με κύριο σκοπό την ανάπτυξη της απασχόλησης.

4.4 Πολιτιστική πολιτική και περιφερειακή ανάπτυξη.

Με τον όρο περιφερειακή ανάπτυξη εννοούμε το σύνολο των διαδικασιών για την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη όλων των περιφερειών μιας χώρας ή σε επόμενο στάδιο μιας ένωσης χωρών.⁷³ Σημαντικός παράγοντας για την οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη αποτελεί η εφαρμογή πολιτιστικής πολιτικής που βασίζεται στην αξιοποίηση των πολιτιστικών πόρων (αρχαιολογικός πλούτος, μνημεία) των τοπικών κοινωνιών καθώς και στη διοργάνωση πολιτιστικών δραστηριοτήτων και δράσεων που μπορούν να προκαλέσουν αύξηση της επισκεψιμότητας , άνοδο του τουρισμού και δημιουργία πολλαπλών θέσεων εργασίας, με συνεπακόλουθο περιορισμό της ανεργίας. . Αναγνωρίζεται συνεπώς πως σε μια περιοχή η πολιτιστική πολιτική συμβάλλει αποτελεσματικά στην αντιμετώπιση των οικονομικών προβλημάτων και παρέχει νέες δυνατότητες στην οικονομική ανάπτυξη.

4.5 Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην περιφερειακή πολιτιστική πολιτική

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση , υποκαθιστώντας τις ελλείψεις της κρατικής παρέμβασης, ως ο πιο εγγύς προς τον πολίτη δημοκρατικός θεσμός διοίκησης, ως φορέας της τοπικής εξουσίας και ως εκφραστής της κοινωνίας των πολιτών διαδραματίζει κυρίαρχο ρόλο στην περιφερειακή πολιτιστική πολιτική. Η επιρροή των τοπικών παραγόντων και η συνεισφορά της κοινωνίας των πολιτών στη διαμόρφωση της περιφερειακής πολιτιστικής πολιτικής είναι ιδιαίτερης σημασίας. Μπορεί αρχικά να εξαντληθεί σε απλή κατανάλωση πολιτιστικών αγαθών ή σε επόμενο στάδιο να προχωρήσει σε συμμετοχή στο σχεδιασμό της πολιτιστικής πολιτικής ή προσωπική συμμετοχή σε καλλιτεχνικές και πολιτιστικές ενέργειες .

⁷³ Μπιτσάνη Ε.(2004), Πολιτισμική διαχείριση και περιφερειακή ανάπτυξη, Διόνικος

Αναγκαία βέβαια κρίνονται ο προγραμματισμός, η συνέπεια και ο μακροπρόθεσμος σχεδιασμός της πολιτιστικής πολιτικής από τη μεριά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σαφώς με το σωστό συντονισμό των οικονομικών και των πολιτιστικών στοιχείων. Για την πραγματοποίηση του σκοπού θα πρέπει :

- Οι φεστιβαλικές εκδηλώσεις και οι φαντασμαγορικές θεατρικές παραστάσεις και συναυλίες να περιοριστούν.
- Οι ερασιτεχνικές ομάδες να ενισχυθούν οικονομικά και ηθικά ώστε να αναδειχθούν νέα ταλέντα.
- Σχήματα να κινούνται πάνω στη πλειοψηφία και στα προβλήματά τους μέσω της κατάλληλης έρευνας αγοράς.
- Να εξασφαλιστεί η διατήρηση της πολιτιστικής ταυτότητας των κοινωνιών και της ποικιλομορφίας σε βάρος της ομογενοποίησης που προάγεται από το δυτικό πολιτισμό.

Η κοινωνική πρόοδος και πολιτική σταθερότητα της τοπικής κοινωνίας διασφαλίζουν τον πολιτισμό και την ανάπτυξη, γι' αυτό ακριβώς το λόγο θεωρούνται απαραίτητες για την επίτευξη και για την εφαρμογή της περιφερειακής πολιτιστικής πολιτικής, την οποία αποτελούν τα ακόλουθα στοιχεία:

- η σωστή αξιοποίηση της πολιτιστικής υποδομής
- η αξιοποίηση των μέσων επικοινωνίας
- η αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς
- η αξιοποίηση του πολιτιστικού χρόνου
- η αξιοποίηση πολιτιστικών προτύπων
- η αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος
- η ενεργή συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας

4.6 Πολιτιστική αποκέντρωση

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση και τα μέλη της εξυπηρετούν την πολιτιστική αποκέντρωση με την καλύτερη προώθηση της τοπικής ανάπτυξης και γενικότερα του πολιτισμού.⁷⁴ Η πολιτιστική αποκέντρωση εκφράζεται με :

- τη δημιουργία κατάλληλης υποδομής για την προβολή των τοπικών μορφών πολιτισμού
- την επιρροή του κοινωνικού συνόλου για ενεργή δράση στις πολιτιστικές και τις πολιτισμικές εκφράσεις
- πλουραλισμό θεάματος και τεχνών
- και την προβολή της πολιτιστικής ταυτότητας της τοπικής κοινωνίας που οφείλει να διακρίνεται από την πρωτοτυπία και την υψηλή ποιότητα των δράσεων.

⁷⁴ Μπιτσάνη Ε.(2004), Πολιτισμική διαχείριση και περιφερειακή ανάπτυξη, Διόνικος

ΜΕΡΟΣ Β – ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

**ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ
ΚΑΙ ΣΥΝΕΧΙΖΟΥΝ ΝΑ ΥΛΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΕΩΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΚΑΙ ΠΩΣ Ο ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΕΙ ΜΟΧΛΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΓΙΑ ΕΞΟΔΟ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Στο κεφάλαιο 5 παρουσιάζονται τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής ένωσης που στοχεύουν στην ανάπτυξη του πολιτιστικού επιπέδου των πολιτών και στην ανάδειξη του ευρωπαϊκού πολιτισμού.

Τέτοια είναι τα:⁷⁵

1. Καλειδοσκόπιο
2. Raphael
3. Ευρω-μεσογειακή συνεργασία
4. Πολιτισμός

5.1 Το πρόγραμμα «Καλειδοσκόπιο» (πρόγραμμα Ε.Ε.)

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 έγιναν προσπάθειες των αρμόδιων θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης να τονίσουν τη σπουδαιότητα του ευρωπαϊκού πολιτισμού και αν τον αναδείξουν σε κυρίαρχο μέσο άσκησης πολιτικής με στόχο την ευρωπαϊκή σύγκλιση κρατών μελών με διαφορετικό πολιτιστικό υπόβαθρο.

Οι πρώτες δράσεις που υιοθετήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν τα προγράμματα «Καλειδοσκόπιο», «Ariane», και «Raphael» τα οποία στις αρχές του 2000 αντικαταστάθηκαν από το πρόγραμμα –πλαίσιο «Πολιτισμός 2000»⁷⁶ που αποτελεί το επιστέγασμα μιας ολοκληρωμένης πολιτιστικής πολιτικής με στόχο την αξιοποίηση ενός κοινού πολιτιστικού χώρου και την ενθάρρυνση της συνεργασίας των δημιουργών και

⁷⁵www.culture.gr

⁷⁶http://europa.eu/legislation_summaries/culture/i29006_el.htm

πολιτιστικών φορέων, της διακρατικής διάδοσης του πολιτισμού και της κινητικότητας δημιουργών και έργων.

Το πρόγραμμα «Πολιτισμός 2000» αντικαταστάθηκε από το «Πολιτισμός 2007» που ήταν πιο πλήρες και εύχρηστο και χρηματοδότησε τον προγραμματισμό για την πολιτιστική συνεργασία για το 2007-2013 με προϋπολογισμό 400 εκατομμύρια Ευρώ για τη δημιουργία διακρατικής πολιτιστικής συνεργασίας ανάμεσα σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τρίτες χώρες.

Στις 29 Μαρτίου 1996⁷⁷ το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης θέσπισαν πρόγραμμα ευρωπαϊκής διάστασης με στόχο τη διάδοση του ευρωπαϊκού πολιτισμού στους τομείς πλαστικών και εικαστικών τεχνών, εφαρμοσμένων τεχνών και στον τομέα του θεάματος. Το πρόγραμμα ονομάστηκε «Καλειδοσκόπιο», στηρίχτηκε στο ομώνυμο πιλοτικό πρόγραμμα του 1990 και είχε διάρκεια από 1 Ιανουαρίου 1996 μέχρι και το 1998 και προϋπολογισμό 26,5 εκατομμύρια Ecu για τα δύο χρόνια της εφαρμογής του.⁷⁸

Το πρόγραμμα στόχευε μέσω της συνεργασίας να πετύχει ενθάρρυνση της καλλιτεχνικής και πολιτιστικής δημιουργίας και τη διάδοση του πολιτισμού των ευρωπαϊκών λαών. Συμπλήρωνε τις εθνικές πολιτικές μέσω της αρχής της επικουρικότητας και με σεβασμό στην ποικιλομορφία συνέβαλε στην πολιτιστική ανάπτυξη.⁷⁹

Το πρόγραμμα αφορούσε θεατρικές και εικαστικές τέχνες, τα πολυμέσα ως μέσο καλλιτεχνικής έκφρασης και τις εφαρμοσμένες τέχνες. Στόχευε στη

⁷⁷ Απόφαση Νο 719/96/CEΕυρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου

⁷⁸ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2004), Έκθεση της επιτροπής προς το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, το συμβούλιο και την επιτροπή των περιφερειών. Έκθεση για την εφαρμογή των κοινοτικών προγραμμάτων Καλειδοσκόπιο, Ariane και Raphael, Βρυξέλλες

⁷⁹ www.wikipedia.gr

διενέργεια προγραμμάτων διεθνικής συνεργασίας και στη δημιουργία εταιρικών σχέσεων από καλλιτέχνες διαφόρων κρατών-μελών, στην ενθάρρυνση της καινοτομίας, στην ανάπτυξη πολιτιστικών δραστηριοτήτων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και στη διευκόλυνση της πρόσβασης του Ευρωπαϊκού κοινού στον πολιτισμό και τις τέχνες.

Προέβλεπε δύο ενέργειες:

1. Στήριξη καλλιτεχνικών και πολιτισμικών έργων με προϋπόθεση τη συνεργασία ή τη δημιουργία δικτύου τριών τουλάχιστον κρατών-μελών της Ε.Ε. και
2. Στήριξη έργων ευρωπαϊκής διάστασης σε συνδυασμό με οργανισμούς από τέσσερα τουλάχιστον κράτη-μέλη.⁸⁰

Στα πλαίσια του προγράμματος στηρίχτηκαν οι θεσμοί της Ευρωπαϊκής πολιτιστικής πόλης, ο Ευρωπαϊκός πολιτιστικός μήνας, η Ορχήστρα των νέων και η ορχήστρα μπαρόκ της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο θεσμός της «Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης» ήταν ο θεσμός που το 1999 αντικατέστησε την Ευρωπαϊκή Πόλη Πολιτισμού και χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα «Πολιτισμός 2000».⁸¹

Ως πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης ορίζεται μια πόλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για ένα χρόνο μέσα στον οποίο η πόλη πρέπει να επιδείξει την πολιτιστική ζωή και ανάπτυξή της. Ξεκίνησε στις 13 Ιουνίου 1985 από το Συμβούλιο Υπουργών με πρωτοβουλία της Ελληνίδας Μελίνας Μερκούρη με στόχο την ενθάρρυνση του διαπολιτισμικού διαλόγου και την προσέλκυση επισκεπτών. Υλοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1985 στην

⁸⁰

http://ec.europa.eu/culture/archive/culture2000/historique/kaleidoscope_en.html

⁸¹<http://www.kultur2010.de/>

Αθήνα και εξελίχτηκε σε κορυφαίο πολιτιστικό θεσμό με οικονομικές επιπτώσεις για την πόλη που αναλαμβάνει το θεσμό.

Αντίστοιχης σημασίας είναι και ο Ευρωπαϊκός πολιτιστικός Μήνας που θεσπίστηκε το 1990 με απόφαση των Υπουργών Πολιτισμού με τη διαφορά ότι διαρκεί λιγότερο και απευθύνεται σε χώρες της ανατολικής και κεντρικής Ευρώπης. Επιδοτείται ετησίως από την Επιτροπή.⁸²

Το Καλειδοσκόπιο περιελάμβανε πέντε δράσεις:⁸³

1. Υποστήριξη πολιτιστικών εκδηλώσεων και σχεδίων που πραγματοποιούνται με εταιρικές σχέσεις ή δίκτυα. Αφορά πολιτιστικά σχέδια που οργανώνονται από κοινού καθώς και πολιτιστικά δίκτυα από τουλάχιστον τρία κράτη-μέλη στα οποία συμμετέχουν δημιουργοί από ανάλογο αριθμό χωρών και περιλαμβάνουν δημιουργίες που θα παρουσιαστούν στο ευρωπαϊκό κοινό και θα συμβάλλουν στην δημιουργία πολιτιστικής κινητικότητας έργων και δημιουργών καθώς και στη διευκόλυνση της πρόσβασης σε πολιτιστικά αγαθά. Επίσης η πρώτη δράση περιλαμβάνει σχέδια ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος, ποιότητας και καινοτόμου χαρακτήρα, ενώ απέκλειε σχέδια πολιτιστικής συνεργασίας από φορείς ενός μόνο κράτους-μέλους για το λόγο ότι κύριος στόχος του προγράμματος είναι να δώσει κίνητρα σε καλλιτέχνες, δημιουργούς και πολιτιστικού φορείς εν γένει να συνεργαστούν για τη συμπαραγωγή έργων που θα συνδέουν την πολιτιστική ποικιλομορφία διαφορετικών πολιτισμών.

⁸² <http://ec.europa.eu/culture/>

⁸³ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2004), Έκθεση της επιτροπής προς το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, το συμβούλιο και την επιτροπή των περιφερειών. Έκθεση για την εφαρμογή των κοινοτικών προγραμμάτων Καλειδοσκόπιο, Ariane και Raphael, Βρυξέλλες

2. Υποστήριξη δράσεων ευρωπαϊκής συνεργασίας μεγάλης κλίμακας με απήχηση ευρωπαϊκής διάστασης που είχαν μεγάλη πολιτιστική και κοινωνικοπολιτική απήχηση. Περιελάμβανε δράσεις παρόμοιες με αυτές της δράσης 1 με τις εξής επιπλέον προϋποθέσεις:
 - Τα σχέδια να αποτελούν αποτέλεσμα συνεργασίας ή πολιτιστικού δικτύου με περισσότερα από τρία κράτη μέλη και συμμετοχή καλλιτεχνών και φορέων από αντίστοιχο αριθμό χωρών.
 - Η διάρκεια των σχεδίων να είναι έως το ανώτερο τρία έτη. Με δυνατότητα παράτασης ύστερα από αξιολόγηση των δράσεων που προηγήθηκαν και ύστερα από εκτίμηση της πολιτιστικής ποιότητας των δράσεων και της απήχησης των επιτευχθέντων αποτελεσμάτων.

Τα σχέδια της δράσης 2 χρηματοδοτούνται έως και το 15% των συνολικών δαπανών το οποίο ενδέχεται και να υπερβαίνει τις 50.000 ecu.

3. Με στόχο την ενίσχυση της καλλιτεχνικής και πολιτιστικής δημιουργίας καθώς και της πολιτιστικής κινητικότητας και ανταλλαγών ενθαρρύνει μέσω της δράσης 3, τη συμμετοχή σχεδίων από τρίτες χώρες, χώρες από Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, Μάλτα και Κύπρο με τις ίδιες προϋποθέσεις που ισχύουν για τη συμμετοχή σε όλα τα κοινοτικά προγράμματα, ενώ παράλληλα ενθαρρύνει και τη συνεργασία με χώρες που συνδέονται με την Ε.Ε. με συμφωνίες συνεργασίας πολιτιστικού περιεχομένου. Τα

σχέδια που θα καταρτίζονται απαιτούν δημιουργία εταιρικού δικτύου από τουλάχιστον μία Τρίτη χώρα και δύο κράτη-μέλη ώστε να επιτευχθεί γνωριμία των πολιτισμών των λαών, ανάπτυξη δεσμών συνεργασίας μεταξύ διεθνών πολιτιστικών φορέων και του Συμβουλίου της Ευρώπης και ενθάρρυνση των πολιτιστικών ανταλλαγών.

4. Με τη δράση 4 καθιερώνει τους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Πρωτεύουσας και του Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού Μήνα που χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα «Καλειδοσκόπιο» και ετησίως από την Ευρωπαϊκή Ένωση και στοχεύουν στην ανάδειξη του πολιτισμικού πλούτου και της ποικιλομορφίας των ευρωπαϊκών πόλεων μέσω πολιτιστικών εκδηλώσεων και ανταλλαγών ποιότητας. Από το 1991 για την ενίσχυση του θεσμού της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας συστάθηκε δίκτυο Πολιτιστικών Πρωτευουσών που θα διευκολύνει την ανταλλαγή εμπειριών των πολιτιστικών φορέων και αρμοδίων που συμμετέχουν, από το 1994 μετά από αίτημα της Επιτροπής διεξάγονται μελέτες σχετικά με τον αντίκτυπο της εκδήλωσης και στις 30 Οκτωβρίου 1997 η Επιτροπή υπέβαλε στο Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο και στο συμβούλιο πρόταση για τη θέσπιση κοινοτικής πρωτοβουλίας με στόχο την ενίσχυση του θεσμού Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης, αφού από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ και μετά αποδόθηκε πολιτιστική αρμοδιότητα στην Κοινότητα.
5. Με την 5^η δράση του προγράμματος εξασφαλίστηκε χρηματοδοτικό πλαίσιο για την διενέργεια ειδικών μέτρων , συνοδευτικών μελετών και διαφήμισης του προγράμματος με στόχο τη βελτίωση της συνεργασίας και της λειτουργίας των

εταιρικών δικτύων μεταξύ πολιτιστικών φορέων και τη δημοσιότητα και διάδοση των πληροφοριών. Επίσης η δράση αυτή στηρίζει συναντήσεις ευρωπαϊκού επιπέδου και έρευνες που σχετίζονται με την ανάπτυξη κοινοτικής πολιτιστικής δράσης.⁸⁴

Τη διαχείριση του προγράμματος «Καλειδοσκόπιο» ανέλαβε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε συνεργασία από επιτροπή αντιπροσώπων κάθε κράτους-μέλους αλλά και εμπειρογνώμονες και συμβούλους, με σκοπό τη διάδοση του ευρωπαϊκού πολιτισμού και της ιστορίας των ευρωπαϊκών λαών, την ενίσχυση της πολιτιστικής συνεργασίας, την ανάδειξη της εθνικής και περιφερειακής ποικιλομορφίας αλλά κυρίως την εφαρμογή συμπληρωματικών κοινοτικών δράσεων στους τομείς του πολιτισμού και της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης αφού αυτοί οι τρεις τομείς αποδείχτηκαν αλληλοεξαρτώμενοι λόγω κυρίως ανταλλαγής φοιτητών και εργαζομένων εντός και εκτός Ε.Ε.

Στην απόφαση για τη θέσπιση του προγράμματος ορίζεται ότι η Επιτροπή υποχρεούται να υποβάλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το συμβούλιο έκθεση αξιολόγησης των αποτελεσμάτων και των κοινωνικοοικονομικών συνεπειών της χρηματοδοτικής υποστήριξης. Για τα έτη 1996-1998 η Κοινότητα παραχώρησε για την εκτέλεση του προγράμματος 26,5 ecu.

Συνοπτικά, από το 1993 και ύστερα το πρόγραμμα «Καλειδοσκόπιο» συμπεριέλαβε πολιτιστικά γεγονότα και δραστηριότητες ευρωπαϊκής διάστασης από συμμετοχή τριών κρατών-μελών τουλάχιστον, ενθάρρυνση καλλιτεχνικής και πολιτιστικής συνεργασίας με στόχο την αύξηση της κινητικότητας και τη δημιουργία εταιρικών πολιτιστικών δικτύων με στόχο την ενίσχυση της διακρατικής συνεργασίας.

⁸⁴http://europa.eu/rapid/press-release_IP-95-764_el.htm

5.1.1 Δράσεις οι οποίες υλοποιήθηκαν στην Ελλάδα στο πλαίσιο του προγράμματος «Καλειδοσκόπιο»

Στα πλαίσια του προγράμματος «Καλειδοσκόπιο»⁸⁵ η Ελλάδα και συγκεκριμένα η Θεσσαλονίκη το 1997 ανέλαβε το θεσμό «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» που της επέτρεψε να προβάλλει την ελληνική πολιτιστική ταυτότητα σε Ελλάδα και Ευρώπη, καθώς και να καταστήσει δυνατή την ανταλλαγή και διασπορά πληροφοριών, την αξιοποίηση πολιτισμικού πλούτου και την ενθάρρυνση της πολιτιστικής δημιουργίας.⁸⁶

Παρόλα αυτά η καθυστέρηση των έργων, η κατάχρηση χρηματικών κονδυλίων και η ασυνέπεια στις προγραμματισμένες εκδηλώσεις επισκίασαν το γεγονός.

Τα αποτελέσματα από την ανάληψη αμφισβητήθηκαν, η συμμετοχή των κατοίκων στα δρώμενα δεν ήταν η αναμενόμενη, η Θεσσαλονίκη δεν έγινε γνωστή στην Ευρώπη για τον πολιτισμικό της πλούτο και για την ανεπιτυχή έκβαση του θεσμού κατηγορήθηκε η ανεπαρκής προετοιμασία του διαστήματος 1992-1996.

Για το έτος 2006 η ανάληψη του θεσμού έγινε από την Πάτρα ενώ στο μέλλον και μέχρι το 2019 έχει προβλεφθεί η ανάληψη του θεσμού να γίνεται από δύο πόλεις προκειμένου να αποφευχθεί ο ανταγωνισμός.

5.2 Το πρόγραμμα “Raphael”⁸⁷

Η δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς που αναπτύχθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1980 κατόπιν πρωτοβουλίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ενισχύθηκε αργότερα με απόφαση του συμβουλίου το Νοέμβριο του 1986. Η πολιτιστική κληρονομιά έχει αρκετά ουσιώδη πολιτιστικά γνωρίσματα. Από τη μία

⁸⁵<http://www.ecoc-doc-athens.eu/>

⁸⁶http://europa.eu/rapid/press-release_IP-95-764_el.htm

⁸⁷http://ec.europa.eu/culture/archive/culture2000/historique/raphael_en.html

ενεργεί ως μαρτυρία μιας κοινής ταυτότητας η οποία σύμφωνα με το άρθρο 128 της Συνθήκης της ΕΕ θα πρέπει να ανθίσει ενώ παράλληλα θα σέβεται την ποικιλομορφία της κάθε εθνικής και τοπικής κουλτούρας. Από την άλλη η κληρονομιά αποτελεί και πηγή απασχόλησης τόσο άμεσα όσο και έμμεσα όπως για παράδειγμα δημιουργία απασχόλησης ως συνέπεια του πολιτιστικού τουρισμού. Συνεπώς αποτελεί παράγοντα μεγάλης σημασίας για την οικονομική και κοινωνική πρόοδο της Ευρώπης.

Η επιτροπή σεβόμενη τις υφιστάμενες εθνικές πολιτιστικές πολιτικές και περιφερειακές πρωτοβουλίες προσπαθεί μέσω της ενίσχυσης ποιοτικών, πολιτιστικών και τεχνικών προγραμμάτων να λειτουργήσει ως καταλύτης στον πολιτισμικό τομέα στηριζόμενη στην προστιθέμενη αξία που προσδίδει η ευρωπαϊκή διάσταση.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο όρος «πολιτιστικό αγαθό» είναι δύσκολο να προσδιοριστεί εξ αρχής δεδομένου ότι παραπέμπει στην έννοια του πολιτισμού ή πιο συγκεκριμένα της κουλτούρας. Η αντίληψη αυτή για τα πολιτιστικά αγαθά έχει μεταβληθεί από στενά αισθηματική σε πολιτισμική που δίνει το βάρος στην αξία τους ως μάρτυρας εποχών και πολιτισμών. Οι όροι «πολιτιστικά αγαθά» ή «πολιτιστική κληρονομιά» ορίζονται εννοιολογικά από τις διατάξεις των δύο διεθνών συμβάσεων της Ουνέσκο για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, δηλαδή της Σύμβασης του 1954 για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης και της σύμβασης του 1972 για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς .

Στην πρώτη από τις συμβάσεις αυτές, Σύμβαση της Χάγης, γίνεται για πρώτη φορά χρήση του όρου «πολιτιστικό αγαθό» ο οποίος υιοθετείται από την επιστημονική κοινότητα. Με τον όρο αυτό δηλώνονται κινητά και ακίνητα αγαθά μεγάλης σημασίας για την πολιτιστική κληρονομιά όπως μνημεία της αρχιτεκτονικής, της τέχνης και της ιστορίας, αρχαιολογικοί

χώροι, οικοδομικά συγκροτήματα, έργα τέχνης, χειρόγραφα, βιβλία., κτίρια που στεγάζουν μόνιμα ή προσωρινά κινητά αγαθά όπως μουσεία βιβλιοθήκες κ.ά καθώς επίσης και τα κέντρα πόλεων στα οποία βρίσκονται κινητά και ακίνητα αγαθά.

Η έννοια της πολιτιστικής κληρονομιάς περιλαμβάνει μνημεία, οικοδομικά συγκροτήματα και χώρους. Ο ορισμός αυτός είναι πολύ ευρύτερος από εκείνον στη Σύμβαση της Χάγης, Σε σύμβαση της Ουνέσκο για την απαγόρευση και παρεμπόδιση της παράνομης εισαγωγής, εξαγωγής και μεταβίβασης της κυριότητας των πολιτιστικών αγαθών του 1970 περιλαμβάνεται λεπτομερής κατάλογος πολιτιστικών αγαθών.

Από τη σύνθεση των δύο συμβάσεων του 1954 και του 1972 διαπιστώνεται ότι οι δύο ταυτόσημοι όροι «πολιτιστικό αγαθό» και «πολιτιστική κληρονομιά» προσδιορίζουν δύο μεγάλες κατηγορίες αγαθών, τα ακίνητα και τα κινητά αρκεί αυτά να παρουσιάζουν αρχαιολογικό, ιστορικό, καλλιτεχνικό, επιστημονικό ή θρησκευτικό ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Με την έναρξη ισχύος της Συνθήκης του Μάαστριχτ αυξήθηκαν τα πεδία παρέμβασης της Κοινότητας και οι κοινοτικές αρμοδιότητες στα πλαίσια μια εντεινόμενης ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Ως αποτέλεσμα αυτών δημιουργήθηκε και το πρόγραμμα «Raphael» ως ένας από τους κύριους άξονες παρέμβασης σχετικά με την πολιτιστική δράση.

Το πρόγραμμα Raphael εγκρίθηκε το 1997 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο στην επιτροπή συνδιαλλαγής, για μια περίοδο 4 ετών (1 Δεκεμβρίου 1997–31 Δεκεμβρίου 2000) και ο συνολικός προϋπολογισμός που προβλεπόταν ήταν 30 εκατομμύρια ecu με τα οποία χρηματοδοτήθηκαν 222 σχέδια από το 1997 έως το 1999 και 18 υποδειγματικά «ευρωπαϊκά εργαστήρια κληρονομιάς» που αναλαμβάνουν παρεμβάσεις σε εξαιρετικής σπουδαιότητας μνημεία και τοποθεσίες με αξιοσημείωτη ιστορική, αρχιτεκτονική και καλλιτεχνική αξία.

Το πρόγραμμα στηρίχτηκε στο άρθρο 128 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής ⁸⁸Ενώσης βάσει του οποίου καθιερώνεται κοινοτική πολιτιστική δράση προκειμένου να ενισχυθεί η συνεργασία να συμπληρωθούν οι Ευρωπαϊκές πολιτιστικές πολιτικές να αυξηθεί η κινητή και ακίνητη Ευρωπαϊκή πολιτιστική κληρονομιά, να καταστεί αυτή προσβάσιμη στους Ευρωπαίους πολίτες και όλα αυτά με σεβασμό πάντα στην πολιτιστική ποικιλομορφία.

Το πρόγραμμα αποσκοπούσε στην ενθάρρυνση της συνεργασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο μεταξύ των κρατών μελών για την προστασία, διατήρηση και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Λειτουργήσε συμπληρωματικά για τις εθνικές πολιτικές σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας και σεβόμενη των εθνική και περιφερειακή πολυμορφία.

Ειδικότερα:

1. ενθάρρυνε τη διατήρηση και την αποκατάσταση της ευρωπαϊκής κληρονομιάς,
2. ενθάρρυνε ανταλλαγές εμπειριών και τεχνογνωσίας σχετικά με τη διατήρηση και την προβολή της κληρονομιάς,
3. βελτίωσε την πρόσβαση στην πολιτιστική κληρονομιά ιδιαίτερα των λιγότερο προνομιούχων και των κατοίκων της περιφέρειας της κοινότητας, στην ενεργό συμμετοχή ευρωπαϊκού κοινού και στην ευαισθητοποίηση του κοινού
4. ενθάρρυνε την τεχνική συνεργασία των επαγγελματιών που συνδέονται με την κληρονομιά καθώς και την διαφύλαξη αυτών ειδικά όταν πρόκειται για παραδοσιακά επαγγέλματα,
5. συμπεριέλαβε τις ανησυχίες που αφορούν την κληρονομιά σε όλα τα κοινοτικά προγράμματα

⁸⁸http://www.yppo.gr/5/g5151.jsp?pbj_id=1315

6. ενθάρρυνε τη συνεργασία με τις τρίτες χώρες και τους διεθνείς πολιτιστικούς οργανισμούς.

Το πρόγραμμα περιελάμβανε τέσσερις δράσεις που καλύπτουν όλες τις παραμέτρους προστασίας της κινητής και ακίνητης πολιτιστικής κληρονομιάς.

1. διατήρηση, διαφύλαξη, αξιοποίηση και προβολή της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω της ευρωπαϊκής συνεργασίας. Η δράση αποδεικνύεται ιδιαίτερα σημαντική ιδιαίτερα όταν πρόκειται για περιπτώσεις όπου η πολιτιστική κληρονομιά διατρέχει κίνδυνο. Ενθαρρύνονται η ανάπτυξη βέλτιστων πρακτικών με σκοπό τη διαφύλαξη και την αποκατάστασή της πολιτιστικής κληρονομιάς και η δημιουργία πολυκλαδικών και ευρωπαϊκών ομάδων υποδειγματικού χαρακτήρα για το σκοπό αυτό. Τα σχέδια που προωθούνται στα πλαίσια του προγράμματος είναι σχέδια που προβλέπεται να έχουν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα από πολιτιστική τεχνική και κοινωνικοοικονομική άποψη και υπάρχει μέριμνα διάδοσης της πείρας που αποκτάται στα πλαίσια του προγράμματος σε επαγγελματίες. Τα σχέδια που επιδοτούνται έως και το 50% του συνολικού προϋπολογισμού τους υποβάλλονται με λεπτομερή περιγραφή από τις αρμόδιες εθνικές αρχές στην επιτροπή συνοδευόμενα από την ανάλογη γνωμάτευση.
2. συνεργασία για την ανταλλαγή εμπειριών και την ανάπτυξη εφαρμοσμένων τεχνικών στην κληρονομιά (καινοτομία και νέες τεχνολογίες, κινητικότητα και τελειοποίηση των επαγγελματιών, ανταλλαγή εμπειριών και πληροφοριών, ενίσχυση της διεθνικής συνεργασίας, από κοινού χρήση της

τεχνογνωσίας, δημιουργία εταιρικών δικτύων επαγγελματιών και αρμόδιων φορέων, διαφύλαξη παραδοσιακών επαγγελμάτων και τεχνικών, ενίσχυση στην πρόσβαση σε πολιτιστικά αγαθά με σκοπό την εξάλειψη οποιουδήποτε αποκλεισμού ευρωπαϊών πολιτών από την πρόσβαση στην ευρωπαϊκή κληρονομιά, σχέδια εταιρικής συνεργασίας πολιτιστικών ιδρυμάτων με τη χρήση τεχνικών τηλεματικής επικοινωνίας για τη συλλογή, ανταλλαγή και διάδοση εξειδικευμένων πληροφοριών. Τα τρία επιμέρους μέτρα⁸⁹ που συγκεκριμενοποιούν τη δράση 2 σχετίζονται α) με την καινοτομία και τις νέες τεχνολογίες, την υποστήριξη ερευνών ευρωπαϊκού επιπέδου και τη διάδοση αυτών σε επαγγελματίες του πολιτιστικού τομέα β) ενίσχυση κινητικότητας και διαρκή επιμόρφωση αρμοδίων φορέων, δυνατότητα εργασίας για 12 μήνες σε ανάλογο περιβάλλον άλλου κράτους -μέλους, υποστήριξη διεθνικών συνεργασιών και γ) ενίσχυση ανταλλαγών εμπειριών και πληροφοριών, εκτέλεση μελετών και ερευνών και οργάνωση συνεδρίων σχετικών με: τεχνικές συστάσεις για δημιουργία βέλτιστων πρακτικών διαχείρισης και διαφύλαξης πολιτιστικής κληρονομιάς, δανεισμό έργων για προσωρινές εκθέσεις, επιπτώσεις κοινοτικών πολιτικών στην πολιτιστική κληρονομιά, εντοπισμό κινδύνων και μελέτη συστημάτων ελέγχου της κατάστασης των πολιτιστικών αγαθών, προληπτική προστασία έργων και μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς και μελέτη συστημάτων διατήρησής τους, ειδικεύσεις επαγγελματιών στους τομείς προστασίας και

⁸⁹http://ec.europa.eu/culture/index_en.htm

διαφύλαξης πολιτιστικής κληρονομιάς και τεκμηρίωση σχετικά με τα πολιτιστικά αγαθά.

3. πρόσβαση, συμμετοχή και ευαισθητοποίηση του κοινού στην πολιτιστική κληρονομιά, ενθάρρυνση σχεδίων ευρωπαϊκής διάστασης, χρήση νέων τεχνολογιών μέσω: α) υποστήριξης εκδηλώσεων πολιτιστικής κληρονομιάς, β) υποστήριξη διεθνικών σχεδίων με τη συμμετοχή πολιτιστικών ιδρυμάτων και φορέων, γ) πολύγλωσση προβολή της κληρονομιάς σε πολιτιστικά ιδρύματα της Ε.Ε. με χρήση κειμένων παρουσίασης, εντύπων, ηλεκτρονικών οδηγών, πινακίδων, οπτικοακουστικών πολυμέσων και δ) διεθνικών συνεργασιών από φορείς τριών τουλάχιστον κρατών-μελών με στόχο την ευαισθητοποίηση του κοινού (πολιτιστικές περιηγήσεις και εκπαιδευτικά προγράμματα)
4. συνεργασία με τις τρίτες χώρες και τους διεθνείς οργανισμούς ώστε να υπάρξουν συντονισμένες επιχειρησιακές ενέργειες ανάλογες των δραστηριοτήτων διεθνών οργανισμών, του συμβουλίου της Ευρώπης και της Ουνέσκο.

Για το 1996 επιλέχθηκαν από επιτροπές επιστημόνων διεθνούς φήμης από το χώρο της αρχαιολογίας, αρχιτεκτονικής και μουσειολογίας, 147 πιλοτικά προγράμματα που θα λάβουν ενίσχυση 10 εκατομμυρίων ecu από 495 αρχικά υψηλής ποιότητας προγράμματα που υποβλήθηκαν από περιφερειακές, εθνικές και τοπικές αρχές των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από τα επιλεγμένα προγράμματα το 25% περιλαμβάνει σχέδια από χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης καθώς και από τρίτες χώρες που συνδέονται με την Ε.Ε. με συμφωνίες συνεργασίας, πολιτιστικές διατάξεις και ρήτρες.

5.2.1 Δράσεις του προγράμματος οι οποίες ξεκίνησαν το 1996

1. Σχέδια συνεργασίας για τη συντήρηση και αύξηση της αξίας της Ευρωπαϊκής μπαρόκ κληρονομιάς

Περιλαμβάνει έργα και μνημεία δημιουργημένα μεταξύ 1610 και 1760 που ανήκουν στο ανάλογο στυλ και στοχεύει στην ενιαία διαχείριση και διαφύλαξη του διατηρητέου συνόλου με σεβασμό στην αισθητική και αυθεντικότητάς τους. Για τις χώρες χωρίς σημαντική κληρονομιά μπαρόκ, τα προγράμματα θα μπορούσαν να συμπεριλαμβάνουν κινητά αντικείμενα και μνημεία τα οποία ανήκουν στην ίδια περίοδο και δείχνουν την ανταπόκριση των χωρών αυτών στις πολιτιστικές τάσεις που αποτελούν την ρίζα του φαινομένου μπαρόκ.

2. Τα σχέδια συνεργασίας για τη διατήρηση και αύξηση της αξίας της ευρωπαϊκής αρχαιολογικής κληρονομιάς

Περιλαμβάνει προγράμματα για μνημεία και κινητά αρχαιολογικά αντικείμενα εδαφικής και υποθαλάσσιας αρχαιολογίας. Η αρχαιολογική ιδιοκτησία που εξετάζεται αποτελεί απόδειξη της ιστορικής και αισθητικής αξίας προηγούμενων πολιτισμών και τρόπων ζωής.

3. Σχέδια συνεργασίας για την αύξηση της αξίας και της πρόσβασης στην πολιτιστική κληρονομιά των Ευρωπαϊκών μουσείων

Ενισχύει έργα που συμβάλλουν στην αύξηση της γνώσης της συλλογής των Ευρωπαϊκών μουσείων και διευκόλυνση της πρόσβασης σε αυτά. Τα σχέδια θα πρέπει να είναι Ευρωπαϊκής διάστασης και ενδιαφέροντος και να μελετούν και να ερμηνεύουν τις συλλογές των συμμετεχόντων μουσείων με στόχο της αύξησης της αξίας της συλλογής, η οποία αύξηση θα πρέπει με

διάφορα μέσα πληροφόρησης και επικοινωνίας να γίνεται γνωστή στο κοινό.

4. Δραστηριότητες και εκδηλώσεις Ευρωπαϊκών διαστάσεων με στόχο τη διατήρηση και την ανάδειξη της Ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς

Η δράση ενθαρρύνει δραστηριότητες και συνεργασίες Ευρωπαϊκής διάστασης σχετικές με την συντήρηση και αύξηση της πολιτιστικής κληρονομιάς που μπορεί να είναι συνέδρια, συσκέψεις εκθέσεις, μελέτες κ.ά. που στοχεύουν στη μετάδοση βέλτιστων πρακτικών σε θέματα επίγνωσης και διαχείρισης πολιτιστικής κληρονομιάς.⁹⁰

5. Σχέδια που προάγουν την περαιτέρω εκπαίδευση και κινητικότητα επαγγελματιών του τομέα διαφύλαξης της Ευρωπαϊκής κληρονομιάς

Με στόχο την ενθάρρυνση εκπαίδευσης και κινητικότητας επαγγελματιών και τη χρήση εξειδικευμένων προγραμμάτων και τεχνικών διαφύλαξης επιλέγονται σχέδια Ευρωπαϊκής διάστασης, σχέδια που στηρίζονται σε συνεργατικές δραστηριότητες με στόχο να λύσουν πολιτιστικά και τεχνικά προβλήματα σχετικά με τη διαφύλαξη και διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς, σχέδια που προωθούν την πρόσβαση στην πολιτιστική κληρονομιά και την αύξηση της επίγνωσης μέσω χρήσης πολύγλωσσων παρουσιάσεων και άλλου τύπου εκδηλώσεων καθώς και σχέδια που σέβονται αισθητικές και ιστορικές αξίες καθώς και μεθοδολογίες και ηθικές αρχές όπως αυτές περιγράφονται σε διεθνή καταστατικά κείμενα σχετικά με τη διαφύλαξη της κληρονομιάς.

5.2.2 Δράσεις του προγράμματος οι οποίες ξεκίνησαν το 1997⁹¹

⁹⁰http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/eurostat-essnet-culture_en.htm

⁹¹http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/eurostat-essnet-culture_en.htm

Επιλέχθηκαν 92 σχέδια συνολικού κόστους 9.416 εκυπου συμπεριλήφθηκαν στις εξής πέντε δράσεις:

1. Γεγονότα και πρωτοβουλίες ευρωπαϊκής διάστασης υπέρ της προστασίας και της ανάδειξης της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς και της προβολής των ριζών της κοινής Ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς.
2. Συνεργασία στην ανάπτυξη θεματικών δικτύων μεταξύ των ευρωπαϊκών μουσείων και διευκόλυνση πρόσβασης σε αυτά που θα συμβάλλουν στην προβολή τους.
3. Ενίσχυση κατάρτισης και κινητικότητας των επαγγελματιών στον τομέα της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς.
4. Μελέτη, προστασία και βελτίωση των διακοσμητικών προσόψεων των διατηρητέων κτιρίων στην Ευρώπη.
5. Μελέτη, προστασία και αξιοποίηση της ευρωπαϊκής κληρονομιάς προ-βιομηχανικής περιόδου.

5.2.3 Δράσεις του προγράμματος οι οποίες ξεκίνησαν το 1998

1. Διατήρηση, προστασία και αξιοποίηση της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω της ευρωπαϊκής συνεργασίας

Αφορούσε ακίνητη κληρονομιά, συγκροτήματα κτιρίων ή πολιτιστικούς χώρους και πολιτιστικά τοπία από τρία διαφορετικά κράτη με προβλήματα προστασίας και ανάδειξης. Η κοινοτική συνεισφορά για τη σύσταση δικτύου συνεργασίας, την επεξεργασία κοινού σχεδίου δράσης και την υλοποίηση των εργασιών δεν μπορούσε να υπερβαίνει το ποσό των 250.000 Ecu ανά σχέδιο.

2. Πρόσβαση, συμμετοχή και ευαισθητοποίηση του κοινού στην πολιτιστική κληρονομιά

Βελτίωσε την πρόσβαση του κοινού στην πολιτιστική κληρονομιά, ενθαρρύνοντας σχέδια ευαισθητοποίησης ευρωπαϊκής διάστασης και προωθώντας τη χρησιμοποίηση προηγμένων τεχνολογιών.

3. Υποστήριξη σε σχέδια διεθνικής συνεργασίας μεταξύ μουσειακών ιδρυμάτων για την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και τη δυνατότητα πρόσβασης σε αυτήν με κοινοτική ενίσχυση έως 150.000 ecu.

4. Υποστήριξη σε σχέδια σχετικά με εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης στην πολιτιστική κληρονομιά με στόχο την υποστήριξη σχεδίων για καινοτόμες εκδηλώσεις που προέβαλλαν τα κοινά ευρωπαϊκά πολιτιστικά ρεύματα και είχαν επίπτωση στην πρόσβαση του κοινού στην ευρωπαϊκή πολιτιστική κληρονομιά. Η κοινοτική ενίσχυση περιορίζεται σε 50.000 ecu ανά σχέδιο.

5.2.4 Δράσεις του προγράμματος οι οποίες ξεκίνησαν το 1999⁹²

Επιλέχθηκαν 58 σχέδια συνολικής επιδότησης 6.454.298 ευρώ που διανεμήθηκαν στις εξής δράσεις:

1. Διατήρηση, προστασία και αξιοποίηση της κινητής ευρωπαϊκής κληρονομιάς μέσω της ευρωπαϊκής συνεργασίας. Η δράση περιλαμβάνει έργα κινητής κληρονομιάς και επιλέχθηκαν 13 σχέδια χρηματοδότησης ύψους 2.655.119 ευρώ

⁹²http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/eurostat-essnet-culture_en.htm

2. Συνεργασία για την ανταλλαγή εμπειριών και την ανάπτυξη τεχνικών που εφαρμόζονταν στην πολιτιστική κληρονομιά. Επιλέχθηκαν 26 σχέδια τα οποία έλαβαν χρηματοδότηση ύψους 1.652.823 ευρώ

3. Αξιολόγηση της ακίνητης πολιτιστικής κληρονομιάς σε σχέση με την πρόσβαση, τη συμμετοχή και την ευαισθητοποίηση του κοινού. Επιλέχθηκαν 19 σχέδια, τα οποία έλαβαν χρηματοδότηση ύψους 2.146.356 ευρώ.

5.2.5 Σχέδια που υλοποιήθηκαν στην Ελλάδα στο πλαίσιο του προγράμματος Raphael⁹³

Ορισμένα από τα σχέδια που υλοποιήθηκαν στην Ελλάδα και χρηματοδοτήθηκαν από το Raphael ήταν τα ακόλουθα :

1. Ταφικές πρακτικές και παραδόσεις της Μεσογείου από το 1100 π.Χ έως το 400 μ.Χ
2. Cristal – Οργανισμός συντήρησης και αποκατάστασης έργων τέχνης για την προώθηση της επιστημονικής ορολογίας σε εκπαιδευτικά δίκτυα για την τέχνη
3. Raphael 1998
4. Ερευνητικά προγράμματα Victor του Υπουργείου Πολιτισμού
5. Ευρωπαϊκές ημέρες πολιτιστικής κληρονομιάς - 1998
6. Λειτουργία μύλων στην Έδεσσα
7. Αναπτυξιακή Ημαθίας – ΑΝ.ΗΜΑ. Α.Ε

⁹³www.culture.gr

8. Τεκμηρίωση των βιομηχανικών μνημείων και της τοπικής ιστορίας της Κωπαΐδας
9. Μουσεία ελιάς Κυκλάδων – Άνδρος
10. Πρόγραμμα για το νεολιθικό πολιτισμό στο Αθανασάκειο μουσείο Βόλου
11. Ευρωπαϊκές ημέρες πολιτιστικής κληρονομιάς- Νοέμβριος 2001
Drama – Το αρχαίο ελληνικό νόμισμα
12. Ευρωπαϊκές ημέρες πολιτιστικής κληρονομιάς - Φεβρουάριος 1999
13. ΟΙΚΟΣ II – Εκπαίδευση των μειονοτήτων στον πολιτισμό της καθημερινής ζωής στην Ευρώπη 16ος – 20ος αιώνας με τη συμμετοχή των χωρών Ελλάδα, Πορτογαλία, Αγγλία
14. Ζωντανά κάστρα με τη συμμετοχή των χωρών Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία
15. Συνεργασία της αναπτυξιακής εταιρίας Ζαγορίου με την περιφέρεια Ηπείρου με θέμα της αξιοποίηση των νερόμυλων των περιοχών Ζαγορίου, Κόνιτσας και Πωγωνίου
16. Δημιουργία και παραγωγή CD – ROM Αμπελάκια, το στολίδι της Θεσσαλίας με ιστορικές, πολιτιστικές, λαογραφικές, αρχιτεκτονικές, συνεταιριστικές και άλλες πληροφορίες
17. Το πρόγραμμα TOMBA

5.3 Το πρόγραμμα «Πολιτισμός 2000»

Το πρόγραμμα "Πολιτισμός 2000" συγκεντρώνει τα προγράμματα στον τομέα της πολιτιστικής συνεργασίας, Raphaël, Ariane και⁹⁴ Kaléidoscope, και στοχεύει στη θέσπιση ενός ενιαίου μέσου χρηματοδότησης και προγραμματισμού για τη συνεργασία στον πολιτιστικό τομέα καθώς και στη δημιουργία κοινού πολιτιστικού χώρου για την προώθηση του πολιτιστικού διαλόγου και τη γνώση της ιστορίας, τη δημιουργία, τη διάδοση του πολιτισμού και την κινητικότητα των καλλιτεχνών και των έργων τους, την ευρωπαϊκή πολιτιστική κληρονομιά, τις νέες μορφές πολιτιστικής έκφρασης καθώς και τον κοινωνικοοικονομικό ρόλο του πολιτισμού.

Το πρόγραμμα «Πολιτισμός 2000» εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο το Φεβρουάριο του 2000 με προϋπολογισμό 167 εκατομμυρίων ευρώ και με ορίζοντα πενταετίας με στόχο να αναδείξει έναν κοινό πολιτιστικό χώρο για τους Ευρωπαίους.⁹⁵

Το πρόγραμμα «Πολιτισμός 2000» καθιερώθηκε ύστερα από⁹⁶ πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις 6 Μαΐου 1998 προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο που συνοδευόταν από προτεινόμενη στρατηγική εξορθολογισμού των πολιτιστικών δράσεων που θα ενίσχυε την αποτελεσματικότητα της πολιτιστικής συνεργασίας. Η στρατηγική πρότεινε τη δημιουργία ευνοϊκού νομοθετικού πλαισίου, την περίληψη της πολιτιστικής διάστασης στις πολιτικές υποστήριξης και την κατάρτιση 5ετούς προγράμματος με στόχο:

⁹⁴ http://europa.eu/legislation_summaries/culture/l29006_el.htm

⁹⁵ [http://ep3kps.culture.gr/pol/g\)pageindex.aspx](http://ep3kps.culture.gr/pol/g)pageindex.aspx)

⁹⁶ Έκθεση Επιτροπής για την εφαρμογή του προγράμματος Πολιτισμός 2000 για τα έτη 2000 και 2001

1. Αξιοποίηση κοινού Ευρωπαϊκού πολιτιστικού χώρου μέσω προβολής κοινών πολιτιστικών χαρακτηριστικών και εντατικοποίησης πολιτιστικών σχέσεων και συνεργασιών.
2. Σεβασμός στην πολιτιστική πολυμορφία και προβολή αυτής.
3. Ενθάρρυνση οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης μέσω πολιτιστικών δραστηριοτήτων
4. Δημιουργία διαπολιτισμικού διαλόγου μεταξύ πολιτιστικών φορέων όλου του κόσμου με στόχο την προβολή του ευρωπαϊκού πολιτισμού
5. Ενθάρρυνση πολιτιστικής συνεργασίας και δημιουργίας πολιτιστικών δικτύων με στόχο τη συμπαραγωγή έργων και τη διάδοση αυτών
6. Δραστηριότητες ευρωπαϊκής και παγκόσμιας απήχησης
7. Ενθάρρυνση της καινοτομίας στην πολιτιστική δημιουργία και έκφραση και συνδυασμό πολιτισμού με κοινωνικο-περιβαλλοντικές πτυχές και προηγμένες τεχνολογίες.

Το πρόγραμμα ήταν αποτέλεσμα ελληνικής πρωτοβουλίας, συγκεκριμένα η πρόταση ανήκει στην Ελληνίδα ευρωβουλευτή Νανά Μούσχουρη , την οποία το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποδέχτηκε με αποτέλεσμα το πρόγραμμα να σηματοδοτήσει την έναρξη μιας νέας εποχής για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τον Ευρωπαίο πολίτη που θα οδηγήσει στη διαφύλαξη της πολιτιστικής πολυμορφίας του Ευρωπαϊκού χώρου. Στη σύνδεση εκπαίδευσης και κατάρτισης με τον πολιτιστικό τομέα και στη δημιουργία μιας ολόκληρης βιομηχανίας με κέντρο τον πολιτισμό που δημιουργεί συνεχώς νέες θέσεις εργασίας.

Η κ. Μούσχουρη πρότεινε την αλλαγή του τίτλου από «πολιτιστική συνεργασία» που δεν κάλυπτε ούτε το περιεχόμενο, ούτε τη δομή, ούτε τους σκοπούς του νέου προγράμματος σε «πολιτιστική πολιτική». Το πρόγραμμα αυτό θέτει τα θεμέλια μιας κοινοτικής πολιτιστικής πολιτικής. Με τομεακές προσεγγίσεις εξασφαλίζονται δράσεις πιο εύστοχες που λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες κάθε πολιτιστικού τομέα. Απαιτείται στενή συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καθώς και χρήση συμβουλευτικής επιτροπής η οποία και θα αποτελούνταν από έναν εκπρόσωπο για κάθε κράτος μέλος και υποεπιτροπής η οποία θα αποτελούνταν από εμπειρογνώμονες που θα προτεινόταν από τα κράτη μέλη. Με τον τρόπο αυτό τα κράτη μέλη θα εμπλέκονταν ενεργά στην εφαρμογή του προγράμματος χωρίς τον κίνδυνο της δημιουργίας ευρωπαϊκής πολιτιστικής πολιτικής αποκλειστικής κοινοτικής αρμοδιότητα αλλά εξασφαλίζοντας τη γενική συνεκτικότητα και συμπληρωματικότητα προς τις σχετικές κοινοτικές πολιτικές και τις δράσεις που έχουν επιπτώσεις στον πολιτιστικό τομέα.

Η αξιολόγηση του προγράμματος είναι απαραίτητη για λόγους διαφάνειας και προβολής. Για το λόγο αυτό η κ. Μούσχουρη πρότεινε να γίνεται περιοδική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του από την επιτροπή σε συνεργασία με τα κράτη μέλη. Με τη λήξη του προγράμματος «Πολιτισμός 2000», η Επιτροπή υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών, έκθεση για την εφαρμογή του αλλά και ετήσια συνοπτική έκθεση προόδου της εφαρμογής του προγράμματος «Πολιτισμός 2000». Οι εκθέσεις αξιολόγησης προβάλλουν τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας, πολιτιστικού ιδίως χαρακτήρα, καθώς και τις κοινωνικοοικονομικές

συνέπειες της παροχής χρηματοοικονομικής ενίσχυσης από την Κοινότητα.

Αναλύοντας την προηγούμενη αναφορά σε τομεακές προσεγγίσεις μπορούμε να πούμε ότι αυτές προβλέφθηκαν με σκοπό να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα του προγράμματος και χωρίστηκαν σε κάθετες (αφορούν έναν πολιτιστικό τομέα) και οριζόντιες (συνενώνουν διαφορετικούς πολιτιστικούς τομείς).⁹⁷

Οι κάθετες προσεγγίσεις αφορούν τους τομείς: μουσική, τέχνες του θεάματος, πλαστικές και εικαστικές τέχνες, αρχιτεκτονική καθώς και άλλες μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης, βιβλία, την ανάγνωση και τη μετάφραση, την πολιτιστική κληρονομιά με ευρωπαϊκή σημασία, που περιλαμβάνει ιδίως την πνευματική και μη, την κινητή και ακίνητη κληρονομιά, την αρχαιολογική και ενάλια κληρονομιά, την αρχιτεκτονική

Κληρονομιά και το σύνολο των πολιτιστικών χώρων και τοπίων και στοχεύουν στην ενθάρρυνση ανταλλαγών, κινητικότητας και συνεργασίας, κατάρτιση και επιμόρφωση, ευαισθητοποίηση των πολιτών, βελτίωση πρόσβασης σε πολιτιστικά αγαθά και ενθάρρυνση διεθνικής συνεργασίας.

Η οριζόντια προσέγγιση έχει ως στόχο να προωθήσει τη συνέργεια και να αναπτύξει την πολιτιστική δημιουργία, μέσω της προαγωγής διατομεακών δραστηριοτήτων και μέσω της στήριξης κοινών δραστηριοτήτων με συμμετοχή διαφόρων κοινοτικών προγραμμάτων και πολιτικών (ιδίως των σχετικών με την εκπαίδευση, τη νεολαία, την επαγγελματική εκπαίδευση, την απασχόληση κ.λπ.). οι δράσεις

⁹⁷ Έκθεση Επιτροπής για την εφαρμογή του προγράμματος Πολιτισμός 2000 για τα έτη 2000 και 2001

αυτές χρηματοδοτούνται με το 10 % του χρηματοδοτικού πλαισίου του προγράμματος.

5.3.1 Ενέργειες υποστήριξης της Ε.Ε για το πρόγραμμα «Πολιτισμός»⁹⁸⁹⁹¹⁰⁰

Το πρόγραμμα «Πολιτισμός 2000», συνέβαλε στην προώθηση ενός κοινού για τους λαούς της Ευρώπης πολιτισμικού χώρου. Στο πλαίσιο αυτό, ευνοεί τη συνεργασία ανάμεσα στους καλλιτεχνικούς δημιουργούς, τους πολιτιστικούς φορείς, τους ιδιωτικούς και δημόσιους αναδόχους, τις δραστηριότητες των πολιτιστικών δικτύων και τους άλλους εταίρους, καθώς και με τα πολιτιστικά ιδρύματα των κρατών μελών και τω λοιπών συμμετεχόντων κρατών για την επίτευξη των παρακάτω στόχων :

1. Προώθηση του πολιτιστικού διαλόγου και της αμοιβαίας γνώσης του πολιτισμού και της ιστορίας των ευρωπαϊκών λαών
2. Προώθηση της δημιουργικότητας και της διασυνοριακής διάδοσης του πολιτισμού, της κυκλοφορίας των δημιουργών και των φορέων του πολιτιστικού τομέα καθώς και των έργων τους, με ιδιαίτερη έμφαση στους νέους και στα κοινωνικώς μειονεκτούντα άτομα και στην πολιτισμική πολυμορφία.
3. Ανάδειξη της πολιτιστικής πολυμορφίας και ανάπτυξη νέων μορφών πολιτιστικής έκφρασης

⁹⁸ Έκθεση Επιτροπής για την εφαρμογή του προγράμματος Πολιτισμός 2000 για τα έτη 2000 και 2001

⁹⁹ <http://ep3kps.culture.gr/pol/>

¹⁰⁰ <http://eur-lex.europa.eu/el/index.htm>

4. Προβολή σε ευρωπαϊκό επίπεδο της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς, ενθάρρυνση της διάδοσης της τεχνογνωσίας και προαγωγή ορθών πρακτικών για τη διατήρηση και τη διαφύλαξη της
5. Συνεκτίμηση του ρόλου του πολιτισμού στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη
6. Ενθάρρυνση του διαπολιτισμικού διαλόγου
7. Αναγνώριση του πολιτισμού ως οικονομικό παράγοντα
8. Ενθάρρυνση πρόσβασης και συμμετοχής στην πολιτιστική ζωή.

Η επίτευξη των στόχων που προβλέπει το πρόγραμμα πραγματοποιείται μέσω των παρακάτω ενεργειών :

1. Ειδικές ενέργειες, καινοτόμοι και πειραματικές, στις οποίες εμπλέκονται παράγοντες από τουλάχιστον τρεις χώρες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Αυτές οι ενέργειες αποβλέπουν ιδιαίτερα στην ανάδειξη και την ανάπτυξη νέων μορφών πολιτιστικής έκφρασης, ευνοούν τη δημιουργία προϊόντων πολυμέσων, προσαρμοσμένων σε αποδέκτες διαφορετικών απαιτήσεων, στη βελτίωση της πρόσβασης στον πολιτισμό ιδίως των νέων και μη ευνοημένων προσώπων καθώς και στην απευθείας μετάδοση πολιτιστικών εκδηλώσεων χάρη στις νέες τεχνολογίες της κοινωνίας της πληροφορίας.
2. Ενέργειες που εντάσσονται σε δομημένες και πολυετείς συμφωνίες πολιτιστικής συνεργασίας. Αυτές οι συμφωνίες που επιτυγχάνονται μεταξύ πολιτιστικών παραγόντων από τουλάχιστον πέντε χώρες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα, αποβλέπουν στην πραγματοποίηση δομημένων πολιτιστικών ενεργειών με μέγιστη διάρκεια τριών ετών και οι οποίες συνεισφέρουν στην επίτευξη προκαθορισμένου στόχου

πολιτιστικού ενδιαφέροντος και στην υλοποίηση διαρθρωμένων πολιτιστικών σχεδίων εντός και εκτός της Κοινότητας. Οι συμφωνίες συνεργασίας αφορούν είτε την εμβάθυνση ενός πολιτιστικού τομέα είτε την ενσωμάτωση πολλών πολιτιστικών τομέων. Η κοινοτική στήριξη φτάνει μέχρι και το 60 % του προϋπολογισμού της συμφωνίας πολιτιστικής συνεργασίας και δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 300 000 ευρώ, ετησίως.

3. Ειδικές πολιτιστικές εκδηλώσεις με ευρωπαϊκή και διεθνή διάσταση. Πρόκειται για εκδηλώσεις σημαντικού μεγέθους και εμβέλειας, οι οποίες συμβάλλουν στην καλύτερη συνειδητοποίηση του γεγονότος ότι όλοι οι πολίτες ανήκουν στην ίδια κοινότητα και ότι στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχει πολιτιστική ποικιλομορφία. Η κοινοτική στήριξη φτάνει μέχρι και το 60 % του προϋπολογισμού κάθε ειδικής πολιτιστικής εκδήλωσης.

Ο διαθέσιμος προϋπολογισμός για το πρόγραμμα «Πολιτισμός 2000» για την περίοδο 2000 – 2004 ήταν 167 εκ. ευρώ και οι ετήσιες πιστώσεις είχαν εγκριθεί από την αρμόδια για τον προϋπολογισμό αρχή. Αυτός ο προϋπολογισμός κατανεμήθηκε ως εξής:

1. τα κεφάλαια για καινοτόμες και πειραματικές δράσεις δεν θα υπερβαίνουν το 45 % του ετήσιου προϋπολογισμού του προγράμματος
2. τα κεφάλαια για ολοκληρωμένες δράσεις καλυπτόμενες από διαρθρωμένες, πολυετείς συμφωνίες πολιτιστικής συνεργασίας, δεν θα πρέπει να υπολείπονται του 35 % του ετήσιου προϋπολογισμού του προγράμματος

3. τα κεφάλαια για ειδικές πολιτιστικές εκδηλώσεις ευρωπαϊκής /και διεθνούς εμβέλειας, θα πρέπει να είναι περίπου το 10 % του ετήσιου προϋπολογισμού του προγράμματος
4. λοιπές δαπάνες θα πρέπει να αντιστοιχούν περίπου στο 10 % του ετησίου προϋπολογισμού του προγράμματος.

Σχετικά με τις τρίτες χώρες και άλλους διεθνείς οργανισμούς το πρόγραμμα επιτρέπει τη συμμετοχή των χωρών του Ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου, χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, της Κύπρου, τρίτων χωρών που έχουν συνάψει συμφωνίες πολιτιστικής συνεργασίας αλλά και διεθνών πολιτιστικών οργανισμών (Ουνέσκο).

Συνέχεια ¹⁰¹του προγράμματος αποτελεί το πρόγραμμα «Πολιτισμός 2007-2013» για τη χρηματοδότηση και τον προγραμματισμό της ευρωπαϊκής πολιτιστικής πολιτικής της περιόδου 1/1/2007 έως 31/12/2013. Στοχεύει στην ανάδειξη του κοινού πολιτιστικού χώρου και κληρονομιάς μέσω της δημιουργίας συνεργατικών δραστηριοτήτων πολιτιστικών φορέων και παραγόντων διαφόρων χωρών εντός η εκτός Ε.Ε. το πρόγραμμα ενθαρρύνει τη δημιουργία ευρωπαϊκής ιθαγένειας και χρηματοδοτείται με 400 εκατομμύρια ευρώ.

Ειδικότερα οι στόχοι του προγράμματος είναι οι εξής:

1. Ενθάρρυνση διακρατικής κινητικότητας πολιτιστικών παραγόντων
2. Ενθάρρυνση διακρατικής κυκλοφορίας έργων πολιτιστικής κληρονομιάς
3. Ενθάρρυνση διαπολιτισμικού διαλόγου

¹⁰¹http://europa.eu/legislation_summaries/culture/129016_el.htm

Η Ε.Ε. παρεμβαίνει με τρεις τρόπους που εξασφαλίζουν ευελιξία και επικέντρωση στις ανάγκες κάθε πολιτιστικού παράγοντα¹⁰²

1. Στηρίζει πολιτιστικές ενέργειες, είτε πρόκειται για σχέδια πολυετούς συνεργασίας έξι τουλάχιστον πολιτιστικών φορέων από έξι διαφορετικές χώρες, διάρκειας από 3 έως 5 έτη που αξιολογούνται βάσει της εμπειρίας των συμμετεχόντων, χρηματοπιστωτικής και επαγγελματικής ικανότητας και ευρωπαϊκής προστιθέμενης αξίας δραστηριοτήτων, είτε πρόκειται για ενέργειες συνεργασίας μεταξύ ευρωπαϊκών φορέων διάρκειας μέχρι 2 έτη που πραγματοποιούνται μέσω δημιουργίας εταιρικού δικτύου τριών τουλάχιστον πολιτιστικών φορέων από τρεις πόλεις και χρηματοδοτούνται με 50.000 έως 200.000 ευρώ, είτε πρόκειται για ειδικές ενέργειες συμβολικού χαρακτήρα με σημαντική απήχηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο που χρηματοδοτούνται έως και το 60% του συνολικού προϋπολογισμού τους.
2. Στήριξη σε πολιτιστικούς οργανισμούς που έχουν απήχηση σε όλη την Ε.Ε. ή τουλάχιστον σε 7 κράτη-μέλη και διευκολύνουν τη διευρωπαϊκή πολιτιστική συνεργασία.
3. Στήριξη εργασιών ανάλυσης καθώς και της συλλογής και διάδοσης πληροφοριών και αύξησης της επίδρασης των σχεδίων στον τομέα της πολιτιστικής συνεργασίας και ανάπτυξη της πολιτικής με σκοπό τη συλλογή αριθμητικών στοιχείων σχετικά με την πολιτισμική συνεργασία και τη δημιουργία στόχων που θα είναι ακριβείς. Προωθεί την ανταλλαγή εμπειριών και ορθών πρακτικών. Για το λόγο αυτό δημιουργήθηκαν τα πολιτιστικά σημεία επαφής.

¹⁰²http://www.ccp.culture.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=6&Itemid=4&lang=el

Το πρόγραμμα επίσης αποσκοπεί στη διαμόρφωση συνδέσεων με δραστηριότητες σχετικές με έτη αφιερωμένα σε ειδικό θέμα.

2008: έτος διαπολιτισμικού διαλόγου

2009: έτος δημιουργικότητας και καινοτομίας

2010: έτος καταπολέμησης φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού

2011: έτος εθελοντισμού

Το κονδύλιο των 400.000 εκ. ευρώ για το 2007-2013 κατανεμήθηκε:

77% για υποστήριξη πολιτιστικών ενεργειών, 10% για υποστήριξη οργανισμών, 5% για ανάλυση και ενημέρωση, 8% για τη συνολική διαχείριση ενώ μέχρι 31/12/2015 αναμένουμε την τελική έκθεση αξιολόγησης από την επιτροπή.

5.3.2 Πολιτιστικό σημείο επαφής

Στα πλαίσια του προγράμματος «Πολιτισμός 2000» και προκειμένου να αντιμετωπιστεί η ελλιπής ενημέρωση¹⁰³¹⁰⁴ παλαιότερων πολιτιστικών προγραμμάτων, ΠΣΕ συστάθηκαν στα κράτη-μέλη και τις άλλες χώρες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα «Πολιτισμός» και έχουν το καθήκον να προωθούν το πρόγραμμα σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο,¹⁰⁵ να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή μεγαλύτερου αριθμού πολιτιστικών παραγόντων μέσω της ανάπτυξης πολιτιστικών δικτύων, να ενθαρρύνουν τη συνεργασία με διάφορα πολιτιστικά όργανα άλλων κρατών-μελών και να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με ευρωπαϊκά προγράμματα που είναι ανοιχτά σε πολιτιστικά σχέδια.

¹⁰³Έκθεση Επιτροπής για την εφαρμογή του προγράμματος Πολιτισμός 2000 για τα έτη 2000 και 2001

¹⁰⁴<http://ep3kps.culture.gr/pol/>

¹⁰⁵http://www.ccp.culture.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=6&Itemid=4&lang=el

Ειδικά για την Ελλάδα το ΠΣΕ λειτουργεί ως σταθμός πληροφόρησης του προγράμματος και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού με στόχο τη διευκόλυνση για την υποβολή σχεδίων από τους ενδιαφερόμενους οργανισμούς στα πλαίσια του προγράμματος.

Στις υποχρεώσεις του ΠΣΕ της Ελλάδας συγκαταλέγονται τα παρακάτω:

106107

1. Διαρκής ενημέρωση των ενδιαφερόμενων φορέων για τα πολιτιστικά προγράμματα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τις δυνατότητες που υπάρχουν για ενίσχυση πολιτιστικών σχεδίων
2. Εξασφάλιση μεγαλύτερης πρόσβασης στα έντυπα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με το πρόγραμμα «Πολιτισμός»
3. Τεχνική υποστήριξη σε οργανισμούς που θέλουν να υποβάλουν σχέδια
4. Απάντηση στα αιτήματα ενημέρωσης που προέρχονται από τις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
5. Διαρκής ενημέρωση σε εθνικό επίπεδο σχετικά με την ευρωπαϊκή πολιτιστική δράση
6. Προβολή του προγράμματος «Πολιτισμός» σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο
7. Έκδοση δελτίων τύπου και ενημερώσεων
8. Συνεργασία με ΠΣΕ άλλων χωρών

¹⁰⁶<http://ep3kps.culture.gr/pol/>

¹⁰⁷http://www.ccp.culture.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=6&Itemid=4&lang=el

9. Διαχείριση ιστοσελίδας
10. Εκπροσώπηση του ΠΣΕ στην ετήσια συνάντηση στις Βρυξέλλες
11. Συμμετοχή σε συγκεντρώσεις ευρωπαϊκού χαρακτήρα με στόχο την ενημέρωση

Συνοπτικά οι δραστηριότητες του ΠΣΕ της Ελλάδας από το 2007 έως το 2010 είναι:

- «Πόλις 2007»: 6^η διεθνής έκθεση φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης, δημοσίου κοινωνικού τομέα και ιδιωτικών επιχειρήσεων
- Έκδοση ενημερωτικού εντύπου για το πρόγραμμα «Πολιτισμός»
- Παρουσίαση προγράμματος «Πολιτισμός» στο κανάλι της Βουλής το 2009
- Παρουσίαση προγράμματος στην ΚΕΔΚΕ (κεντρική ένωση δήμων και κοινοτήτων
- Συμμετοχή του ΠΣΕ στο 38^ο Φεστιβάλ βιβλίου και στην 6^η διεθνή έκθεση βιβλίου
- Διοργάνωση ενημερωτικής ημερίδας προς πολιτιστικούς δημοσίους και ιδιωτικούς φορείς

5.3.3 Αξιολόγηση του προγράμματος «Πολιτισμός 2000»

Το πρόγραμμα «Πολιτισμός 2000», που υποστηρίζει σχέδια με παγκόσμιο αντίκτυπο όπως η «Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Πρωτεύουσα» και συμφωνίες πολιτιστικής συνεργασίας, αποτέλεσε ταυτόχρονα μια προσπάθεια σύνδεσης των πολιτισμικών κληρονομιών των 15 τότε κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και της διατήρησης της πολιτιστικής τους αυτονομίας. Πρόκειται για μια αξιόλογη διαδικασία διαφύλαξης και συγκρότησης ενός ευρωπαϊκού πολιτισμού που στηρίζεται στην πολιτιστική πολυμορφία των κρατών που τον δημιουργούν. Ενισχύεται το αίσθημα των ατόμων ότι ανήκουν στην ίδια κοινότητα και ευαισθητοποιούνται οι Ευρωπαίοι περισσότερο όσο αφορά το θέμα της πολυπολιτισμικότητας.

Εξετάζοντας το ιδεολογικό προφίλ του προγράμματος «Πολιτισμός 2000», διαπιστώνουμε ότι προσπαθεί να ενώσει και να συμβιβάσει δύο διαφορετικές πολιτιστικές και ταυτόχρονα πολιτικές απόψεις. Σέβεται την πολιτιστική ιδιαιτερότητα αλλά παράλληλα αναγνωρίζει την ύπαρξη κοινής πολιτιστικής ταυτότητας των Ευρωπαίων και την ενισχύει με νομοθετικά μέσα αφού αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο για την πολυπόθητη ευρωπαϊκή σύγκλιση και τη συγκρότηση ενός ισχυρού οικονομικού ευρωπαϊκού πόλου που θα αντιπαρατεθεί με τον αντίστοιχο αμερικανικό. Για το λόγο αυτό γίνεται για πρώτη φορά αναφορά στην ευρωπαϊκή διάσταση της πολιτιστικής κληρονομιάς με απώτερο στόχο να προβληθεί ο ευρωπαϊκός πολιτισμός στην παγκόσμια αγορά, η οποία κατακλύζεται από προϊόντα της αμερικανικής πολιτιστικής βιομηχανίας. Από την άλλη πλευρά, δεν μπορεί να παραβλέψει την πολυπολιτισμικότητα και την πολιτιστική ποικιλομορφία των κρατών μελών και περιλαμβάνει σημαντικές διατάξεις που στοχεύουν στην ευαισθητοποίηση όσον αφορά τον πολιτιστικό πλουραλισμό στην Ευρώπη και στην πρόσβαση στον πολιτισμό όλων.

Το πρόγραμμα «Πολιτισμός» αποτελεί την πρώτη ουσιαστική προσπάθεια ολοκληρωμένης πολιτιστικής πολιτικής και δημιουργίας ενιαίου μέσου χρηματοδότησης και προγραμματισμού για την πολιτιστική συνεργασία

στον Ευρωπαϊκό χώρο. Αξιοσημείωτο, ήταν το γεγονός ότι επιχειρήθηκε να οικοδομηθεί η ευρωπαϊκή ταυτότητα με τον ίδιο τρόπο που οικοδομήθηκε η εθνική ταυτότητα κάθε κράτους. Παράλληλα, με τον ίδιο τρόπο ευνοήθηκαν τα μικρά κράτη, όπως η Ελλάδα, με πλούσια πολιτιστική κληρονομιά καθώς τους δόθηκε η ευκαιρία να προωθήσουν τα πολιτιστικά τους αγαθά.

Παρόλα αυτά διαπιστώθηκε η ύπαρξη σημείων που δυσχέραιναν τη λειτουργικότητα του προγράμματος και αυτά αντιμετωπίστηκαν με δράσεις όπως:

1. Ενίσχυση διάδοσης πληροφοριών και ενημέρωση
2. Βελτίωση διαχείρισης του προγράμματος και στενότερο διάλογο με τους δικαιούχους των επιδοτήσεων
3. Βελτίωση της διαδικασίας επιλογής
4. Επανεξέταση των στόχων του προγράμματος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο: ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

6.1 Εισαγωγή στον πολιτιστικό τουρισμό

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, ο τουρισμός έχει εξελιχθεί τα τελευταία 50 χρόνια σε σημαντικό κοινωνικοοικονομικό φαινόμενο και σε μια από τις ισχυρότερες βιομηχανίες που αξιοποιούν οι χώρες για να προσελκύσουν τουρίστες.¹⁰⁸

¹⁰⁸ Lofgren O(1999) "On holiday, a history of Vacationing", California studies in critical human geography

Ο πολιτισμός έχει γίνει στις μέρες μας συστατικό στοιχείο του τουριστικού συστήματος, δίνοντας νόημα σε ένα νέο είδος τουρισμού, αυτό του πολιτιστικού τουρισμού ως εναλλακτική κατηγορία τουρισμού.¹⁰⁹

Ο πολιτιστικός τουρισμός ορίστηκε από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού ως εξής: « Οι μετακινήσεις ανθρώπων ειδικά για πολιτιστικούς σκοπούς όπως εκπαιδευτικές περιηγήσεις, περιηγήσεις τέχνης και πολιτισμού, ταξίδια για φεστιβάλ και άλλα πολιτιστικά γεγονότα, επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία, ταξίδια με σκοπό τη μελέτη του φυσικού τοπίου, της λαϊκής παράδοσης ή της τέχνης καθώς και ταξίδια με σκοπό το προσκύνημα σε ιερούς τόπους λατρείας».

Διαχρονικά από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα ο πολιτιστικός τουρισμός έχει αλλάξει μορφή και ένταση και έχει λάβει τεράστιες διαστάσεις με εμφανείς τις άμεσες και έμμεσες κοινωνικοοικονομικές συνέπειες. Αυτό δικαιολογεί το συνεχώς αυξανόμενο ενδιαφέρον από τοπικούς, εθνικούς, ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς να εμπλακούν στις διαδικασίες της τουριστικής ανάπτυξης, λόγω του ότι ο τουρισμός χαρακτηρίζεται από διάφορες αλληλεπιδράσεις σε αρκετούς τομείς και δραστηριότητες και συνεπώς δεν μπορεί να είναι διαχειρίσιμος από έναν φορέα.¹¹⁰

Σήμερα, οι εννοιολογικές προσεγγίσεις του τουρισμού είναι πολλές και αξίζει μια σύντομη κατηγοριοποίηση του εν λόγω φαινομένου ως εξής:

- Κοινωνιολογικό φαινόμενο: η μετακίνηση γίνεται για λόγους συλλογής εμπειριών και ικανοποίηση των αναγκών του μετακινούμενου

¹⁰⁹ Μοίρα Π., Παρθένος Σ., (2011) Πολιτιστικός-βιομηχανικός τουρισμός, Νομική βιβλιοθήκη

¹¹⁰ Καραγιάννης Σ- Έξαρχος Γ. (2006) «Τουριστική Οικονομία Ανάπτυξη Πολιτική», κέντρο τεχνολογικής έρευνας Κρήτης

- **Πολιτισμικό φαινόμενο:** τουρισμός μπορεί να χαρακτηριστεί ως η διάθεση του ατόμου για γνωριμία και επικοινωνία με άλλους πολιτισμούς.
- **Οικονομικό φαινόμενο:** σήμερα αποτελεί κυρίας οικονομικό φαινόμενο με τεράστια εμβέλεια σε αναπτυσσόμενο αλλά και αναπτυγμένο κόσμο.

Από το 1952 έως το 2005 αυξήθηκε ο αριθμός των διεθνών τουριστικών αφίξεων με ρυθμό 6,5% ετησίως και οι τουριστικές εισπράξεις για το 2010 παγκοσμίως ανήλθαν σε 1500 δισεκατομμύρια δολάρια σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού. Το 2008, έτος έναρξης της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης, σημειώθηκαν 924 εκατομμύρια αφίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο αριθμός που αντιστοιχεί σε αύξηση 2% συγκριτικά με το 2007. Συνεπώς η ανάγκη των χωρών για ολοκληρωμένο και ποιοτικό τουριστικό προϊόν είναι μεγάλη. Ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί μια σημαντική ενίσχυση για την εθνική οικονομία. Ειδικά για τουριστικές χώρες, όπως η Ελλάδα το ποσοστό συνεισφοράς στο ΑΕΠ είναι ιδιαίτερα υψηλό όπως και το επίπεδο απασχόλησης των εργαζομένων στον κλάδο αυτό, συγκριτικά με το συνολικό επίπεδο απασχόλησης στους υπόλοιπους κλάδους

(Ελλάδα: συνεισφορά του τουρισμού στο ΑΕΠ 16,5%/758.300 εργαζόμενοι στον κλάδο)¹¹¹

Πίνακας 1 – Τουρισμός και ΑΕΠ 2000-2011

¹¹¹ <http://www.sete.gr/default.php?pname=GreekTourismMeaning2011&1a=1>

Έτος	% Συμμετοχή Τουριστικής Οικονομίας στο ΑΕΠ*	Τουριστικές Εισπράξεις (εκατ. €)
Year	% Contribution to GDP*	Tourism Receipts (mi. €)
2000	16,40%	10.061,2
2001	16,90%	10.579,9
2002	16,40%	10.284,7
2003	15,70%	9.495,3
2004	16,10%	10.347,8
2005	17,40%	10.729,5
2006	17,70%	11.356,7
2007	17,50%	11.319,2
2008	16,70%	11.635,9
2009	15,70%	10.400,2
2010	15,40%	9.611,3
2011	16,50%	10.504,7

Πηγή: ΣΕΤΕ, επεξεργασία στοιχείων της Τράπεζας της Ελλάδος και του World Travel & Tourism Council, Απρίλιος 2012

Συνοπτικά μπορούμε να κατηγοριοποιήσουμε τις δραστηριότητες του πολιτιστικού τουρισμού ως εξής:

1. Επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, βιβλιοθήκες, κτίρια και μνημεία ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής.
2. Παρακολουθήσεις συναυλιών, παραστάσεων, όπερας, χορών και τραγουδιών κτλ.
3. Συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις

ενώ τα κίνητρα του πολιτιστικού τουρισμού είναι:¹¹²

1. συγκεκριμένος σκοπός
2. περιήγηση
3. εξερεύνηση
4. ή τυχαία

Η πολιτιστική κληρονομιά, τα μουσεία, οι αρχαιολογικοί χώροι, οι εκδηλώσεις παραδοσιακού ενδιαφέροντος, φεστιβάλ είναι το σημαντικότερο κίνητρο τουρισμού και συνεπώς το πλέον εκμεταλλεύσιμο της τουριστικής δραστηριότητας.

6.1.1 Εξέλιξη του Τουρισμού διαχρονικά¹¹³

Αρχικά η περιήγηση συνδέονταν άμεσα με την εύρεση περιοχών με αποθέματα τροφής και ασφαλούς κατοικίας αλλά διαχρονικά έχει παρουσιάσει ιδιαίτερη μορφολογική εξέλιξη. Ξεκίνησε από το 1811 ως μετακίνηση από τον μόνιμο τόπο διαμονής σε άλλους τόπους για διάφορους λόγους (εμπόριο, **θρησκευτικές γιορτές, πολιτιστικά και αθλητικά δρώμενα**).

Τα πρώτα ταξίδια πραγματοποιούνται στα μέσα της τέταρτης χιλιετίας π.Χ. και το 3000 π.Χ. οι Σουμέριοι αρχίζουν να χρησιμοποιούν τον τροχό, όπου με τη βελτίωσή του δημιουργείται το πρώτο άρμα το 1600 π.Χ.,

Στην αρχαία Ελλάδα ο τουρισμός ήταν αποτέλεσμα των μετακινήσεων των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων. Την περίοδο του Μεσαίωνα συναντάμε για πρώτη φορά την έννοια του πανεπιστημιακού τουρισμού στα πανεπιστημιακά κέντρα της Ευρώπης και τον τουρισμό μεγάλων θρησκευτικών γεγονότων Την περίοδο του διαφωτισμού με την ανάπτυξη

¹¹² Μοίρα Π., Παρθένης Σ., (2011) Πολιτιστικός-βιομηχανικός τουρισμός, Νομική βιβλιοθήκη

¹¹³ Ηγουμενάκης Ν.(2000) «Τουρισμός και ανάπτυξη»,interbook

των επιστημών νέα πολιτιστικά κίνητρα προστίθενται στην τουριστική κίνηση, όπως η ευχαρίστηση και η περιέργεια των διανοούμενων.¹¹⁴

Στα τέλη του 19ου αιώνα, παρατηρείται ανάπτυξη του τουριστικού φαινομένου ενώ λόγω των οικονομικών συγκυριών και των πληθωριστικών τάσεων, καθώς και λόγω της οικονομικής κρίσης του 1929 η τουριστική βιομηχανία μεταβάλλεται ανεξέλεγκτα στα τέλη του προηγούμενου αιώνα.

Από το σύντομο ιστορικό του τουρισμού μπορούμε να συμπεράνουμε την άμεση εξάρτηση του τουρισμού από οικονομικές και πολιτιστικές εξελίξεις. Πολιτισμός, οικονομία και τουρισμός είναι τρεις τομείς που χρίζουν συνδιαχείρισης για να παράγουν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα.

6.1.2 Παράγοντες που συνέβαλαν στην ανάπτυξη του Πολιτιστικού Τουρισμού

Ο πολιτιστικός τουρισμός, αν και μεταβάλλεται διαφορετικά από χώρα σε χώρα, αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους επιχειρηματικούς κλάδους των χωρών γιατί ενισχύσει την οικονομική ανάπτυξή τους και τα επίπεδα απασχόλησής. Ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί σήμερα αντικείμενο διεθνούς εξειδίκευσης ως ο πλέον δυναμικός κλάδος του τουρισμού εν γένει και συνεπώς της οικονομικής δραστηριότητας.

Σήμερα η τεχνολογική και πολιτισμική πρόοδος (ειδικά στις μεταφορές), η αναδιάρθρωση της παγκόσμιας οικονομίας, παγκοσμιοποίηση και η ελεύθερη μετακίνηση των ατόμων έχει προκαλέσει τη νέα δυναμική υπόσταση του τουρισμού παγκοσμίως. Ειδικά στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης η ελεύθερη μετακίνηση των ατόμων αποτελούσε από δημιουργίας της ζητούμενο όλων των κρατών-μελών και προστατεύεται με συνθήκες. (Σένγκεν)

¹¹⁴ Βαγιονής Ν.(2002), Η εξέλιξη του φαινομένου του τουρισμού διαχρονικά, στόχοι πολιτικές και μέσα προώθησης του τουρισμού στην Ελλάδα, Ημερίδα Σ.Τ.Ε.

Σήμερα, η ανάπτυξη της τεχνολογίας ως αποτέλεσμα της πολιτιστικής προόδου έχει συμβάλει στην καλύτερη δυνατότητα ενημέρωσης του καταναλωτή και διάχυσης των πληροφοριών ενώ αναπτύσσονται συνεχώς νέες αγορές για να καλύψουν τις εξειδικευμένες ανάγκες των τουριστών.

6.2 Οικονομική κρίση, πολιτιστικός τουρισμός και οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες

6.2.1 Το φαινόμενο της Οικονομικής κρίσης¹¹⁵

Σε μια οικονομική κρίση η οικονομία της χώρας αναφοράς χαρακτηρίζεται από συνεχή και αισθητή μείωση της οικονομικής της δραστηριότητας. Η λέξη κρίση προέρχεται από το ρήμα κρίνω και χαρακτηρίζει τη μη κανονική και επικίνδυνη κατάσταση. Η κρίση αποτελεί απειλή πόρων, ανθρώπων και οργανισμών. Απειλεί συνολικά μεγέθη της οικονομίας τα οποία βρίσκονται σε αβεβαιότητα μεταδίδεται ως «ιός» στα πλαίσια μιας παγκοσμιοποιημένης οικονομίας και καταλήγει σε ύφεση που εκδηλώνεται με έλλειψη ρευστότητας στις συναλλαγές, αύξηση της ανεργίας, αδυναμία πληρωμής των τρεχουσών οικονομικών υποχρεώσεων, μειωμένη παραγωγή, πληθωρισμό των τιμών, περιορισμός των πιστώσεων, πτωχεύσεις εταιριών, αναδιανομή εισοδήματος από τα χαμηλότερα μισθολογικά επίπεδα στα υψηλότερα και ένταση του φαινομένου της φτώχειας.

Ο πλέον διαδεδομένος ορισμός για την οικονομική κρίση ανήκει στο Εθνικό Γραφείο Οικονομικών Ερευνών και ορίζει την ύφεση ως την εξασθένηση της οικονομικής δραστηριότητας εξασθενεί σημαντικά που διαρκεί περισσότερο από μερικούς μήνες, ενώ υπάρχουν αισθητές μειώσεις

¹¹⁵ Μαραβέγιας Ν.,(2012) Εκατό κομμάτια της κρίσης στην Ελλάδα, στην Ευρώπη, στον κόσμο

στο πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν,¹¹⁶ τη βιομηχανική παραγωγή, την απασχόληση, το πραγματικό εισόδημα, τις πωλήσεις και όλα τα οικονομικά μεγέθη.

Η θεωρία των οικονομικών κύκλων μας παρουσιάζει με ακρίβεια τα χαρακτηριστικά και την εξέλιξη κάθε οικονομικής κρίσης: μείωση πωλήσεων-μείωση παραγωγής-αύξηση ζήτησης χρήματος-αύξηση επιτοκίων-μείωση ρευστότητας τραπεζών και χρεοκοπία-περαιτέρω μείωση παραγωγής

Η οικονομική κρίση εκτός από τα βασικά μακροοικονομικά μεγέθη (ανεργία, πληθωρισμός κτλ) τα οποία επηρεάζει, παρουσιάζει ευρύτερες προεκτάσεις. Στο στενά οικονομικό τομέα η οικονομική κρίση επιδρά αρνητικά στο εμπόριο, στα εισοδήματα, αυξάνει την ανεργία, μειώνει την παραγωγή, τα κέρδη των επιχειρήσεων και τη ρευστότητα των τραπεζών.¹¹⁷

6.2.2 Η χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-2008¹¹⁸¹¹⁹

Η παγκόσμια οικονομική κρίση, με αρχή το 2007 στις ΗΠΑ πήρε παγκόσμιες διαστάσεις και διανύει σήμερα τον πέμπτο χρόνο της ζωής της, με τα σημάδια ανάκαμψης της παγκόσμιας οικονομίας να είναι αμυδρά.

Σημείο αναφοράς στις οικονομικές και στοιχεία της οποίας συναντάμε σε όλες τις επόμενες μέχρι και την κρίση του 2008, αποτελεί η κρίση του 1929, που έπληξε κυρίως τις ΗΠΑ, προκαλώντας σημαντική ανισορροπία στην οικονομία τους και κατάρρευση των επιχειρήσεων. Σήμερα η οικονομική

¹¹⁶ O'Malley L., Story V. O'Sullivan V.(2011) Marketing in a recession:retrench on invest?, journal of strategic marketing

¹¹⁷ Krugman P., Obstfeld M. (2002) Διεθνής Οικονομική θεωρία και πολιτική- Τόμος α΄.Κριτική

¹¹⁸ Λιαργκόβας Π. (2010) Σύγχρονα θέματα της ελληνικής & διεθνούς οικονομίας, Σταμούλης

¹¹⁹ Μαραβέγιας Ν.,(2012) Εκατό κομμάτια της κρίσης στην Ελλάδα, στην Ευρώπη, στον κόσμο

κρίση είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο που πλήττει όλον τον πλανήτη και όχι μόνο τις ΗΠΑ από όπου ξεκίνησε.

6.2.2.1 Η κρίση στις ΗΠΑ και η επέκτασή της¹²⁰

Η οικονομική κρίση που έχει πλήξει σχεδόν όλες τις οικονομίες των χωρών παγκοσμίως εμφανίστηκε στις ΗΠΑ και σήμερα αποτελεί παγκόσμιο φαινόμενο. Το καλοκαίρι του 2007 ξεκίνησε συγκεκριμένη κρίση από τις αγορές των ΗΠΑ με μια έντονη αρνητική φημολογία για την αγορά στεγαστικών δανείων και επηρέασε όλη την υφήλιο. Η πτώση της αξίας των κατοικιών στις ΗΠΑ και η αδυναμία των νοικοκυριών να αποπληρώσουν τα δάνεια των κατοικιών τους οδήγησαν τις τράπεζες να προβούν σε κατάσχεση των κατοικιών όλων των ενυπόθηκων δανείων. Η κρίση αυτή πέρασε γρήγορα τον Ατλαντικό και μόλις μέσα σε ένα μήνα μόλυνε την ευρωπαϊκή οικονομία. Δύο γερμανικές τράπεζες η IKB και η Sachsen Landesbank δήλωσαν πως υπέστησαν σημαντικές οικονομικές απώλειες από τη κατοχή ασφαλιστρών κινδύνων κατοικιών (RMDS). Στο ίδιο μοτίβο και η βρετανική Northern Rock παρουσίασε ζημίες και μπροστά στο κίνδυνο χρεοκοπίας και μόλυνσης ολόκληρης της Βρετανικής οικονομίας, κρατικοποιήθηκε στα τέλη του 2007. Η πτώση των ομολόγων και το πρόβλημα ρευστότητας του τραπεζικού συστήματος που δημιουργήθηκε δημιούργησε με τη σειρά του πρόβλημα έλλειψης εμπιστοσύνης και οι τράπεζες με τα σημαντικότερα προβλήματα κατέρρευσαν ενώ όσες δεν κατέρρευσαν έγιναν πιο επιλεκτικές στη χορήγηση δανείων και πιστωτικών καρτών. Στις 15 Σεπτεμβρίου του 2008¹²¹ κατέρρευσε η Lehman Brothers, λόγω ζημιών από στεγαστικά δάνεια και την τραπεζική κατάρρευση ακολούθησε η μηχανική υποστήριξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Οι εξελίξεις συνεχίζονται παίρνοντας τη μορφή ντόμινο με τράπεζες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να καταρρέουν το ένα μετά το άλλο και να

¹²⁰ Αγγελόπουλος Β., (2009) Η διεθνής οικονομική κρίση και η Ελλάδα, *economia*

¹²¹ Κρουγκμαν Π.(2009) Η κρίση του 2008, Καστανιώτη

κρατικοποιούνται. Στο πλαίσιο αυτό, η Merrill Lynch εξαγοράστηκε από τη Bank of America. Επίσης, κρατικοποιούνται από το αμερικανικό δημόσιο ώστε να αποφύγουν τη πτώχευση οι Tannie Mac, Freddie Mac, Brand Ford, Bingley

6.2.2.2 Η κρίση στην Ελλάδα¹²²

Θύμα της γενικής ύφεσης έγινε και η οικονομία της Ελλάδας καθώς και χωρών του ευρωπαϊκού νότου που είχαν ήδη ευάλωτες οικονομίες. Σύμφωνα με έρευνα του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας (2009) οι πολιτικές της τελευταίας 20ετίας και τα διαρθρωτικά προβλήματα δημιούργησαν μια χώρα απροετοίμαστη να δεχθεί ένα τέτοιο γεγονός ενώ ανέδειξαν τις δημοσιονομικές αδυναμίες της χώρας καθώς και τον έντονα εισαγωγικό χαρακτήρα της. Η τρέχουσα οικονομική κρίση έχει προκαλέσει δυσμενείς επιπτώσεις στην Ελληνική αγορά εργασίας και η ανεργία να κινείται στο υψηλότερο επίπεδο των τελευταίων δεκαετιών σύμφωνα με το Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών και Μεταφορών και τα 23 δις ευρώ από δάνεια που διατέθηκαν για την αντιμετώπιση των πρώτων προβλημάτων του 2008 φάνηκαν ως μια επιφανειακή και αναποτελεσματική αντιμετώπιση.

Σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδος, το 2009 το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 0,3% και η συνολική καταναλωτική δαπάνη παρουσίασε μείωση της τάξης του 0,9%.¹²³ Σύμφωνα με την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την απασχόληση και τις κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη, το ποσοστό των νέων στην ΕΕ που ζει κοντά στο όριο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού αυξήθηκε την περίοδο 2008-2011 κατά 1,2%, ενώ κατά 1,3% αυξήθηκε το αντίστοιχο ποσοστό του ενεργού πληθυσμού της ΕΕ

¹²² ΤτΕ,(2009) Η κρίση του 2008, Η Ελληνική Οικονομία και εκθέσεις της Τράπεζας της Ελλάδος

¹²³ www.ert.gr

Η κρίση στην Ελλάδα προβλέπεται να έχει ¹²⁴μεγαλύτερη διάρκεια και περισσότερο έντονες επιπτώσεις απ' ό τι στην υπόλοιπη Ευρώπη ενώ αρνητική είναι και η πρόβλεψη για επιπλέον επιβάρυνση του ελλείμματος στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών και για αυξημένο πληθωρισμό.

6.2.2.3 Επιρροή της κρίσης στον Τουρισμό παγκόσμια και στην Ελλάδα

Η οικονομική κρίση δεν άφησε ανεπηρέαστη την τουριστική βιομηχανία του τουρισμού στην Ελλάδα μεγαλύτερο μέρος του οποίου αποτελεί ο πολιτιστικός τουρισμός . Η διεθνής οικονομική κρίση επηρεάζει σημαντικά το πολιτιστικό τουρισμό και οι επιπτώσεις της αρχίζουν να γίνονται εμφανείς.¹²⁵

Σε παγκόσμιο επίπεδο οι καταναλωτές βιώνουν τις άμεσες συνέπειες της οικονομικής κρίσης μειώνοντας τον προϋπολογισμό τους ως προς τα περιττά έξοδα, όπως οι δαπάνες του τουρισμού.

Αξιοσημείωτο είναι ότι παρά τις δυσμενείς συνθήκες το 51,5 % του πληθυσμού της ΕΕ-27 έκανε τουρισμό το 2010. Αξιολογώντας το ποσοστό των εσόδων από τον διεθνή τουρισμό σε σχέση με το ΑΕΠ παρατηρούμε πώς το 2010 το ποσοστό αυτό σημείωσε την υψηλότερη τιμή στη Μάλτα (13,2 %) και στην Κύπρο (9,5 %), επιβεβαιώνοντας τη σημασία του τουρισμού για τα νησιωτικά αυτά έθνη.

Για την περίπτωση της Ελλάδας οι αρνητικές επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης στον πολιτιστικό τουρισμό φάνηκαν από το πρώτο κίολας έτος ενώ η κατάσταση δεν ήταν πολύ διαφορετική και για το 2009. Για το έτος 2010 η αύξηση του τουρισμού κατά τα 3% δεν συνοδεύτηκε από ανάλογη αύξηση των εσόδων. Σε παγκόσμιο επίπεδο τώρα το πρώτο τετράμηνο του 2012 ο τουρισμός αυξήθηκε κατά 5%. Τα ερωτήματα αναφορικά με την

¹²⁴ http://ec.europa.eu/news/economy/130222_el.htm

¹²⁵ Βαρβαρέσος Σ.(2008) Η κρίση του ελληνικού μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης και η διεθνής οικονομική κρίση, ημερίδα: διεθνής οικονομική κρίση και τουρισμός

ευοίωνη και μάλλον απροσδόκητη αυτή αύξηση είναι πώς οι χώρες παγκοσμίως και στην περίπτωσή μας οι χώρες της Ευρωπαϊκής ένωσης θα μπορούσαν αν εκμεταλλευτούν την αύξηση αυτού του επιχειρηματικού κλάδου για να αντιμετωπίσουν την υφιστάμενη οικονομική κρίση και να προκαλέσουν έσοδα. Ειδικά για την περίπτωση της Ε.Ε. που υπολείπεται σε τουριστικές αφίξεις είναι εύλογο να αναρωτηθούμε σε ποιο βαθμό θα μπορούσε να προωθήσει μια κοινή πολιτιστική πολιτική που να προβάλλει την πλούσια πολιτιστική της κληρονομιά.

(οι αυξήσεις σε τουριστικές αφίξεις για το 2012 ήταν αντίστοιχα:

Ασία –Ειρηνικός +8%

Αμερική +6%

Ευρώπη +4% ενώ για το 2011 είχαμε αύξηση των τουριστικών εισπράξεων διεθνώς κατά 3,8% σε σχέση με το 2010 ξεπερνώντας το 1 τρις δολάρια)

Οι επιδόσεις του 1ου 4μήνου του 2012 ξεπέρασαν οριακά τις εκτιμήσεις των ειδικών του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού κάτι μη αναμενόμενο στα πλαίσια της οικονομικής ύφεσης . Οι διεθνείς τουριστικές εισπράξεις το 2011 ανέκαμψαν καταφέροντας να ξεπεράσουν το 1 τρις δολάρια, καταγράφοντας αύξηση της τάξεως του 3,8% συγκριτικά με το 2010. ¹²⁶

Σύμφωνα με την Υπουργό Τουρισμού, Όλγα Κεφαλογιάννη, στον καιρό της οικονομικής κρίσης, «βασική προτεραιότητα για την Ελλάδα αποτελεί η αποκατάσταση της εικόνας της, η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στον κλάδο» και επισημαίνει ότι όχι μόνο τα στοιχεία του τρέχοντος έτους αποδεικνύουν ότι ο τομέας του τουρισμού παραμένει ανθεκτικός στις δυσμενείς πιέσεις της κρίσης, αλλά

¹²⁶

<http://www.grhotels.gr/GR/BussinessInfo/News/Lists/List/ItemView.aspx?ID=336>

μπορεί να αποτελέσει με τους κατάλληλους χειρισμούς και τον τομέα εκείνο που θα ωθήσει την χώρα εκτός ύφεσης ¹²⁷

6.2.3 Πολιτιστικός τουρισμός και οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες

Μέσα σε όλο αυτό το δυσμενές περιβάλλον το οποίο έχει δημιουργηθεί στις αγορές λόγω της οικονομικής κρίσης ο πολιτιστικός τουρισμός ως ένα από τα σημαντικότερα κομμάτια του τουρισμού σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού μπορεί να αποτελέσει μια διέξοδο και μια μερική λύση στο πρόβλημα αυτό.¹²⁸ Τα οφέλη από τον πολιτιστικό τουρισμό σε τοπικό επίπεδο περιοχών μπορούν να διακριθούν σε :¹²⁹

A. Οικονομικά οφέλη

B. Κοινωνικά οφέλη

Στα οικονομικά οφέλη μπορούμε να τονίσουμε πως η ανάπτυξη του τοπικού πολιτιστικού προϊόντος με σημείο αιχμής τον τουρισμό μπορεί να συμβάλλει στην απασχόληση και την επιχειρηματικότητα (αύξηση της απασχόλησης, δημιουργία μικρομεσαίων επιχειρήσεων, δημιουργία και ανάπτυξη των απαραίτητων υπηρεσιών και υποδομών.)

Στα κοινωνικά οφέλη τα οποία προκύπτουν λόγω της δημιουργίας πολιτιστικού τουρισμού συγκαταλέγονται η ανύψωση του πολιτιστικού επιπέδου αλλά και η βελτίωση του τοπικού περιβάλλοντος .

6.2.4 Ο τουρισμός στην Ελλάδα¹³⁰

¹²⁷ <http://www.inewsgr.com>

¹²⁸ Τσάρτας Π. (1996) Τουρίστες ,ταξίδια τόποι :κοινωνιολογικές προσεγγίσεις,Εξάντας

¹²⁹ Μοίρα Π., Παρθένης Σ., (2011) Πολιτιστικός-βιομηχανικός τουρισμός, Νομική βιβλιοθήκη

¹³⁰ Eurobank,2006

Στα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας πάνω στα οποία η Ελλάδα θα μπορέσει να ξαναχτίσει την οικονομία της, εκτός από την γεωγραφική της θέση που ευνοεί τον τουρισμό γενικά, συγκαταλέγεται και η πλούσια πολιτιστική της κληρονομιά που έχει αποτελέσει για χρόνια πόλο έλξης για Ευρωπαίους τουρίστες αλλά και τουρίστες από όλον τον κόσμο. Ο ελληνικός πολιτιστικός τουρισμός είναι βασικός πυλώνας της ελληνικής οικονομίας.¹³¹

Οι Middleton & Hawkins, έκαναν λόγο για εφαρμογή αρχών μάρκετινγκ στο τουριστικό προϊόν. Η πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και η ιστορία της χώρας μας έχει αναδειχτεί σε μοναδικό χαρακτηριστικό που δημιουργεί έσοδα για τη χώρα χωρίς ιδιαίτερη προσπάθεια. Η σωστή αξιοποίησή του αλλά και προβολή του, και συνολικά η σωστή προώθησή του θα είχε θετικά αποτελέσματα για τη χώρα.

Ο τουρισμός της Ελλάδας είναι άτομα μεσαίας ή κατώτερης εισοδηματικής τάξης και ανώτερης ή ανώτατης εκπαίδευσης προερχόμενος από χώρες¹³² όπως η Μ. Βρετανία, η Γερμανία, η Γαλλία και η Ιταλία. Πόλος έλξης για τους τουρίστες από όλες τις χώρες αποτελούν τα Μουσεία και τα Μνημεία πολιτιστικής και παγκόσμιας φυσικής κληρονομιάς που διαθέτει η Ελλάδα.

Η Ελλάδα αποτελεί κορυφαίο πολιτιστικό τουριστικό προορισμό. Τα τουριστικά έσοδα αποτελούν το ευοίωνο τμήμα του ισοζυγίου υπηρεσιών ενώ σε αριθμούς ο τουρισμός έχει αυξητικές τάσεις, ιδιαίτερα από το 2004 και ύστερα, οπότε και οι συνολικές επισκέψεις ανήλθαν σε 14,2 εκατομμύρια. Τέσσερα χρόνια αργότερα ο αριθμός αυξήθηκε σε 17 εκατομμύρια ενώ προβλέπεται τα επόμενα χρόνια να φτάσει έως και 20 εκατομμύρια. Το 2010 η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία ήταν μεγαλύτερη από το 10% του ΑΕΠ, το 2011 16% του ΑΕΠ, έσοδα 10,5

¹³¹ <http://www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=36§orID=37&la=2>

¹³² World economic forum, 2009

δισεκατομμυρίων ευρώ και συνολική απασχόληση στον κλάδο ίση με 18,4% της συνολικής απασχόλησης.¹³³

Η Ελλάδα βρίσκεται στην 4η θέση¹³⁴ με ποσοστό 4% στις προτιμήσεις των Ευρωπαίων πίσω από την Ισπανία (10%), την Ιταλία (7%) και την Γαλλία(6%). Παγκόσμια η Ελλάδα καταλαμβάνει¹³⁵ την 32η θέση για το έτος 2013, αφήνοντας την Αίγυπτο και την Τουρκία, χώρες ανάλογης πολιτιστικής αξίας , στην 85η και την 46η θέση αντίστοιχα.

Η κατάταξη της Ελλάδας στην 17^η θέση το 2010 σε τουριστικές αφίξεις και στην 21^η σε τουριστικά έσοδα ενισχύει τη σημασία του τουρισμού και δημιουργεί «ευχάριστες» ανησυχίες για το πώς η εκμετάλλευση του πολιτισμικού αλλά και θαλάσσιου τουρισμού μπορούν να δώσουν λύση σε χώρες όπως η Ελλάδα και να δημιουργήσουν έσοδα. Ο πολιτιστικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από απαιτητικούς καταναλωτές και καταναλωτές που επηρεάζονται από την αρνητική δημοσιότητα¹³⁶ δύο στοιχεία που θα μπορούσαν να συντελέσουν στη μείωση του πολιτιστικού τουρισμού της χώρας. Παρόλα αυτά τα στοιχεία διέψευσαν την πρόβλεψη. Η Ελλάδα παρόλο τον ανταγωνισμό με τη γειτονική Τουρκία αλλά και χώρες της Β. Αφρικής που διαθέτουν αντίστοιχης σημασίας πολιτιστική κληρονομιά και το 2010 και το 2011 είχε θετικά αποτελέσματα όσο αναφορά τα τουριστικά έσοδα από τον πολιτιστικό τουρισμό.

Το brand name της Ελλάδας έχει αποδειχθεί ήδη ισχυρό και στο μέλλον η πολιτική που θα ακολουθηθεί για την ενίσχυση του τουρισμού και στα πλαίσια αυτού και του πολιτιστικού τουρισμού θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από στρατηγικό σχεδιασμό και ορθά προγραμματισμένες ενέργειες που θα

¹³³ [Www.sete.gr](http://www.sete.gr)

¹³⁴ <http://www.lifo.gr/now/culture/7781>

¹³⁵ <http://www.tourismpress.gr/2013/03/treis-theseis-Ellada-touristikoi-proorismoι.html>

¹³⁶ <http://www.diakopes.gr/news-offers/article/?aid=208293>

οδηγήσουν σε μακροπρόθεσμα θετικά αποτελέσματα. Στα πλεονεκτήματα της Ελλάδας συγκαταλέγεται και η συμμετοχή της σε μια ισχυρή Ευρωπαϊκή Ένωση που στηρίζει και συμπληρώνει τις εθνικές πολιτιστικές πολιτικές με τρόπο ουσιαστικό.

Η Ελλάδα είναι μια χώρα με σημαντικό πολιτισμό και ασύγκριτης ομορφιάς πολιτισμική και ιστορική παράδοση. Ο τουρίστας μπορεί να επισκεφθεί μνημεία και ιστορικούς και αρχαιολογικούς χώρους και να γνωρίσει τον ελληνικό πολιτισμό. Φυσικά μνημεία, φυσικοί πόροι και πολιτιστικά αγαθά η προστασία των οποίων είναι κύριο μέλημα της κοινής ευρωπαϊκής πολιτιστικής πολιτικής, είναι το κύριο χαρακτηριστικό της χώρας μας ενώ αξιοσημείωτα είναι τα παραδοσιακά ήθη και έθιμα, τμήμα μιας παράδοσης ιδιαίτερος δημοφιλούς ανά τον κόσμο.

Η πρόκληση για το μέλλον έγκειται στο να μπορέσει η Ελλάδα να ξεπεράσει την προσκόλληση της στην προσφορά κλασσικού τουριστικού προϊόντος (ήλιος, θάλασσα) και να δημιουργήσει τις κατάλληλες υποδομές για την περαιτέρω ανάπτυξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Να αντιληφθεί την αναγκαιότητα εισαγωγής νέων τεχνολογιών στις επιχειρήσεις και να προωθήσει μεσομακροπρόθεσμα σχέδια ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητάς της. Σύμφωνα με τον διευθυντή του μεγάλου τουριστικού οργανισμού REWE-Touristik κ. Σόρεν Χάρτμαν η Ελλάδα έχει το εξής αρνητικό,¹³⁷δυσκολεύεται να αναπτύξει τις βασικές της υποδομές εξαιτίας της μεγάλης διασποράς της πολιτιστικής της κληρονομιάς. Γιατί όμως αυτό το περίσσειμα πολιτιστικού πλούτου να αναδεικνύεται ως αρνητικό τη στιγμή που η χώρα θα μπορούσε να συγχρηματοδοτήσει με κονδύλια της Ευρωπαϊκής ένωσης μεγάλα επενδυτικά προγράμματα στον τομέα του πολιτισμού; Είναι γνωστό ότι το μεγαλύτερο μέρος (περίπου 80%) των πόρων των κοινοτικών ταμείων την περίοδο 2007-2013 αφορούσε την

¹³⁷ <http://www.kerdos.gr/default.aspx?id=189101&nt=103>

Ελληνική περιφέρεια που υστερεί σημαντικά σε σχέση με το κέντρο.¹³⁸ Πώς λοιπόν θα μπορούσε η ελληνική περιφέρεια να απορροφήσει τους κοινοτικούς πόρους και να τους διοχετεύσει σε αποτελεσματικές χρήσεις όπως οι πολιτιστικές υποδομές; Το δεύτερο αρνητικό της ελληνικής περίπτωσης είναι το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων συνεχώς μειώνεται ενώ η τραπεζική χρηματοδότηση σε εγχώριες τουριστικές επιχειρήσεις είναι ελλιπής καθώς οι δημόσιες επενδύσεις μειώθηκαν κατά 11,8% το 2010 και κατά 21,8% το 2011 ενώ αρνητικά κινήθηκαν και το 2012.¹³⁹¹⁴⁰

Η Ελλάδα θα πρέπει επίσης να βρει τρόπο να διαχειριστεί το γεγονός ότι πολλά από τα πολιτιστικά της μνημεία που αποτελούν έργα διεθνούς φήμης παραγκωνίζονται ή παραμένουν κλειστά τους καλοκαιρινούς μήνες λόγω συντήρησής τους τα έργα αυτά δεν επιταχύνονται με αποτέλεσμα να έχουμε απώλειες εισοδημάτων και τη δημιουργία του αισθήματος της απογοήτευσης καθώς και αρνητικής δημοσιότητας.

Σύμφωνα με το Υπουργείο πολιτισμού και τουρισμού, οι επενδύσεις στον ελληνικό τουρισμό με στόχο την αξιοποίηση πόρων που θα οδηγήσει σε ισόρροπη ανάπτυξη,¹⁴¹ πρέπει να ενισχυθούν στα πλαίσια της ανάπτυξης και στρατηγικού σχεδιασμού έως το 2021 προκειμένου να δημιουργείται προστιθέμενη αξία στις υποδομές και τις παρεχόμενες υπηρεσίες, ως εξής:

- Δημιουργία σταθερού επενδυτικού και φορολογικού πλαισίου για τις επιχειρήσεις του τουρισμού

¹³⁸ Λιαργκόβας Π.,(2010), Σύγχρονα θέματα της Ελληνικής&Διεθνούς οικονομίας, Σταμούλης

¹³⁹ <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26527&subid=113017758>

¹⁴⁰ <http://www.greektourism2020.gr/otourismosmasshmera.html>

¹⁴¹ www.sete.gr

¹⁴² <http://government.gov.gr/2011/10/03/20663/>

- Καταπολέμηση της γραφειοκρατίας
- Δημιουργία σύγχρονων και ανταγωνιστικών δομών τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης
- Προώθηση και στήριξη επενδύσεων που στοχεύουν στην αναβάθμιση της ποιότητας και της διεύρυνσης των παρεχομένων υπηρεσιών (ΕΣΠΑ)
- Αναβάθμιση των κριτηρίων ποιότητας παρεχομένων υπηρεσιών
- Προώθηση και στήριξη επενδύσεων υποδομών
- Ανάπτυξη υποστηρικτικού κανονιστικού πλαισίου για τις ειδικές μορφές τουρισμού
- Αναβάθμιση των υπηρεσιών σε πολιτιστικούς αρχαιολογικούς και ιστορικούς χώρους με τουριστικό ενδιαφέρον
- Αναβάθμιση του ρόλου της χώρας στους διεθνείς οργανισμούς τουρισμού και ανάπτυξη διμερών σχέσεων

6.3 Προτάσεις για τον Ελληνικό πολιτιστικό τουρισμό

Η Ελλάδα είναι μια χώρα με σημαντικό ιστορικό και πολιτισμικό υπόβαθρο, σημαντική πολιτιστική κληρονομιά και διαχρονική παράδοση, ενώ βρίσκεται σε αρκετά πλεονεκτική θέση γεωγραφικά αλλά κρίνεται απαραίτητη η αντιμετώπιση διαφόρων ζητημάτων και διαρθρωτικών προβλημάτων που επηρεάζουν τον ελληνικό πολιτιστικό τουρισμό.

- Να ξαναγίνει η χώρα μια φθηνή χώρα υποδοχής
- Να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα της
- Να γίνει η χώρα πόλος έλξης από τουρίστες μεγαλύτερου αριθμού χωρών
- Εκπαίδευση και απασχόληση για το ευρύτερο σύνολο
- Σύνδεση αρχαίου και σύγχρονου κόσμου
- Σεβασμός στο περιβάλλον
- Ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη

- Διατομεακές συνεργασίες

6.4 Στατιστικά στοιχεία

Όπως είδαμε προηγουμένως ο πολιτιστικός τουρισμός διαθέτει όλα εκείνα τα απαραίτητα στοιχεία τα οποία μπορούν να τον καταστήσουν έναν κρίσιμο μοχλό ανάπτυξης στη προσπάθεια αντιμετώπισης της τρέχουσας οικονομικής κρίσης. Τα στατιστικά στοιχεία τα οποία παρουσιάζονται στην ενότητα αυτή είναι ιδιοκτησία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛ.ΣΤΑΤ) βρίσκονται αναρτημένα στο διαδίκτυο στη διεύθυνση www.statistics.gr και αναφέρονται στις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ πολιτισμού, τουρισμού και οικονομικής πολιτικής.

Πίνακας 1: Πολλαπλασιαστικές επιδράσεις του τουρισμού στην οικονομία

Πίνακας 1.22
ΕΛΛΑΔΑ – Πολλαπλασιαστικές επιδράσεις του τουρισμού στην Οικονομία

Έτος	ΑΕΠ* (σε εκατ. Ευρώ)	Τουριστικές Εισπράξεις (σε εκατ. Ευρώ)**	% Συμμετοχής Τουριστικής Οικονομίας στο ΑΕΠ***	Συμμετοχή Τουριστικής Οικονομίας στο ΑΕΠ (σε εκατ. Ευρώ)
2001	146.260	10.579,90	16,20	26.483,30
2002	157.586	10.284,70	15,81	27.597,70
2003	171.258	9.495,30	15,67	29.736,40
2004	185.225	10.347,80	16,13	33.201,00
2005	198.609	10.729,50	16,36	36.084,10
2006	213.985	11.356,70	16,40	34.965,90
2007	228.180	11.319,20	16,50	37.649,70
2008	242.234*	11.438,20	17,20	42.401,40

Πηγές: * ΑΕΠ (ΕΣΥΕ) Το 2008 είναι προσωρινά στοιχεία. **ΕΣΥΕ

Η τουριστική κατανάλωση επηρεάζει πάνω από το 60% της ελληνικής οικονομίας. Όπως φαίνεται και από τον παραπάνω πίνακα, μέχρι το 2008, όπου το ΑΕΠ έχει μειωθεί περίπου 20% σε σύγκριση με τον τουρισμό που έμεινε περίπου σταθερός, η συνεισφορά του τουρισμού στο ΑΕΠ θα πρέπει να είναι πάνω από 20% και σε ποσό πάνω από 40 δις.

Πίνακας 2: Βασικά στοιχεία του ελληνικού τουρισμού

Έτος	Συμβολή στο Α.Ε.Π.	Έσοδα	Συμβολή στην απασχόληση	Αριθμός εργαζομένων	Θέση σε διεθνείς αφίξεις	Δείκτης Ταξιδιωτικής & Τουριστικής Ανταγωνιστικότητας	Μερίδιο Αγοράς	
							Παγκόσμια	Ευρώπη
2008	16,8%	11,6 δις	18,7%	854400	16 ^η	24 ^η (στις 133)	1,7%	3,3%
2009	15,9%	10,4 δις	17,7%	798600	16 ^η	24 ^η (στις 133)	1,7%	3,2%
2010	16%	9,6 δις	17,8%	786000	17 ^η	29 ^η (στις 139)	1,6%	3,1%
2011	15,8%	10,5 δις	17,6%	720600	17 ^η	29 ^η (στις 139)	1,7%	3,2%

Πηγή: ΣΕΤΕ

Παρατηρούμε ότι παρόλο που το μερίδιο αγοράς στην παγκόσμια και ευρωπαϊκή αγορά δεν έχει μεταβληθεί, ο τουρισμός ακολουθεί φθίνουσα πορεία. Τα έσοδα έχουν μειωθεί όπως και ο αριθμός των εργαζομένων, πράγμα που δείχνει ότι η κρίση έχει επηρεάσει και τον τουρισμό.

Πίνακας 3: Σύνθετος δείκτης ευημερίας και ανάπτυξης σε επίπεδο νομού

Πίνακας 1.16

ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΟΥΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ

ΝΟΜΟΙ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ						ΕΤΗΣΙΟΣ ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ				
	1951	1961	1971	1981	1991	2001	1961-1971	1971-1981	1981-1991	1991-2001	1961-2001
Δωδεκανήσου	121480	123021	121017	145071	163476	188279	-1,63	1,83	1,20	15,17	53,04
Κερκύρας	105414	101770	92933	99477	107592	111068	-8,68	0,68	0,79	3,23	9,13
Κυκλάδων	125959	99959	86337	88458	94005	109854	-13,63	0,24	0,61	16,85	9,89
Λασιθίου	73784	73880	66226	70053	71279	75734	-10,36	0,56	0,17	6,25	2,50
Χαλκιδικής	75735	79849	73850	79036	93653	98801	-0,88	0,69	1,52	5,49	23,73
Ρεθύμνου	72179	69943	60949	62634	70095	78936	-12,86	0,27	1,13	12,61	12,85
Ζακύνθου	38062	35509	30187	30014	32557	38822	-14,99	-0,06	0,82	19,24	9,33

Πηγή: Αθανασίου et al 1992, Παυλόπουλος & Κουζέλης 1998, Στατιστικές επετηρίδες Ε.Σ.Υ.Ε.

Παρατηρούμε ότι υπάρχει μετακίνηση πληθυσμού από τις περιοχές με μεγάλη ανεργία, σε περιοχές με μεγαλύτερη δυνατότητα εύρεσης εργασίας λόγω μεγέθους κυρίως.

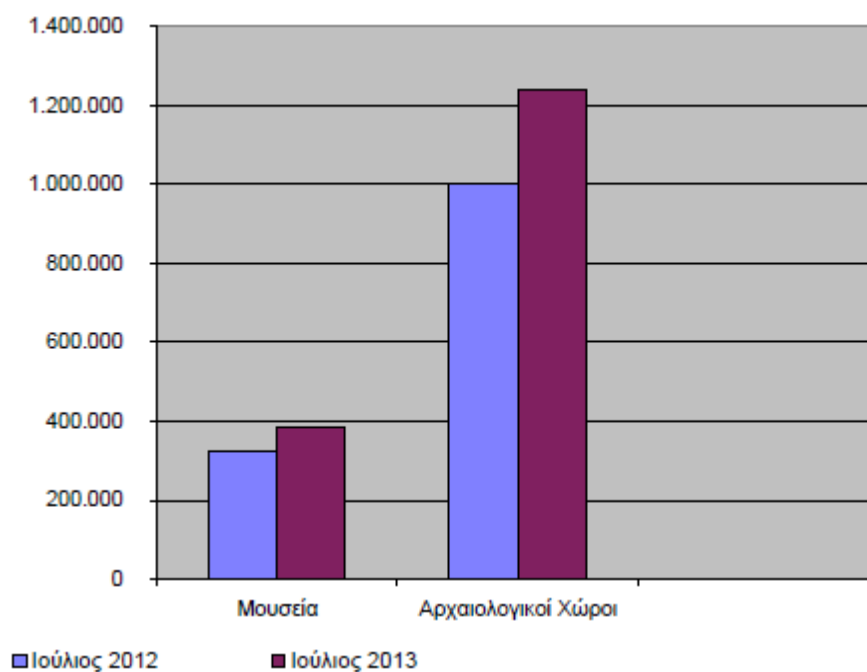
Πίνακας 4: Επιχορηγήσεις Ο.Τ.Α, Μουσείων, Πινακοθηκών, Σωματείων κτλ. για πολιτιστικές εκδηλώσεις, το έτος 2012

Επιχορήγηση σε:	Αριθμός επιχορηγούμενων	Ποσό επιχορήγησης (σε ευρώ)
<i>1. Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης</i>	~	~
<i>2. Μουσεία</i>	7	2.335.000
<i>3. Πινακοθήκες</i>	1	1.199.100
<i>4. Πολιτιστικά σωματεία</i>	1	245.000
<i>5. Θεατρικά σωματεία</i>	~	~
<i>6. Σωματεία κλασικού χορού</i>	~	~
<i>7. Δημοτικά Περιφερειακά Θέατρα</i>	15	1.713.262
<i>8. Περιφέρειες</i>	~	~
<i>9. Λοιπά</i>	~	~
Σύνολο	24	5.492.362

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Εδώ παρατηρούμε πως παρά τη συνολική μείωση των δαπανών του Υπουργείου Πολιτισμού εξαιτίας της κρίσης, διατηρήθηκαν και το 2012 σε μεγάλο βαθμό οι επιχορηγήσεις σε μουσεία, πινακοθήκες, δημοτικά περιφερειακά θέατρα κτλ. Σε φορείς δηλαδή οι οποίοι συνεισφέρουν θετικά στην άνθιση του πολιτιστικού τουρισμού.

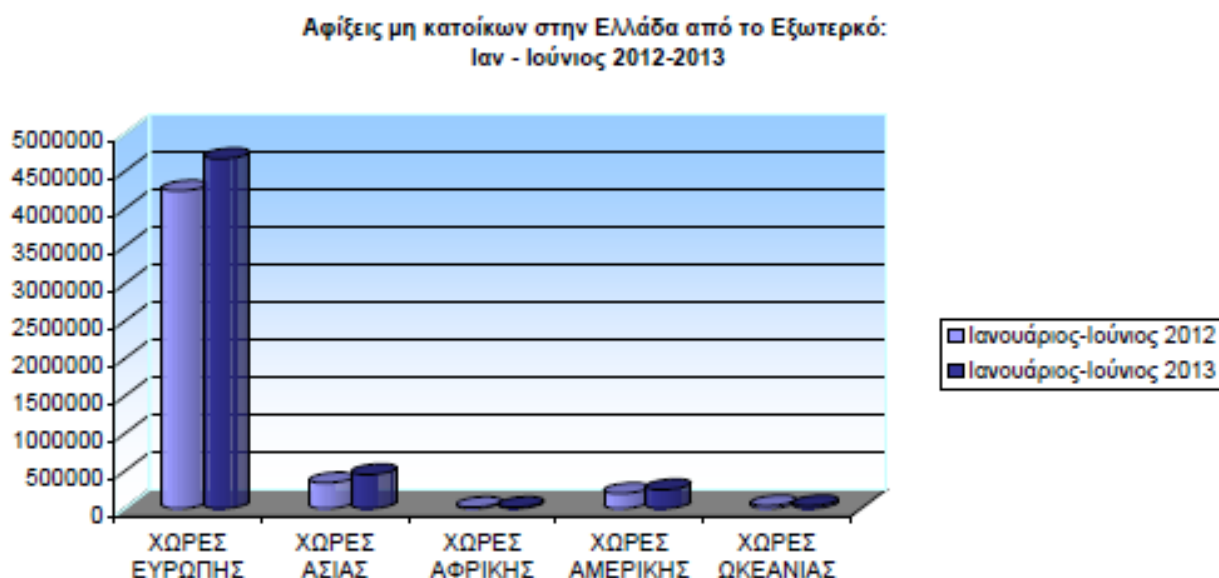
Σχήμα 1: Κίνηση μουσείων και αρχαιολογικών χώρων (σύγκριση Ιούλιος 2012 – Ιούλιος 2013)

Παρά την οικονομική κρίση που μαστίζει τη κοινωνία στο σχήμα 1 παρατηρούμε πως η επισκεψιμότητα σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους αυξήθηκε τον Ιούλιο του 2013 σε σχέση με τον Ιούλιο 2012.

πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Σχήμα 2: Αφίξεις στην Ελλάδα από το εξωτερικό

Εδώ μπορούμε να παρατηρήσουμε πως οι γενικές αφίξεις από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς την Ελλάδα σημείωσαν σημαντική αύξηση το διάστημα Ιανουάριος – Ιούνιος 2013, συγκριτικά με το διάστημα Ιανουάριος – Ιούνιος 2012.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί το καλύτερο μέσο για την αντιμετώπιση της εποχικότητας του τουριστικού ρεύματος και συμβάλλει στην καλύτερη χρονική κατανομή του. Αυτό σημαίνει αυξημένα έσοδα καθ' όλο το χρόνο και μεγαλύτερο εισροή ξένου συναλλάγματος για τη χώρα υποδοχής.

Στο πλαίσιο αυτό κρίνεται αναγκαία η διατήρηση και ανάπτυξη της πολιτιστικής κληρονομιάς όχι θεωρητικά αλλά σε ενεργή δράση όπως και η συμμετοχή της νεολαίας στην ανάδειξη της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας με στόχο οι περιοχές αυτές που είναι κέντρα πολιτιστικού τουρισμού να γίνουν πόλοι έλξης και φορείς υγιούς ανάπτυξης.

Αυτό θα επιτευχθεί μέσα από μία δομημένη στρατηγικά πορεία, με συντονισμένες κινήσεις επιτυχίας μακροχρόνιων στόχων εξέλιξης και κερδοφορίας που θα ανατρέψει το αρνητικό κλίμα που πλήττει τη χώρας μας και θα κάνει την Ελλάδα έναν ισχυρό αντίπαλο σε οποιονδήποτε υφιστάμενο ή αναπτυσσόμενο πολιτιστικό προορισμό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Nugent N, (2004), Πολιτική και διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Σαββάλας
2. Μούσης Ν.(2011), Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτική, Παπαζήσης
3. Χριστοδουλίδης Θ.(2001), Η ιστορική διαδρομή της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης, Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Σιδέρη
4. Borrás S and Jacobsson K.. (2004), The open method of co-ordination and new governance patterns in the European Union, *Journal of European Public Policy*
5. Stone Sweet A. (2004), The judicial construction of Europe, Oxford University Press
6. Άρθρο 3β, Λισσαβόνα
7. Αγραφιώτης Δ. (1994), Μια πρώτη οριοθέτηση των όρων : πολιτισμικό, πολιτιστικό, λαϊκή παράδοση. Πρακτικά συνεδρίου της τοπικής ένωσης δήμων και κοινοτήτων νομού αττικής "Πολιτισμός και τοπική αυτοδιοίκηση"
8. Γεωργιτσογιάννη Ε. (2011), Εισαγωγή στην Ιστορία του Πολιτισμού, Διάδραση
9. Braudel F.(2001) Γραμματική των πολιτισμών
10. Μπενέκος Δ.(2006), Πολιτισμική παράδοση και εκπαίδευση
11. Λεοντσίνης Γ.(2007), Πολυπολιτισμικότητα και σχολική ιστορία, Ατραπός
12. Harvey D. (2001), Heritage pasts and heritage presents: temporality meaning and the scope of the heritage studies, *International Journal of heritage*
13. Κόκκινος Γ.(2000), Αναζητώντας την Ευρώπη, Μεταίχμιο

14. Βρύζας Κ. (2001), Παγκόσμια επικοινωνία και πολιτιστικές ταυτότητες, Gutenberg
15. Freud Sigmund (1994), Ο πολιτισμός πηγή δυστυχίας, Επίκουρος
16. Πασχαλίδης Γ.(1999) Εισαγωγή στην έννοια του πολιτισμού ΕΑΠ Πάτρα
17. Στεφάνου Ι. (2004), Νησιά του Αιγαίου. Προστασία του Περιβάλλοντος, στα πρακτικά διημερίδας: «Συμβούλιο αρχιτεκτονικής κληρονομιάς Ελληνικής εταιρίας για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς», Αθήνα
18. Hackett B.(1980), Landscape conservation, Packard Publishing Ltd
19. ΥΠ.ΠΟ Επιχειρησιακό πρόγραμμα, Πολιτισμός 2001
20. Κόνσολα Ντ. (1990), Πολιτιστική δραστηριότητα και κρατική πολιτική στην Ελλάδα. Η περιφερειακή διάσταση, Παπαζήσης
21. Σταματίου Ελ. (2004), «Επιδιώξεις αισθητικής αναβάθμισης του αστικού χώρου. Πολιτική παρεμβάσεων, τάσεις και εφαρμογές στην Αθήνα και στην περιφέρεια», στο ΥΠΕΧΩΔΕ-ΥΠ.ΠΟ.-ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΑΘΗΝΑΣ, Η αισθητική των πόλεων και η πολιτική των παρεμβάσεων – συμβολή στην αναγέννηση του αστικού χώρου, πρακτικά επιστημονικού συνεδρίου, 13-14 Οκτωβρίου, Αθήνα
22. Cleere H. (1984), “World culture resource management: problems and perspectives”, in Henry Cleere, ed. Approaches to the archaeological heritage, Cambridge University Press
23. Ψύλλα Μ. (1992), «Η πολιτιστική διάσταση της Τοπικής Ανάπτυξης»
24. Μπιτσάνη Ε. (2004), Πολιτισμική διαχείριση και περιφερειακή ανάπτυξη, Διόνικος

25. Harvey D. (2001), **Heritage pasts and heritage presents: temporality meaning and the scope of the heritage studies, International Journal of heritage**
26. Βαγιωνά Α. (1992), «**Πολιτιστική ανάπτυξη και τοπική αυτοδιοίκηση**»,
27. Girard A. (1983), (Genevieve Gentil) “**Cultural development: experiences and policies**”, UNESCO
28. Μητούλα Ρ. (2001), **Συνθήκες διαμόρφωσης της σύγχρονης ελληνικής πόλης, Μελέτες πολιτικής οικονομίας και διπλωματίας, Ινστιτούτο Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής, Σιδέρης**
29. Guizot F. (2004), **Η ιστορία του Πολιτισμού στην Ευρώπη, Στοχαστής**
30. Γκότοβος Α. (2002), **Εκπαίδευση και ετερότητα. Ζητήματα διαπολιτισμικής παιδαγωγικής, Μεταίχμιο**
31. Μερρακλής Μ (1989), **Λαογραφικά ζητήματα, Χ. Μπούρας, Αθήνα**
32. Βαϊνά Μ. (1992), **Θεωρητικό πλαίσιο διδακτικής της τοπικής ιστορίας για τον 21ο αιώνα, Gutenberg**
33. Βερνίκος Ν., Δασκαλοπούλου Σ., Μπαντιμαρούδης Φ. (2005), **Πολιτιστικές βιομηχανίες, Κριτική**
34. Κέντας Γ., Κόντος Μ., (2006) **Η Ευρωπαϊκή Ένωση μπροστά στο μέλλον, power publishing**
35. Myerscough J (1994), **European cities of culture and cultural months, Network of cities of Europe**
36. Camus A. (2004), **Το μέλλον του ευρωπαϊκού πολιτισμού, Αλεξάνδρεια**
37. **Resolution of the Council and the Ministers responsible for cultural affairs meeting within the Council of 18 May 1989 concerning the promotion of books and reading**

38. Τζουμάκα Ε. (2005), Πολιτιστική διπλωματία, διεθνή δεδομένα και ελληνικές προοπτικές, Σιδέρης
39. Μουτσάκη Ε. (2005), «Πολυμερής και περιφερειακή πολιτιστική διπλωματία και ο συναφής ρόλος της Ελλάδας», διπλωματική εργασία για την Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης
40. Mora T., Vaya E., Surinach J., (2004) The enlargement of the European Union and the spatial distribution of economic activity, eastern European economics
41. Απόφαση Νο 719/96/CE Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου
42. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2004), Έκθεση της επιτροπής προς το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, το συμβούλιο και την επιτροπή των περιφερειών. Έκθεση για την εφαρμογή των κοινοτικών προγραμμάτων Καλειδοσκόπιο, Ariane και Raphael, Βρυξέλλες
43. Έκθεση Επιτροπής για την εφαρμογή του προγράμματος Πολιτισμός 2000 για τα έτη 2000 και 2001
44. Lofgren O (1999) “On holiday, a history of Vacationing”, California studies in critical human geography
45. Μοίρα Π., Παρθένης Σ., (2011) Πολιτιστικός-βιομηχανικός τουρισμός, Νομική βιβλιοθήκη
46. Καραγιάννης Σ- Έξαρχος Γ. (2006) «Τουριστική Οικονομία Ανάπτυξη Πολιτική», κέντρο τεχνολογικής έρευνας Κρήτης
47. Ηγουμενάκης Ν. (2000) «Τουρισμός και ανάπτυξη», interbook
48. Βαγιονής Ν. (2002), Η εξέλιξη του φαινομένου του τουρισμού διαχρονικά, στόχοι πολιτικές και μέσα προώθησης του τουρισμού στην Ελλάδα, Ημερίδα Σ.Τ.Ε.
49. Μαραβέγιας Ν., (2012) Εκατό κομμάτια της κρίσης στην Ελλάδα, στην Ευρώπη, στον κόσμο

50. O'Malley L., Story V. O'Sullivan V.(2011) Marketing in a recession:retrench on invest?, journal of strategic marketing
51. Krugman P., Obstfeld M. (2002) Διεθνής Οικονομική θεωρία και πολιτική-Τόμος α'.Κριτική
52. Λιαργκόβας Π. (2010) Σύγχρονα θέματα της ελληνικής & διεθνούς οικονομίας, Σταμούλης
53. Αγγελόπουλος Β., (2009) Η διεθνής οικονομική κρίση και η Ελλάδα, economia
54. Κρουγκμαν Π.(2009) Η κρίση του 2008, Καστανιώτη
55. ΓτΕ,(2009) Η κρίση του 2008, Η Ελληνική Οικονομία και εκθέσεις της Τράπεζας της Ελλάδος
56. Βαρβαρέσος Σ.(2008) Η κρίση του ελληνικού μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης και η διεθνής οικονομική κρίση,ημερίδα:διεθνής οικονομική κρίση και τουρισμός
57. Τσάρτας Π. (1996) Τουρίστες ,ταξίδια τόποι :κοινωνιολογικές προσεγγίσεις,Εξάντας
58. Eurobank,2006

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

1. <http://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stin-ee/i-poreia-tis-elladas-stin-europaiki-enosi.html>
2. <http://eur-lex.europa.eu/>
3. <http://www.ccp.culture.gr>
4. http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_singleact_el.htm
5. <http://el.wikipedia.org/wiki/Πολιτισμός>
6. <http://www.eiet.2.gr/content/view/3241/183/>
7. <http://ta4mx.blogspot.gr/2011/01/blog-post.html> (άρθρο που βασίζεται σε βιβλιογραφία των Ε.Π.Παπανούτσου και Άρη Γαβριήλ

8. http://citybranding.gr/2012/07/blog-post_25.html άρθρο των Καραμπέκου Λ., Μιχαήλογλου Κ., Νικολακοπούλου Χ., Χαραλάμπογλου Μ., με τίτλο "ο τοπικός πολιτισμός ως μοχλός ανάπτυξης" βασισμένο σε βιβλιογραφία των Deffner, Metaxas, Banks, Gray, Mercer, Κεφαλά, Γεροδήμου, Μπαγινέτα, Ανδρεάτου, Γοσποδίνη
9. http://europa.eu/pol/cult/overview_el.htm
10. <http://archive.avgi.gr/ArticleActions/show.action?articleID=754557>
11. http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-council/index_el.htm
12. <http://hfc.gr/wmt/webpages/index.php?pid=47%lid=1>
13. <http://www.rhodes.gr/userfiles/f3d32225-c364-4819-aea4-00cf65c58887/KsanthisAgapitos.pdf>
14. <http://www.naftemporiki.gr/search?q=asem>
15. http://en.wikipedia.org/wiki/Asia%E2%80%93Europe_Meeting
16. www.aseminfoboard.org
17. <http://europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P5-TA-2001-0330+0+DOC+XML+V0//EL>
18. www.wikipedia.gr
19. <http://www.aii-ps.org/>
20. www.culture.gr
21. http://europa.eu/legislation_summaries/culture/i29006_el.htm
22. [Www.wikipedia.gr](http://www.wikipedia.gr)
23. http://ec.europa.eu/culture/archive/culture2000/historique/kaleidoscope_en.html
24. <http://www.kultur2010.de/>
25. <http://ec.europa.eu/culture/>
26. <http://www.ecoc-doc-athens.eu/>
27. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-95-764_el.htm

28. http://ec.europa.eu/culture/archive/culture2000/historique/raphael_en.html
29. http://www.yppo.gr/5/g5151.jsp?pbj_id=1315
30. http://ec.europa.eu/culture/index_en.htm
31. http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/eurostat-essnet-culture_en.htm
32. http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/eurostat-essnet-culture_en.htm
33. www.culture.gr
34. http://europa.eu/legislation_summaries/culture/I29006_el.htm
35. <http://ep3kps.culture.gr/pol/>
36. <http://eur-lex.europa.eu/el/index.htm>
37. http://europa.eu/legislation_summaries/culture/129016_el.htm
38. http://www.ccp.culture.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=6&Itemid=4&lang=el
39. <http://www.sete.gr/default.php?pname=GreekTourismMeaning2011&1a=1>
40. www.ert.gr
41. http://ec.europa.eu/news/economy/130222_el.htm
42. <http://www.grhotels.gr/GR/BussinessInfo/News/Lists/List/ItemView.aspx?ID=336>
43. <http://www.inewsgr.com>
44. <http://www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=36§orID=37&1a=2>
45. <http://www.weforum.org/events/world-economic-forum-annual-meeting-2009>
46. [Www.sete.gr](http://www.sete.gr)
47. <http://www.lifo.gr/now/culture/7781>
48. <http://www.tourismpress.gr/2013/03/treis-theseis-Ellada-touristikoi-proorismoi.html>

- 49. <http://www.diakopes.gr/news-offers/article/?aid=208293>**
- 50. <http://www.kerdos.gr/default.aspx?id=189101&nt=103>**
- 51. <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26527&subid=1130177>**
58
- 52. <http://www.greektourism2020.gr/otourismosmasshmera.html>**
- 53. <http://government.gov.gr/2011/10/03/20663/>**